

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2018/19:MJU12

Livsmedelspolitik

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden om livsmedelspolitik från allmänna motionstiden 2018/19. Yrkandena rör bl.a. offentlig upphandling, måltider i offentlig verksamhet, livsmedelskontroll, exportfrämjande av svenska livsmedel, märkning av livsmedel, hantering av livsmedel, regelverket för vildsvinskött, palmolja, kosttillskott och dricksvatten. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående beredningsarbete.

I betänkandet finns 31 reservationer (M, SD, C, KD) och ett särskilt yttrande (V).

Behandlade förslag

Ett åttioal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2018/19.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning	9
Bakgrund	9
Utskottets överväganden	11
Offentlig upphandling och verksamhet	11
Livsmedelskontroll	19
Exportfrämjande av svenska livsmedel	28
Märkning av livsmedel	31
Bästföredatum och temperaturkrav m.m.	48
Nya livsmedel och produktionsmöjligheter	54
Vildsvinskött	57
Tillgång till dricksvatten	61
Kosttillskott	65
Övriga livsmedelsfrågor	69
Reservationer	79
1. Offentlig upphandling av livsmedel, punkt 1 (SD)	79
2. Offentlig upphandling av livsmedel, punkt 1 (C)	79
3. Offentlig upphandling av livsmedel, punkt 1 (KD)	80
4. Offentlig upphandling av livsmedel enligt svenska miljö- och djurskyddskrav, punkt 2 (SD, KD)	81
5. Offentlig upphandling av livsmedel enligt svenska miljö- och djurskyddskrav, punkt 2 (M)	82
6. Livsmedelskontroll, punkt 4 (M)	83
7. Livsmedelskontroll, punkt 4 (SD)	84
8. Livsmedelsbedrägerier, punkt 5 (M)	85
9. Livsmedelsbedrägerier, punkt 5 (SD)	86
10. Exportfrämjande av svenska livsmedel, punkt 6 (SD)	86
11. Hållbara och medvetna val, punkt 7 (KD)	87
12. Ursprungsmärkning av livsmedel på restauranger, punkt 8 (SD)	87
13. Ursprungsmärkning av livsmedel på restauranger, punkt 8 (KD)	88
14. Ursprungsmärkning av animaliska produkter, punkt 9 (SD)	89
15. Ursprungsmärkning av animaliska produkter, punkt 9 (KD)	90
16. Kulturmärkning av livsmedel, punkt 12 (SD)	90
17. Innehållsdeklaration på förpackningar med alkoholhaltiga drycker, punkt 15 (SD)	91
18. Bästföredatum och temperaturkrav m.m., punkt 16 (M)	91
19. Bästföredatum och temperaturkrav m.m., punkt 16 (SD)	92
20. Bästföredatum och temperaturkrav m.m., punkt 16 (KD)	93
21. Revidering av miljöbalken för nya vattenbruksverksamheter, punkt 17 (C)	94
22. Nya livsmedel, punkt 18 (KD)	95
23. Regelverket för viltkött, punkt 19 (SD)	95
24. Regelverket för viltkött, punkt 19 (KD)	96
25. Förenklad försäljning av vildsvinskött, punkt 20 (M, SD, KD)	96
26. Tillgängliggöra vildsvinskött, punkt 21 (M)	98
27. Tillgängliggöra vildsvinskött, punkt 21 (SD)	98
28. Tillgång till dricksvatten, punkt 22 (C)	99

29. Kosttillskott, punkt 23 (KD).....	100
30. Gårdsförsäljning av livsmedel, punkt 24 (SD)	101
31. Hantering av kött med anledning av torkan 2018, punkt 28 (KD).....	101
Särskilt yttrande	103
Offentlig upphandling av livsmedel enligt svenska miljö- och djurskyddskrav, punkt 2 (V).....	103
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	104
Motioner från allmänna motionstiden 2018/19	104

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Offentlig upphandling av livsmedel

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 12,

2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 21,

2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 43,

2018/19:2726 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 4 och

2018/19:2732 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 16.

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (C)

Reservation 3 (KD)

2. Offentlig upphandling av livsmedel enligt svenska miljö- och djurskyddskrav

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:778 av Sten Bergheden (M) yrkande 3,

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 11,

2018/19:1697 av Edward Riedl (M),

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 20 och

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 26.

Reservation 4 (SD, KD)

Reservation 5 (M)

3. Måltider i offentlig verksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1580 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) yrkande 2 och

2018/19:2798 av Markus Wiechel och Lars Andersson (båda SD) yrkandena 1 och 4.

4. Livsmedelskontroll

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:196 av Johnny Skalin (SD),

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 7 och

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkandena 15–18.

Reservation 6 (M)

Reservation 7 (SD)

5. Livsmedelsbedrägerier

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:213 av Johnny Skalin (SD),

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkandena 4–6 och

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 20.

Reservation 8 (M)

Reservation 9 (SD)

6. Exportfrämjande av svenska livsmedel

Riksdagen avslår motion

2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 19.

Reservation 10 (SD)

7. Hållbara och medvetna val

Riksdagen avslår motion

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 27.

Reservation 11 (KD)

8. Ursprungsmärkning av livsmedel på restauranger

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:207 av Johnny Skalin (SD),

2018/19:748 av Johan Löfstrand m.fl. (S),

2018/19:981 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkande 4,

2018/19:1553 av Lotta Olsson (M) och

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 21.

Reservation 12 (SD)

Reservation 13 (KD)

9. Ursprungsmärkning av animaliska produkter

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 2 och

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 45.

Reservation 14 (SD)

Reservation 15 (KD)

10. Ursprungsmärkning av honung

Riksdagen avslår motion

2018/19:390 av Kjell-Arne Ottosson (KD).

11. Märkning av salt- och sockerhalt i livsmedel

Riksdagen avslår motion

2018/19:349 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 5 och 6.

12. Kulturmärkning av livsmedel

Riksdagen avslår motion

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 3.

Reservation 16 (SD)

13. Plast i kontakt med livsmedel

Riksdagen avslår motion

2018/19:2800 av Markus Wiechel (SD).

14. Innehållsdeklaration på livsmedel

Riksdagen avslår motion

2018/19:2884 av Marie-Louise Hänel Sandström (M).

15. Innehållsdeklaration på förpackningar med alkoholhaltiga drycker

Riksdagen avslår motion

2018/19:981 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 3.

Reservation 17 (SD)

16. Bästföredatum och temperaturkrav m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:189 av Johnny Skalin (SD),

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 8,

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 40 och 41 samt

2018/19:2891 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkandena 7 och 8.

Reservation 18 (M)

Reservation 19 (SD)

Reservation 20 (KD)

17. Revidering av miljöbalken för nya vattenbruksverksamheter

Riksdagen avslår motion

2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 55.

Reservation 21 (C)

18. Nya livsmedel

Riksdagen avslår motion

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 37.

Reservation 22 (KD)

19. Regelverket för viltkött

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1291 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 24 och

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 43.

Reservation 23 (SD)

Reservation 24 (KD)

20. Förenklad försäljning av vildsvinskött

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:251 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 1,

2018/19:470 av Lina Nordquist (L),

2018/19:1291 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 25,
2018/19:1461 av Ann-Sofie Alm (M),
2018/19:1522 av Lotta Finstorp (M),
2018/19:1955 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M) yrkande 2,
2018/19:2154 av Alexandra Anstrell (M),
2018/19:2606 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 12 och
2018/19:2890 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 7.

Reservation 25 (M, SD, KD)

21. Tillgängliggöra vildsvinskött

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:676 av Sanne Lennström (S),
2018/19:1070 av Sanne Lennström m.fl. (S),
2018/19:1291 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 23 och
2018/19:2890 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 8.

Reservation 26 (M)

Reservation 27 (SD)

22. Tillgång till dricksvatten

Riksdagen avslår motion

2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 49.

Reservation 28 (C)

23. Kosttillskott

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:2655 av Saila Quicklund (M) yrkandena 1–4 och
2018/19:2689 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 6 och 7.

Reservation 29 (KD)

24. Gårdsförsäljning av livsmedel

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 14 och
2018/19:1818 av Jan Ericson (M) yrkande 1.

Reservation 30 (SD)

25. Palmolja

Riksdagen avslår motion

2018/19:349 av Markus Wiechel (SD) yrkandena 1–4.

26. Reglering av energidrycker

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1048 av Kristina Nilsson och Jasenko Omanovic (båda S),
2018/19:1305 av ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S) och
2018/19:2342 av Pia Steensland (KD) yrkande 2.

27. Definitionen av cider

Riksdagen avslår motion
2018/19:1698 av Edward Riedl (M).

28. Hantering av kött med anledning av torkan 2018

Riksdagen avslår motion
2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 2 och 3.

Reservation 31 (KD)

Stockholm den 11 april 2019

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Kristina Yngwe

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Kristina Yngwe (C), Maria Gardfjell (MP), Jessica Rosencrantz (M), Hanna Westerén (S), Isak From (S), John Widegren (M), Magnus Manhammar (S), Elin Segerlind (V), Betty Malmberg (M), Martin Kinnunen (SD), Malin Larsson (S), Marlene Burwick (S), Tina Acketoft (L), Mats Nordberg (SD), Ulrika Heie (C), Staffan Eklöf (SD) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet 82 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2018/19. Motionsyrkandena tar bl.a. upp frågor om offentlig upphandling, måltider i offentlig verksamhet, livsmedelskontroll, exportfrämjande av svenska livsmedel, märkning av livsmedel, hantering av livsmedel, regelverket för vildsvinskött, palmolja, kosttillskott och dricksvatten. Motionsförslagen redovisas i bilaga 1.

Bakgrund

Riksdagen godkände i juni 2017 regeringens förslag om en livsmedelsstrategi för tiden fram till 2030 (prop. 2016/17:104, bet. 2016/17: MJU23, rskr. 2016/17:338). Livsmedelsstrategins syfte är att uppnå en långsiktig hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja. Avsikten är att livsmedelsproduktionen ska öka, miljömålen ska nås och strategin ska bidra till en hållbar utveckling i hela landet.

Med anledning av strategin riktade riksdagen bl.a. följande tillkännagivanden till regeringen:

- Regeringen bör säkerställa generellt goda företagsvillkor för hela livsmedelskedjan. Nationella, mer långtgående regler ska alltid vara väl motiverade och prövas noga.
- Berörda myndigheter bör få främjandeuppdrag som förtydligar att de inte endast ska kontrollera att regler följs, utan att de även ska göra det lättare för och stötta företagen i livsmedelskedjan.
- Reglerna för distribution och försäljning av viltkött bör förenklas.
- Regeringen bör göra det lättare för konsumenter att göra hållbara och medvetna val.
- Svensk livsmedelsproduktion bör styras av konsumenternas efterfrågan och inte av politiskt bestämda mål för specifika produktionsformer.

Till livsmedelsstrategin har regeringen beslutat om en handlingsplan som ska gälla t.o.m. 2019. I handlingsplanen preciseras de konkreta åtgärder som ska leda till att livsmedelsstrategins mål uppnås. Regeringen har gett Tillväxtverket och Jordbruksverket i uppdrag att föreslå nya åtgärder för det fortsatta arbetet med livsmedelsstrategin, som ett underlag till en handlingsplan för 2020–2022 med sikte på strategins slutår 2030. Uppdraget ska redovisas i juni 2019. Regeringen har även tillsatt ett nationellt råd för livsmedelsstrategin för att stärka samarbetet och utbytet mellan det offentliga och olika aktörer. Regeringen uppger att man löpande ska följa och utvärdera

hur livsmedelsstrategin genomförs samt formulera relevanta indikatorer för uppföljning och utvärdering.

Utskottets överväganden

Offentlig upphandling och verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om offentlig upphandling av livsmedel och om måltider inom den offentliga verksamheten.

Jämför reservation 1 (SD), 2 (C), 3 (KD), 4 (SD, KD) och 5 (M) samt det särskilda yttrandet (V).

Motionerna

Offentlig upphandling av livsmedel

Enligt motion 2018/19:778 av Sten Bergheden (M) yrkande 3 bör livsmedel som köps in av svenska offentliga inrättningar uppfylla kraven i svensk lagstiftning. Det går exempelvis att ställa miljö- och kvalitetskrav som motsvarar svensk livsmedelslagstiftning utan att det diskriminerar leverantörer från andra länder.

Även kommittémotion 2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 11 handlar om krav i offentlig upphandling av livsmedel. Motionärerna anser att samtliga livsmedel som upphandlas offentligt ska vara producerade enligt gällande svensk miljö- och djurskyddslagstiftning när det är möjligt. Enligt yrkande 12 bör en satsning göras på en större andel närproducerade och ekologiska livsmedel i de offentliga upphandlingarna. Med en sådan politik stöds ett livskraftigt svenskt jordbruk som producerar högkvalitativa och trygga livsmedel för svenska konsumenter.

I motion 2018/19:1697 av Edward Riedl (M) anför motionären på liknande sätt att all offentligt driven verksamhet bör göra upphandlingar utifrån minimikraven för svensk livsmedelsproduktion.

Enligt kommittémotion 2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 26 bör regeringen i större utsträckning uppmuntra till att vid offentlig upphandling ställa krav på gott djurskydd, god miljöhänsyn och låg antibiotikaanvändning. Om offentliga upphandlare i större utsträckning skulle ställa krav motsvarande svenska djurskydds- och miljökrav skulle konkurrensvillkoren bli mer likvärdiga mellan svenska och utländska producenter. Eftersom motionärerna värnar det kommunala självstyret måste det dock i slutändan vara respektive kommun eller landsting som avgör vilka krav man ska ställa.

Kristina Yngwe m.fl. (C) anför i kommittémotion 2018/19:2425 yrkande 43 att det bör underlättas för lokala leverantörer och producenter att delta i den lokala offentliga upphandlingsprocessen av livsmedel. Vid offentlig upphandling bör varor från lokala leverantörer och producenter i högre

utsträckning främjas genom att ansvarig myndighet t.ex. tillhandahåller information om upphandlingsförfarandet eller vilka krav som förenklar för producenter att vinna upphandlingsprocesser.

I kommittémotion 2018/19:2726 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 4 lyfts ansvarsfull offentlig upphandling fram. I den offentliga upphandlingen bör hänsyn tas till faktorer som miljö- och klimatpåverkan. Till exempel minskar kortare transporter den negativa miljöpåverkan. Kriterierna bör i möjligaste mån utformas så att lokala företag kan delta i upphandlingen.

Även kommittémotion 2018/19:2736 yrkande 20 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) handlar om ansvarsfull offentlig upphandling. Den offentliga sektorn har en stor möjlighet att påverka villkoren för företagande på landsbygden via upphandlingen av livsmedel. Med en offentlig upphandling som drivs av värden som god livsmedelskvalitet, god djurhållning och liten miljöpåverkan får skolelever, äldre och vårdtagare en bra kost och svenska livsmedelsföretag får bättre möjligheter till lönsamhet.

I partimotion 2018/19:2732 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 16 anföras att klimatsmarta och ekologiska råvaror ska vara utgångspunkten för offentliga kök. Det offentliga bör ta ett större ansvar för att öka efterfrågan på de livsmedel som bidrar till utsläppsminskningar. Modeller för att servera mat med små klimatavtryck i offentlig sektor måste utvecklas.

Maria Gardfjell m.fl. (MP) anför i kommittémotion 2018/19:2315 yrkande 21 att kraven i offentlig upphandling måste skärpas så att offentlig konsumtion inte leder till förlust av hotade arter, t.ex. genom avverkning av regnskogar. Att skydda naturområden räcker inte för att rädda arter från utrotning. Det behövs ett bredare färdplansarbete där krav i upphandling behöver definieras, både krav som minskar användning av produkter som bidrar negativt, t.ex. soja från regnskogsområden, och krav som kan öka den typ av produktion som främjar biologisk mångfald, t.ex. ekologiskt naturbeteskött.

Måltider i offentlig verksamhet

Enligt motion 2018/19:1580 yrkande 2 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M) ska måltider inom ramen för välfärdsverksamheterna ses som en del av livsmedelsstrategin. Att ha rätt processer för inköp i det offentliga med rätt fokus är en viktig del av en livsmedelsstrategi, och det gäller att involvera de som ska äta och dricka genom t.ex. provsmakningar.

I motion 2018/19:2798 av Markus Wiechel och Lars Andersson (båda SD) yrkande 1 anföras att regeringen bör ta fram ett handlingsprogram för hälsosam kost inom den offentliga verksamheten. Det finns en god möjlighet att laga god och näringsrik mat för ungefär samma kostnader som i dag samtidigt som man arbetar mer effektivt för en individanpassad bedömning av vilken mat som serveras.

Yrkande 4 i samma motion handlar om religiösa och etiska särkrav i offentlig verksamhet. Motionärerna anser att regeringen bör tydliggöra att

religiösa eller etiska krav för specialkost inom offentlig verksamhet inte är legitima när det finns ett vegetariskt alternativ, detta för att möjliggöra sänkta kostnader och samtidigt förbättrad matkvalitet.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Offentlig upphandling av livsmedel

Regeringen anför i budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 23) att den offentliga upphandlingen av livsmedel är av stor vikt för kvaliteten på måltiderna inom offentlig sektor. I livsmedelsstrategin (prop. 2016/17:104) betonas att den offentliga upphandlingen av livsmedel och måltidstjänster bör användas för att bättre styra mot och motsvara samhällets ambitioner och lagar inom djurskydd och miljö. Vidare framgår av strategin att upphandlande myndigheters och upphandlande enheters kompetens om offentlig upphandling av livsmedel och måltidstjänster bör stärkas. Små och medelstora leverantörer bör även få bättre möjligheter att delta som anbudsgivare vid offentlig upphandling av livsmedel och måltidstjänster. Målsättningen är att mer ska upphandlas ekologiskt och att miljöanpassad upphandling med ett livscykelkostnadsperspektiv bör öka.

Regeringen framhåller i livsmedelsstrategin att kommunerna, staten och landstingen bör använda sig av Upphandlingsmyndighetens upphandlingsstöd i större utsträckning. Upphandlingsmyndigheten har det samlade ansvaret för att utveckla, förvalta och stödja den upphandling som genomförs av upphandlande myndigheter och enheter. Det anges även att Upphandlingsmyndigheten har regeringens uppdrag att verka för ökad miljöhänsyn inom upphandling och ansvarar för en omfattande kriterieverksamhet som vänder sig till upphandlande myndigheter och enheter i deras arbete med att beakta miljöhänsyn, inklusive djurskyddshänsyn, i sina upphandlingar.

I samband med behandlingen av livsmedelsstrategin (bet. 2016/17:MJU23) anförde utskottet följande:

Inledningsvis konstaterar utskottet att regelverket om offentlig upphandling ger stora möjligheter att ställa krav på djurskydd och miljöhänsyn. Utskottet delar därför regeringens bedömning att den offentliga upphandlingen av livsmedel och måltidstjänster bör användas för att bättre styra mot och motsvara samhällets ambitioner och lagar inom djurskydd och miljö. Utskottet ser särskilt positivt på det uppdrag som Upphandlingsmyndigheten har fått om att förstärka kompetensen på området upphandling av livsmedel och måltidstjänster hos upphandlande myndigheter och leverantörer. Utskottet noterar även regeringens målsättning att Sverige ska ligga i framkant och vara ett föredöme när det gäller miljöanpassad offentlig upphandling. En miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling är ett av de sju inriktningsmålen i den nationella upphandlingsstrategin.

I fråga om små och medelstora leverantörer anser utskottet i likhet med regeringen att dessa bör ges bättre möjligheter att delta som anbudsgivare vid offentlig upphandling av livsmedel och måltidstjänster. Utskottet förutsätter att regeringen kommer att arbeta för att detta ska uppnås.

Vidare noterar utskottet att regeringens målsättning är att mer ska upphandlas ekologiskt.

I propositionen En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop (prop. 2017/18:179) vidhåller regeringen bedömningen att offentlig upphandling av livsmedel och måltidstjänster även fortsättningsvis bör vara ett verktyg som bättre styr mot och motsvarar samhällets ambitioner och lagar inom djurskydd och miljö. Regeringen vill öka möjligheterna för den offentliga sektorn att upphandla närproducerade livsmedel inom ramen för upphandlingsregelverket. Vidare bedömer regeringen att det med utgångspunkt i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG inte är möjligt att i svensk upphandlingslagstiftning införa regler som skulle innebära att det vid offentlig upphandling ska ställas krav som motsvarar svenska miljö- och djurskyddskrav. Enligt EU-lagstiftningen är det inte tillåtet att ställa krav som pekar ut ett särskilt land eller område. Däremot finns inga hinder mot att myndigheter ställer miljö- och djurskyddskrav som är i nivå med svenska bestämmelser i offentliga upphandlingar, om syftet med kraven är miljö- eller djurskydd. Mot bakgrund av detta är regeringens bedömning att de samlade insatser som genomförs inom offentlig upphandling, tillsammans med den nationella upphandlingsstrategins och livsmedelsstrategins mål, kommer att underlätta för små och medelstora leverantörer att delta i offentliga upphandlingar för livsmedel och måltidstjänster samt stärka upphandlande enheters kompetens.

Som ett led i arbetet med att utveckla de offentliga upphandlingarna antog regeringen i juni 2016 en nationell upphandlingsstrategi för att skapa förnyelse inom offentlig sektor och i näringslivet (Fi2016/00833/OU). Målet är att få fler myndigheter att använda offentliga inköp som ett strategiskt verktyg i sin verksamhet. Strategin innehåller sju inriktningsmål, och kopplat till dessa mål finns handfasta tips och råd om hur verksamheten kan arbeta för att uppfylla målen. En miljömässigt ansvarsfull offentlig upphandling är ett av de sju inriktningsmålen. Det anges att den miljöanpassade offentliga upphandlingen måste öka i hela den offentliga sektorn, att inköp kan användas som ett strategiskt verktyg för att nå miljömål samt att krav om djurskydd bör ställas. Vidare anges att den offentliga upphandlingen av produkter och tjänster bättre bör styra mot samhällets ambitioner och motsvara den höga nivå på djurskydds- och miljöhänsyn som den svenska lagstiftningen ställer. Lagstiftningen ger även stora möjligheter att ställa krav på miljöhänsyn, som nu i större utsträckning än tidigare kan beaktas i alla delar av upphandlingsprocessen. Det betonas att upphandlingen av livsmedel och måltidstjänster är ett område där kraven som ställs bör återspegla medborgarnas förväntningar på att svenska djurskyddskrav uppfylls. Att upphandlande myndigheter och enheter ställer relevanta djurskyddskrav i upphandlingar bidrar till att säkerställa goda förhållanden under djurets liv oavsett produktionsland. Det framhålls att statliga myndigheter fyller en viktig

funktion genom att föregå med goda exempel på hur djurskydd kan, och får, säkerställas i offentliga upphandlingar och på ett icke-diskriminerande sätt.

I samband med lanseringen av upphandlingsstrategin fick Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att arbeta för att strategin får genomslag. Det handlar bl.a. om att informera och vägleda myndigheter samt följa upp hur strategin påverkar inköpsarbetet. Upphandlingsmyndigheten fick även i juli 2016 i uppdrag av regeringen att förstärka kompetensen på området upphandling av livsmedel och måltidstjänster hos upphandlande myndigheter och enheter samt hos leverantörer (dnr N2016/04785/JM). Insatserna skulle fokusera på att ge en målgruppsanpassad kompetensutveckling och informationsspridning, bl.a. i form av branschdialoger och information om goda exempel på området.

Myndigheten slutredovisade uppdraget i februari 2019, och i rapporten Uppdrag att förstärka kompetensen på området livsmedel och måltidstjänster – slutrapport regeringsuppdrag 2017–2018 redovisar Upphandlingsmyndigheten att följande aktiviteter har genomförts på området:

- kompetensförstärkning inom användning av hållbarhetskriterier, lagstiftning, strategiska ambitioner och uppföljning
- branschdialoger i regional samverkan och kommunikation för att skapa ett målgruppsanpassat webbstöd,
- kommunikation för att skapa ett målgruppsanpassat webbstöd och en kommunikationskanal för spridning av kompetenshöjande informationsmaterial samt möjliggöra dialog med kunder.

Myndigheten anför att det pågår ett förändringsarbete hos många aktörer inom den offentliga sektorn och bedömer att insatserna inom ramen för regeringsuppdraget har stärkt detta förändringsarbete. Rapporten bereds nu inom Regeringskansliet.

Vidare har Konkurrensverket inom ramen för livsmedelsstrategin kartlagt och analyserat förhållanden som begränsar konkurrensen inom den svenska livsmedelskedjan (Konkurrensen i livsmedelskedjan, rapport 2018:4). I rapporten från juni 2018 lämnar Konkurrensverket ett antal åtgärdsförslag som kan förbättra konkurrensen i livsmedelskedjan och som sammanfattningsvis går ut på att bl.a. ge mer resurser till offentliga upphandlingar så att fler anbud kan tas emot från små och lokala aktörer. Rapporten bereds inom Regeringskansliet.

Måltider i offentlig verksamhet

Regeringen anför i livsmedelsstrategin (prop. 2016/17:104) att måltider inom den offentliga sektorn, t.ex. förskolor, skolor, vård och omsorg, ska vara ett viktigt verktyg för att påverka efterfrågan av livsmedel av god kvalitet, bidra till god folkhälsa och till hållbar livsmedelskonsumtion samt bidra till att höja intresset och statusen för måltider, mat och livsmedelsproduktion. Vidare redovisas att Nationellt kompetenscentrum för måltider i vård, skola och

omsorg på Livsmedelsverket verkar för att utveckla den offentliga måltiden och att kompetenscentret har en central roll i arbetet.

Livsmedelsverket fick i mars 2017 i uppdrag av regeringen att genom Nationellt kompetenscentrum för måltider i vård, skola och omsorg verka för en fortsatt utveckling av de offentliga måltiderna i linje med vad som anges i livsmedelsstrategin (N2017/02351/SUN). Arbetet ska syfta till att främja hållbara, hälsosamma och säkra måltider inom offentlig sektor. Regeringen anför i beslutet att måltiden inom den offentliga sektorn, t.ex. förskolor, skolor, vård och omsorg, kan vara ett viktigt verktyg för att dels påverka efterfrågan av livsmedel av god kvalitet, dels bidra till folkhälsa, hållbar livsmedelsproduktion och högre intresse och status för måltider, mat och livsmedelsproduktion.

Nationellt kompetenscentrum för måltider i vård, skola och omsorg arbetar för att alla matgäster i vård, skola och omsorg ska känna matglädje och må bra av maten. De utvecklar råd och stödmaterial, samverkar med andra nationella myndigheter och organisationer på måltidsområdet, sammanställer och sprider goda exempel samt anordnar branschdagar och andra mötesplatser för den offentliga måltidsbranschen och dess beslutsfattare.

Livsmedelsverkets kostråd, som väger ihop hur man äter hälsosamt och samtidigt hållbart, ligger till grund för revideringar av råd inom offentliga måltider. Livsmedelsverkets kompetenscentrum har bl.a. tagit fram reviderade råd för äldreomsorgen som lanserades under 2018. Livsmedelsverkets nya råd utgår i högre grad än tidigare från individens behov och önskemål, främjar aptit och matglädje och ska bli en tydligare del av omvårdnaden.

Livsmedelsverket har till uppgift att i konsumenternas intresse arbeta för bl.a. bra matvanor. Bra matvanor betyder hållbara matvanor och inkluderar såväl näringsmässiga, mikrobiologiska och kemiska aspekter som miljö- och klimataspekter. I Livsmedelsverkets årsredovisning för 2018 redovisar verket att ett sätt att nå de som äter sämst är att satsa på utvecklingen av de offentliga måltiderna. Genom att stötta regioner och landsting bidrar Livsmedelsverket med kompetensutveckling om måltidernas betydelse för hållbar utveckling. Livsmedelsverkets råd och måltidsmodell används av 90 procent av kommunerna i Sverige, och 80 procent av kommunerna har numera politiskt beslutade styrdokument för offentliga måltider. Livsmedelsverkets arbete med att stärka kommuner och landsting i detta arbete antas ha bidragit till den positiva utvecklingen. Utvecklingsområden framöver är måltider i hemtjänsten och inkludering av miljöperspektiv i de offentliga måltiderna.

När det gäller kostkrav i skolor framgår av 10 kap. 10 § andra stycket skollagen (2010:800) att elever i grundskolan ska erbjudas näringsriktiga skolmåltider utan kostnad.

Livsmedelsverket har nyligen uppdaterat sina kostråd för måltider i skolan (Bra måltider i skolan – råd för förskoleklass, grundskola, gymnasieskola och fritidshem, november 2018). Där framhåller Livsmedelsverket att skolan är skyldig att tillhandahålla säker specialkost till elever med allergi, celiaki (glutenintolerans) och annan överkänslighet. Elever med behov av särskild

mat på grund av andra tillstånd eller sjukdomar, exempelvis diabetes eller neuropsykiatriska diagnoser, bör få individuellt anpassade kostråd från hälso- och sjukvården.

Vidare skriver Livsmedelsverket i sina råd att skolan också kan mötas av önskemål om individuellt anpassad mat utöver medicinska behov, exempelvis på grund av religiösa, etiska eller kvalitetsmässiga motiv. Diskrimineringslagen (2008:567) förbjuder diskriminering som har samband med kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Utbildningsanordnaren ska inom ramen för verksamheten bedriva ett förebyggande och främjande arbete för att motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter. Detta innebär bl.a. att skolan vid måltidssituationer ska erbjuda ett fullgott alternativ för elever som har önskemål om anpassad mat som har samband med en diskrimineringsgrund, t.ex. religion eller annan trosuppfattning. Det kan t.ex. vara någon form av vegetariskt alternativ.

När det gäller önskemål om individuellt anpassad mat utöver medicinska behov eller motiv som har samband med en diskrimineringsgrund skriver Livsmedelsverket att det saknas tydliga ramar för vad skolan är skyldig att tillhandahålla. Individuella anpassningar av maten är en utmaning för offentliga måltidsverksamheter som inte är resursmässigt anpassade för att kunna tillgodose alla individuella önskemål. Livsmedelsverket rekommenderar därför att varje kommun och/eller skola, utifrån verksamhetens förutsättningar, beslutar hur långt och på vilket sätt man har möjlighet att tillmötesgå enskilda önskemål utöver vad som är reglerat i lagstiftning.

Enligt information från Näringsdepartementet har Livsmedelsverket kontakter med ansvariga myndigheter i frågan (bl.a. Skolverket, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Socialstyrelsen, Diskrimineringsombudsmannen och Arbetsmiljöverket). Livsmedelsverket har i diskussionerna med dessa myndigheter bl.a. lyft att det behövs ett klagörande om skolans skyldighet att erbjuda veganska måltider.

Utskottets ställningstagande

Offentlig upphandling av livsmedel

Inledningsvis vill utskottet påminna om att befintligt regelverk för offentlig upphandling ger stora möjligheter att ställa krav på djurskydd och miljöhänsyn. Den offentliga upphandlingen av livsmedel bör användas för att bättre styra mot och motsvara samhällets ambitioner och lagar inom djurskydd och miljö. Vidare noterar utskottet regeringens ambition att öka möjligheterna för den offentliga sektorn att upphandla närproducerade och ekologiska livsmedel och att miljöanpassa upphandlingen med livscykelkostnads-perspektiv.

Utskottet delar regeringens bedömning att de samlade insatser som görs inom offentlig upphandling, tillsammans med den nationella livsmedelsstrategins och den nationella upphandlingsstrategins mål, dels kommer att underlätta för små och medelstora leverantörer att delta i offentliga upphandlingar av livsmedel och måltidstjänster, dels stärka upphandlande enheters kompetens. I detta sammanhang vill utskottet särskilt uppmärksamma Upphandlingsmyndighetens arbete med att förstärka kompetensen på området livsmedel och måltidstjänster och deras bedömning att det pågår ett förändringsarbete hos många aktörer inom den offentliga sektorn.

Mot bakgrund av det som anförts ovan finner utskottet att det för närvarande inte finns skäl att föreslå något initiativ med anledning av motionerna 2018/19:778 (M) yrkande 3, 2018/19:1292 (SD) yrkandena 11 och 12, 2018/19:1697 (M), 2018/19:2315 (MP) yrkande 21, 2018/19:2425 (C) yrkande 43, 2018/19:2726 (KD) yrkande 4, 2018/19:2732 (MP) yrkande 16, 2018/19:2736 (KD) yrkande 20 och 2018/19:2896 (M) yrkande 26. Motionerna avstyrks.

Måltider i offentlig verksamhet

Utskottet noterar den centrala roll som Nationellt kompetenscentrum för måltider i vård, skola och omsorg har för att främja hållbara, hälsosamma och säkra måltider inom offentlig sektor. Utskottet välkomnar arbetet som kompetenscentrum bedriver och anser att det är positivt att så många kommuner använder sig av Livsmedelsverkets kostråd och måltidsmodeller för de offentliga måltiderna. Motionerna 2018/19:1580 (M) yrkande 2 och 2018/19:2798 (SD) yrkande 1 kan med det anförda avstyrkas.

När det gäller kostkrav i skolor rekommenderar Livsmedelsverket att varje skola och/eller kommun utifrån egna förutsättningar beslutar vilken möjlighet man har att tillmötesgå enskilda önskemål utöver vad som är reglerat i lagstiftning. Utskottet noterar att Livsmedelsverket arbetar med berörda myndigheter i frågan om behovet av eventuella klargöranden. Med hänvisning till detta pågående arbete föreslår utskottet att motion 2018/19:2798 (SD) yrkande 4 lämnas utan vidare åtgärd.

Livsmedelskontroll

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om livsmedelskontroll och livsmedelsbedrägerier.

Jämför reservation 6 (M), 7 (SD), 8 (M) och 9 (SD).

Motionerna

Livsmedelskontroll

Både i motion 2018/19:196 av Johnny Skalin (SD) och i kommittémotion 2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 7 anförs att livsmedelskontrollen bör flyttas från kommunerna till staten för att få en mer effektiv och likvärdig livsmedelskontroll.

Enligt kommittémotion 2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 15 bör Livsmedelsverket ges i uppdrag att arbeta fram en ny policy för livsmedelskontroller. Motionärerna föreslår en ny modell för betalning av livsmedelskontrollen där företagen betalar en mindre, fast administrativ avgift varje år och därutöver faktureras efter utförd kontroll. Fokus i kontrollerna bör dessutom vara en gemensam dialog mellan inspektör och företag, där målet är att gemensamt lösa eventuella problem innan företaget får ett föreläggande.

Enligt yrkande 16 i samma motion bör det övervägas om standardiserade kontrollsymboler i samband med livsmedelskontroll bör införas i Sverige. Det gör det enkelt för kunden att välja säker mat, och de företag, butiker och restauranger som har en god livsmedelssäkerhet kan marknadsföra det gentemot kunderna.

Enligt yrkande 17 ska livsmedelsföretag under vissa förutsättningar kunna byta livsmedelsinspektör. Beslut vid livsmedelskontrollen går att överklaga till kommunen, och om inte en lösning kan hittas går det vidare till förvaltningsrätten. Motionärerna anser att detta är ett krångligt och tidskrävande system och vill att livsmedelsföretag ska ges rätt att, under vissa omständigheter, byta livsmedelsinspektör, innan en överklagandeprocess påbörjas.

Motionärerna anför i yrkande 18 att mindre kommuner vid behov bör samverka med andra kommuner för att säkerställa relevant kompetens vid livsmedelskontroller, detta även för att kunna tillgodose möjligheten att byta livsmedelsinspektör.

Livsmedelsbedrägerier

Enligt kommittémotion 2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkandena 4 och 5 behöver arbetet med kontroller av livsmedel intensifieras. En konsument får aldrig luras att tro att ett livsmedel kommer från ett annat land, en annan stad eller en annan region än vad det faktiskt gör. För att

konsumenterna ska kunna lita på en produkts innehåll och ursprung behöver arbetet med kontroller intensifieras. Motionärerna anser att myndigheterna måste få mer resurser för detta ändamål. Vidare behövs det ökade sanktionsmöjligheter mot dem som fuskar med livsmedel (yrkande 6). På liknande sätt anförs i motion 2018/19:213 av Johnny Skalin (SD) att konsumentskyddet när det gäller märkningen med förpackningsdatum på livsmedel påtagligt behöver stärkas. Den handlare eller producent som märker om eller märker livsmedel med fel förpackningsdatum ska få kännbara sanktioner. På så vis ökar konsumenternas trygghet samtidigt som konkurrenssituationen förbättras för de handlare och producenter som följer lagen.

Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) anför i kommittémotion 2018/19:2896 yrkande 20 att Sverige bör vara drivande för att EU i större utsträckning ska prioritera frågan om livsmedelsbedrägerier. Det absolut viktigaste för att motverka livsmedelsbedrägerier är att alla länder inom EU gemensamt arbetar med denna fråga. Samarbeten mellan myndigheter, både i och utanför Sverige, bör förbättras och bli mer strategiska och systematiska för att upptäcka livsmedelsbedrägerier.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Livsmedelskontroll

Kommunutredningen (Fi 2017:02), som är en parlamentarisk kommitté, tillsattes i början på 2017 med uppdraget att utarbeta en strategi för att stärka kommunernas kapacitet att fullgöra sina uppgifter och hantera de närmaste decenniernas utmaningar. Kommittén fick bl.a. i uppdrag att utreda förutsättningarna för att ge kommunerna generella möjligheter till avtals-samverkan. I oktober 2017 presenterade utredningen delbetänkandet En generell rätt till kommunal avtals-samverkan (SOU 2017:77) och föreslog att det i kommunallagen skulle införas en generell möjlighet till avtals-samverkan. Bestämmelsen innebär att en kommun eller ett landsting får träffa avtal om att dess uppgifter helt eller delvis ska utföras av en annan kommun eller ett annat landsting. I proposition 2017/18:151 En generell rätt till kommunal avtals-samverkan föreslog regeringen bl.a. att detta skulle genomföras i kommunallagen (2017:725). Riksdagen antog regeringens förslag till lag-ändring (bet. 2017/18:KU30, rskr. 2017/18:304), den trädde i kraft den 1 juli 2018.

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 23) redovisas att livsmedelskontrollen fortfarande inte genomförs i tillräcklig omfattning eller på ett riskbaserat sätt hos alla kontrollmyndigheter. Tillräcklig och riskbaserad kontroll är en grundläggande förutsättning för en väl fungerande och likvärdig livsmedelskontroll. En majoritet av de kommunala kontrollmyndigheter som har genomfört livsmedelskontroller i liten utsträckning anger till Livsmedelsverket att bemanningsproblem ligger till grund för resultaten. Statskontoret belyste under 2017 i sin rapport Stärkt livsmedelskontroll genom

ökad kommunal samverkan (2017:9) hur livsmedelskontrollen kan stärkas i kommunerna. Statskontoret menar att en bättre statlig styrning inte ensamt löser problemet och rekommenderar ökad kommunal samverkan för att komma till rätta med sådana problem som har sin grund i kommunernas geografiska och storleksmässiga förutsättningar, då dessa förutsättningar kan leda till en sårbar personalsituation hos vissa mindre kontrollmyndigheter. I rapporten föreslås en färdplan som bl.a. inriktas mot att alla kontrollmyndigheter till 2025 har minst tre årsarbetskrafter för livsmedelskontroll, vilket skulle kunna uppnås genom mellankommunal samverkan. Statskontoret anser att om man inte kommer till rätta med problemen i den kommunala livsmedelskontrollen bör regeringen överväga att lagstifta om att kommuner med en liten kontroll- och tillsynsverksamhet ska bilda gemensamma myndigheter. Statskontoret bedömer dock att denna åtgärd i dagsläget är svår att motivera eftersom den innebär ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen. Förslagen har remissbehandlats och bereds nu i Regeringskansliet tillsammans med angränsande förslag i Miljötillsynsutredningens betänkande Miljötillsyn och sanktioner (SOU 2017:63).

Vidare framgår av budgetpropositionen att det pågår ett omfattande arbete för en effektivare och mer likvärdig livsmedelskontroll. Inom ramen för livsmedelsstrategin gavs ett bredare uppdrag till Livsmedelsverket att under 2017–2019 utveckla stödet till den offentliga livsmedelskontrollen genom kompetenshöjande åtgärder. Inom uppdraget utarbetas nu flera olika utbildningar och andra insatser för att öka kompetensen och förbättra kontrollmetodikerna i den offentliga livsmedelskontrollen. Flera andra insatser har också genomförts eller pågår för att stärka livsmedelskontrollen. Bland dessa kan nämnas gemensamma nationella mål för livsmedelskontrollen som förväntas påverka likvärdigheten i en positiv riktning och ett fortsatt arbete med regional samverkan och länsmöten som bidrar till en ökad likvärdighet, minskad sårbarhet och effektiv användning av resurser och kompetens. Arbetet pågår med att mäta vilka effekter det pågående utvecklingsarbetet har på likvärdigheten. Ett stort fokus läggs här på effekterna ur företagets perspektiv.

Riksrevisionen har nyligen granskat den statliga tillsynsvägledningen till kommunal tillsyn inom fyra områden: alkoholtillsyn, kemikalietillsyn, livsmedelskontroll och den del av miljötillsynen som Naturvårdsverket har vägledningsansvar för. Resultatet av granskningen redovisades i december 2018 i granskningsrapporten Bädda för bättre tillsyn – statens vägledning av kommunal tillsyn (RiR 2018:31). Den övergripande slutsatsen av granskningen är att tillsynsvägledningen huvudsakligen fungerar tillfredsställande för kemikalietillsynen och livsmedelskontrollen, medan det finns brister i tillsynsvägledningen till framför allt alkoholtillsynen men även miljötillsynen. Riksrevisionen anför att Livsmedelsverket tillhandahåller ett omfattande vägledningsmaterial som svarar mot inspektörernas behov. Verket har också hög kvalitet i sina frågesvar till de kommunala inspektörerna. Svaren kommer som regel snabbt och är utformade så att de kan utgöra stöd för

frågeställarens bedömning. Vidare är Livsmedelsverket den enda av de fyra myndigheterna i granskningen som tydligt lyfter fram att det är en viktig uppgift för myndigheten att tolka lagstiftningen och ge tolkningshjälp åt de kommunala inspektörerna eftersom det främjar nationell likvärdighet.

Riksrevisionens rekommendation är att regeringen ska säkerställa att de tillsynsvägledande myndigheterna har ett tydligt uppdrag samt att arbets- och ansvarsfördelningen inom respektive område är ändamålsenlig. I normalfallet bör den centrala myndigheten ha ett övergripande nationellt ansvar för tillsynsvägledning medan länsstyrelsen har ansvar för regional samordning och uppföljning.

Den 28 mars 2019 överlämnade regeringen till riksdagen skrivelsen Riksrevisionens rapport om statens vägledning av kommunal tillsyn (skr. 2018/19:87). I skrivelsen anför regeringen att de delar Riksrevisionens bedömning att tillsynsvägledningen inom livsmedelsområdet är ändamålsenlig och att den i huvudsak fungerar tillfredsställande. Vidare anför regeringen att den för närvarande inte avser att vidta någon åtgärd för att ytterligare förtydliga den rådande arbets- och ansvarsfördelningen för tillsynsvägledningen inom livsmedelsområdet. Den arbetsfördelning som myndigheterna själva etablerat fungerar väl i praktiken och är känd och accepterad av de aktörer som berörs.

Vidare gjorde Livsmedelsverket under 2017 en översyn av den riskklassningsmodell som tillämpas inom livsmedelskontrollen. Ett förslag till förenklad modell remitterades under 2018 med syftet att öka förståelsen för den kontroll myndigheterna utför och för att skapa en enhetligare tillämpning av modellen. Livsmedelsverket planerar att ta fram vägledningar och förslag till nya föreskrifter. Livsmedelsverket planerar att införa den nya modellen den 1 januari 2021.

När det gäller finansiering av och dialog i livsmedelskontrollen föreslog utskottet i februari 2015 i betänkande 2014/15: MJU3 Livsmedelspolitik ett tillkännagivande som innebar att Statskontoret skulle ges i uppdrag att se över alternativa modeller för livsmedelskontroll i syfte att stärka dialoginslagen och i högre grad undvika förelägganden. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2014/15:121). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat, och av skrivelse 2018/19:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018 framgår att regeringen vidtagit en rad åtgärder för att utveckla livsmedelskontrollen. Hur livsmedelskontrollen genomförs har stor betydelse för den enskilda livsmedelsföretagaren. Utgångspunkten är att kontrollen ska vara likvärdig, rättssäker, effektiv och ändamålsenlig.

Statskontoret har på uppdrag av regeringen utvärderat avgiftsfinansieringen av den offentliga livsmedelskontrollen. Uppdraget redovisades 2015 och remissbehandlades. Statskontorets slutsatser från detta uppdrag har lett till flera initiativ från regeringen och Livsmedelsverket. Livsmedelsverket har bl.a. ytterligare utrett förslaget om efterhandsdebitering för att öka legitimiteten för avgifterna och livsmedelskontrollen, och myndigheten lämnade under hösten 2017 in en begäran till regeringen om att införa

obligatorisk efterhandsdebitering. Departementspromemorian En anpassning av bestämmelser om kontroll i livsmedelskedjan till EU:s nya kontrollförordning (Ds 2018:41), som remitterades den 7 december 2018, innehåller förslag som möjliggör debitering i efterhand av kontrollavgifterna för livsmedelskontroll. Ett lagförslag kan förväntas hösten 2019. Den nya kontrollförordningen träder i kraft den 14 december 2019.

Som en följd av Statskontorets rapport 2015 gav regeringen Livsmedelsverket i uppdrag att se över den modell som utgör grunden för bedömning av antal kontrolltimmar ett företag ska ha och avgifter kopplade till detta. Uppdraget lämnades med syfte att öka förståelsen för den kontroll som kontrollmyndigheterna utför och avgifterna kopplade till denna kontroll samt för att skapa förutsättningar för en enhetligare tillämpning av modellen. Som nämnts ovan har Livsmedelsverket tagit fram en förenklad modell i dialog med representanter för kontrollmyndigheterna och livsmedelsbranschen. Genom modellen får alla verksamheter inom samma bransch och av samma omfattning samma riskklass och kontrollfrekvens. Företag kan få en reducerad kontrollfrekvens, bl.a. om tidigare kontroller varit utan avvikelser eller om företaget har en viss certifiering. Förslaget remitterades under våren 2018 och vidareutvecklas nu. Livsmedelsverket utreder även om modellen ska bli obligatorisk. Den nya modellen planeras vara införd den 1 januari 2021.

Vidare har Livsmedelsverket pekat på behovet av att beakta företagens behov av information och stöd i större utsträckning än tidigare och att kontakter mellan företag och myndigheter bör präglas av förståelse för företagarens situation vid en kontroll. En förändrad kontrollkultur bedöms vara viktigt för att möta företagens behov, och som en del i detta arbete kommer en god kontrollsed för livsmedelskontrollen att etableras. Regeringen bedömer att Livsmedelsverkets redovisade inriktning av arbetet kommer att underlätta för företagen (skr. 2018/19:75).

Livsmedelsverket fick 2017 i uppdrag att redovisa hur arbetet ska fortsätta för att göra det enklare att starta och driva livsmedelsföretag, med särskilt fokus på åtgärder som underlättar för företagen att göra rätt, liksom myndighetens arbete med service, effektivitet och bemötande. Uppdraget redovisades i april 2017. Ett flertal åtgärder som Livsmedelsverket vidtar och avser att vidta redovisades, bl.a. utveckling av digitala verktyg riktade till både inspektörer och företagare, ökad samverkan kontrollmyndigheter emellan, kommunikation och klarspråk, föreskrifter, regelutveckling och förenklingsarbete samt utveckling av livsmedelskontrollen.

När det gäller möjlighet att byta livsmedelsinspektör har Livsmedelsverket som redovisas ovan fått ett uppdrag om kompetenshöjande åtgärder i livsmedelskontrollen. I en delredovisning av uppdraget nämner myndigheten bl.a. att förändrad kontrollkultur är ett strategiskt område att arbeta med. Detta innebär bl.a. att kontrollen bör präglas av förståelse för företagarens situation vid en kontroll och i kontakter mellan företag och myndigheter. Kontrollmyndigheternas uppdrag ska även i fortsättningen vara att kontrollera

lagstiftningens efterlevnad men utifrån aspekten att de flesta företag vill göra rätt, och därför bör det tydligare utvecklas hur kontroll av och stöd till företagaren kan samverka.

Vidare kan ett företag om de inte är nöjda med kontrollmyndighetens beslut överklaga beslutet. Överklagandet lämnas in till den myndighet som har fattat det överklagade beslutet. Myndigheten har därmed möjlighet att ompröva sitt beslut innan överklagandet skickas vidare till den instans som ska pröva beslutet. Om en företagare inte är nöjd med den inspektör som är tilldelad kan kontakt tas med kommunen för att undersöka möjligheten att byta inspektör.

När det gäller kontrollsymboler sker i dag inte något regelmässigt offentliggörande av resultatet av den offentliga livsmedelskontrollen. Enligt artikel 7 i förordning (EG) nr 882/2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd (kontrollförordningen) ska den behöriga myndigheten säkerställa en hög grad av insyn när den bedriver sin verksamhet. Allmänheten ska i regel ha tillgång till bl.a. information om den behöriga myndighetens kontrollverksamhet och dess effektivitet. Kontrollmyndigheterna bestämmer själva om de vill offentliggöra kontrollresultat och i så fall på vilket sätt.

En ny kontrollförordning, förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel (förordningen om offentlig kontroll), ska tillämpas fr.o.m. den 14 december 2019. Av artikel 11.3 framgår att behöriga myndigheter får offentliggöra eller på annat sätt tillhandahålla allmänheten information om klassningen av enskilda aktörer på grundval av resultatet från en eller flera offentliga kontroller, under förutsättning att klassningskriterierna är objektiva, öppet redovisade och allmänt tillgängliga samt lämpliga arrangemang har införts för att säkerställa att klassningsförfarandet är rättvist, enhetligt och öppet.

Ett smileysystem för livsmedelskontrollen har utvecklats på lokal nivå i Sverige. Systemet med smileys tillämpas i ett flertal kommuner i södra Sverige, bl.a. Helsingborg, Halmstad och Hässleholm. Smileydekalen visar att företaget under en längre tid haft utmärkt resultat vid miljöskyddskontorets kontroller. För att miljöskyddsnämnden ska kunna erbjuda en livsmedelsverksamhet en smileysymbol krävs att man vid upprepade kontroller visat på väl anpassade rutiner.

Vidare tillsattes i oktober 2004 (dir. 2004:147) en utredning med uppdrag att utreda olika metoder att informera konsumenter om resultaten från livsmedelskontroller i syfte att förbättra livsmedelshanteringen och egenkontrollen inom livsmedels- och restaurangnäringarna. Utredningen lämnade betänkandet Smiley – Hygien och redlighet i livsmedelshanteringen (SOU 2005:44) med ett författningsförslag på offentliggörande av resultaten från livsmedelskontrollen. Författningsförslaget omfattade bl.a. förslag på symboler vid redovisning av resultat av livsmedelskontroller.

I juni 2006 överlämnades propositionen Offentliggörande av livsmedelskontroll (prop. 2005/06:214) till riksdagen. Innebörden i propositionen var bl.a. att en försöksverksamhet med ett system för offentliggörande av resultat av livsmedelskontroll skulle införas. Systemet skulle tillämpas av livsmedelsföretagare som tillhandahåller livsmedel direkt till slutkonsumenter, vara begränsat till ett fåtal kommuner och tillämpas frivilligt inom ramen för en försöksverksamhet under tre år. Försökskommunerna skulle publicera resultat från den offentliga livsmedelskontrollen på sina respektive webbplatser och genomföra extrakontroller inom vissa tidsfrister. För livsmedelsföretagarna skulle det innebära en skyldighet att offentliggöra resultaten från livsmedelskontrollen genom att anslå kontrollresultaten och en dekal med en symbol för det sammanfattade kontrollresultatet väl synliga i livsmedelslokalen. Proposition 2005/06:214 återkallades den 15 november 2006. Enligt information från Näringsdepartementet har frågan därefter inte hanterats av regeringen.

Livsmedelsbedrägerier

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 23) redovisas att insatserna i livsmedelskontrollen för att motverka livsmedelsfusk fortsätter. Under 2017 lanserade Livsmedelsverket bl.a. en e-utbildning om livsmedelsfusk. Utbildningen vänder sig till såväl företag som kontrollmyndigheter. Under 2018 bistod Livsmedelsverket svenska kontrollmyndigheter i ett hundratal ärenden om misstänkt livsmedelsfusk. Detta kan jämföras med ett tiotal ärenden för fem år sedan. Vidare har en workshop om fusk genomförts som en start för att skapa ett nätverk för fusk kontroll i Sverige.

Av Livsmedelsverkets årsredovisning för 2018 framgår att myndigheten genomfört ett antal insatser inom redlighetsområdet, såsom utbildningsinsatser och kontroll av livsmedelsföretag, som bl.a. syftar till att upptäcka och förebygga livsmedelsfusk. Livsmedelsverket bedömer att de insatser som hittills gjorts har lett till ökade insikter om att e-handel, ekologiska produkter, kosttillskott och ursprung på kött och fisk är områden där fusk förekommer i hög utsträckning. Genom att Livsmedelsverket har bistått kommunerna i deras kontroll av livsmedelsfusk har fusk upptäckts och omhändertagits på exempelvis större köttanläggningar och grossistverksamheter. Under 2018 genomförde Livsmedelsverket två kontrollprojekt med inriktning på bedrägligt beteende. Det första var ett kontrollprojekt för viltkött, och i det andra projektet undersöktes spårbarheten hos spritdrycker på restaurang. Livsmedelsverket stoppade under 2018 flera illegala slaktverksamheter.

Vidare anför Livsmedelsverket att förmågan att upptäcka fusk har stärkts genom en ökad samverkan med andra myndigheter och genom att Livsmedelsverket är aktivt i europeiska nätverk och lär av andra. Sverige har deltagit i internationella samarbeten såsom i Europols insats mot livsmedelsfusk Opson samt EU-kommissionens Food Fraud Network.

År 2016 inrättade Livsmedelsverket en tipsfunktion för livsmedelsfusk som tar emot tips från branschföreträdare och allmänhet om fusk. Under 2018 vidarebefordrades 366 ärenden till kontrollmyndigheter, vilket är en ökning med 81 procent sedan 2016. Merparten av dessa tips handlar dock inte om livsmedelsfusk utan om hygienfrågor.

Kontrollförordningen reglerar hur den offentliga kontrollen i medlemsstaterna ska organiseras och genomföras och riktar sig till medlemsstaterna och deras behöriga myndigheter. Det finns även kompletterande nationell lagstiftning. Av lagstiftningen framgår att den offentliga kontrollen i livsmedelskedjan ska genomföras regelbundet och vara riskbaserad, ändamålsenlig och effektiv. Kontrollförordningen kommer att ersättas av en ny förordning om offentlig kontroll. Förordningen om offentlig kontroll ska tillämpas fr.o.m. den 14 december 2019. Enligt uppgift från Livsmedelsverket innebär den nya förordningen att kraven på offentlig kontroll av livsmedelsfusk förtydligas. Till exempel specificeras det att offentliga kontroller ska utföras regelbundet och med lämplig riskbaserad frekvens för att identifiera eventuella avsiktliga överträdelser av bestämmelserna som begåtts genom bedrägligt eller vilseledande agerande. Kommissionen får även mandat att utse EU referenscentrum för den jordbruksbaserade livsmedelskedjans äkthet och integritet. Dessa ska ha i uppgift att stödja den verksamhet som kommissionen och medlemsstaterna utövar för att förebygga, avslöja och bekämpa överträdelser av bestämmelser som begåtts genom bedrägligt eller vilseledande agerande. Det förtydligas även när det gäller bestämmelser om administrativt stöd och samarbete mellan medlemsstaterna att dessa ska vidta åtgärder för att underlätta överföring från andra brottsbekämpande myndigheter, allmänna åklagare och rättsliga myndigheter till den behöriga myndigheten av information om en eventuell överträdelse av bestämmelser som begåtts genom bedrägligt eller vilseledande agerande.

När det gäller straffen för livsmedelsbedrägerier överlämnade regeringen i mars 2018 en proposition till riksdagen om effektivare sanktioner i livsmedelskedjan (prop. 2017/18:165). I propositionen föreslogs ändringar i straffbestämmelserna i livsmedelslagen (2006:804) och i lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter. Förslaget innebar att straffet skärptes för allvarliga brott till böter eller fängelse i högst två år. Som allvarliga skulle sådana gärningar betraktas som innebär eller kan innebära en fara för människors eller djurs liv eller hälsa, som innebär eller kan innebära ett omfattande vilseledande eller som på ett allvarligt sätt orsakar eller kan orsaka att möjligheten att spåra t.ex. ett livsmedel eller foder försvåras. Såväl uppsåtliga som oakt samma gärningar ska kunna medföra fängelsestraff.

Skälet till förslagen var att regeringen bedömde att det fanns ett behov av att skärpa straffskalorna för allvarliga brott mot livsmedelslagen och lagen om foder och animaliska biprodukter. Det fanns också ett behov av att kunna sanktionera mindre allvarliga överträdelser inom områdena livsmedel, foder och animaliska biprodukter på ett effektivare sätt. Därför föreslogs att ett system med sanktionsavgifter skulle införas för mindre allvarliga

överträdelser. Exempel på överträdelser som skulle kunna leda till sanktionsavgift är bristande registrering, journalföring och annan dokumentation. Riksdagen antog regeringens proposition (bet. 2017/18:MJU20, rskr. 2017/18:313), och lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2019.

Utskottets ställningstagande

Livsmedelskontroll

Utskottet noterar att det sedan den 1 juli 2018 finns en generell möjlighet till avtalssamverkan i kommunallagen, vilket innebär att en kommun eller ett landsting kan ingå avtal om att dess uppgifter helt eller delvis ska utföras av en annan kommun eller ett annat landsting. Utskottet ser positivt på denna möjlighet att samarbeta och utnyttja kompetens på bästa sätt.

Som redovisas ovan pågår ett omfattande arbete när det gäller livsmedelskontrollen. Livsmedelsverket arbetar med kompetenshöjande åtgärder inom livsmedelskontrollen som bl.a. omfattar bemötandeaspekter. Myndigheten har även fokus på likvärdighet och effektiv användning av resurser och kompetens. Utskottet noterar även att det finns förslag om kommunal samverkan i livsmedelskontrollen och förslag om efterhandsdebitering av livsmedelskontrollen som bereds för tillfället.

Utskottet välkomnar detta förbättringsarbete. Att kontrollen är ändamålsenlig, effektiv och likvärdig är viktigt för livsmedelsproducenternas förtroende för kontrollen och för de avgifter som är förknippade med densamma. Det är också viktigt att kontrollarbetet präglas av hög kompetens. Med det anförda och vad som redovisas ovan om pågående arbeten på området finner utskottet inte skäl att föreslå någon åtgärd med anledning av motionerna 2018/19:196 (SD), 2018/19:1292 (SD) yrkande 7 och 2018/19:2896 (M) yrkandena 15–18. Motionerna avstyrks.

Livsmedelsbedrägerier

Utskottet konstaterar att det pågår många aktiviteter på området livsmedelsbedrägerier, både på nationell nivå och på EU-nivå. Samverkan har ökat både mellan nationella myndigheter och på europeisk nivå. Detta är positivt då livsmedelsbedrägerier ofta omfattar flera länder och områden. En ny förordning om offentlig kontroll kommer att träda i kraft i december 2019 där bl.a. kraven på kontroll av livsmedelsfusk förtydligas. Konsumenterna ska kunna lita på att livsmedel är säkra och att de inte blir lurade i fråga om vad maten innehåller. En fungerande livsmedelskontroll är viktig för konsumenternas förtroende för livsmedelsindustrin. Med hänvisning till det arbete som pågår på området kan motionerna 2018/19:1292 (SD) yrkandena 4 och 5 samt 2018/19:2896 (M) yrkande 20 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller straff för livsmedelsbedrägerier konstaterar utskottet att lagändringar nyligen har trätt i kraft som innebär skärpta straffskalor för

allvarliga brott mot bl.a. livsmedelslagen, exempelvis vilseledande av konsumenter. Detta förefaller vara väl i linje med vad som efterfrågas i motionerna 2018/19:1292 (SD) yrkande 6 och 2018/19:213 (SD). Mot bakgrund av att lagändringarna nyligen trätt i kraft föreslås inte någon vidare åtgärd med anledning av yrkandena.

Exportfrämjande av svenska livsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om export av svenska livsmedel.

Jämför reservation 10 (SD).

Motionen

Enligt kommittémotion 2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 19 bör arbetet med lands- och anläggningsgodkännanden prioriteras för att främja exporten av svenska livsmedel. Små och medelstora livsmedelsföretag bör få stöd för kompetensutveckling för att bli bättre på att exportera svenska livsmedel.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Utskottet har behandlat frågor om export av livsmedel tidigare, bl.a. i betänkande 2016/17:MJU23 En livsmedelsstrategi för Sverige. Utskottet anförde då att ökad livsmedelsexport är en förutsättning för ökad lönsamhet inom livsmedelssektorn och att Sverige har stor potential att exportera mer livsmedel. Utskottet föreslog följande tillkännagivande till regeringen:

Utskottet konstaterar att regeringen har vidtagit åtgärder på området, bl.a. har Business Sweden fått ett uppdrag att genomföra ett exportprogram med särskilt fokus på små och medelstora företag, vilket är positivt. Samtidigt anser utskottet att det finns ett behov av ett än tydligare främjandeuppdrag med särskild tyngdpunkt på att göra det enklare för livsmedelssektorn att ta sig in på nya och befintliga marknader. För att lyckas med detta behöver den livsmedelsspecifika kompetensen förbättras på Business Sweden, och näringen behöver få en tydligare position i marknadsföringen av Sverige. Det är även av stor vikt att Business Sweden tillhandahåller information till livsmedelsföretag om tillvägagångssätt likväl som om potentialen och mervärdet i att förädla produkter för export.

Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (rskr. 2016/17:338).

I regeringens skrivelse Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018 (skr. 2018/19:75) anför regeringen att tillkännagivandet inte är slutbehandlat. Regeringen har vidtagit flera åtgärder på området

livsmedelsexport. I september 2017 lanserades Team Sweden Livsmedel för att underlätta samverkan mellan aktörer med målet att utveckla och öka den svenska livsmedelsexporten. En nationell exportsamordnare har anställts inom Regeringskansliet för att stärka livsmedelsföretagens exportförmåga. Den 14 december 2017 presenterade regeringen en förstärkt satsning på svensk livsmedelsexport med ett uppdrag till Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden) om att skapa ett regionalt livsmedelsexportprogram riktat mot små och medelstora företag, att ta fram en exportstrategi för ekologiska livsmedelsprodukter samt att ha personer på Sveriges export- och investeringsråds utlandskontor som ska bidra till en ökad livsmedelsexport på specifika tillväxtmarknader. En ytterligare satsning som presenterades den 14 december 2017 var ett uppdrag till Jordbruksverket och Livsmedelsverket att underlätta för företag som är intresserade att exportera till tredjeländer genom att stödja processen vid anläggningsinspektion.

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 23) redovisar regeringen den förstärkta satsningen från 2017 på svensk livsmedelsexport med fokus på små och medelstora företag. Satsningen på livsmedelsexport omfattar sammanlagt elva åtgärder och syftar till att öka den svenska livsmedelsexporten. Sveriges export- och investeringsråds livsmedelsprogram Try Swedish! förlängdes. Programmets aktiviteter och utformningen av kommunikationsinsatser beslutas av näringslivet, vilket innebär att näringen har en tydlig position i marknadsföringen av Sverige. För att öka den livsmedelsspecifika kompetensen har tre heltidstjänster inrättats som livsmedelsexportansvariga på potentiella tillväxtmarknader.

För att göra det enklare för livsmedelsföretag att exportera och marknadsföra sig har exportpotentialen i olika livsmedelskategorier analyserats tillsammans med livsmedelsbranschen. En av näringen efterfrågad satsning på export av ekologiska livsmedel har genomförts med konkreta aktiviteter för att positionera Sverige. Dessutom har ett regionalt exportprogram för livsmedelsföretag påbörjats som tillhandahåller information om potentialen med livsmedelsexport och som gör det enklare att ta sig in på nya marknader.

Vidare framgår av budgetpropositionen att Livsmedelsverket har fortsatt sitt arbete för att göra det enklare att ta sig in på nya marknader med information till företag om bl.a. regler exempelvis genom verkets upplysningstjänst, nya webbaserade import- och exportguider och ett nyhetsbrev till livsmedelsföretagare. Även Sveriges export- och investeringsråd, Kommerskollegium och Jordbruksverket vägledde under 2018 livsmedelsföretag i exporttekniska frågor.

Merparten av svensk livsmedelsindustri bedriver sin verksamhet på landsbygden. Därför riktas också åtgärder för att underlätta och främja livsmedelsexport till små och medelstora företag över hela landet. Cirka 1 procent av svenska livsmedelsföretag är stora företag och därför är det naturligt att arbeta med insatser mot små och medelstora företag för att öka svensk livsmedelsexport. Det regionala exportprogrammet hos Sveriges

export- och investeringsråd är ytterligare en aktivitet för att få regional spridning i åtgärderna och identifiera företag med outnyttjad kapacitet. Regeringen har även en nära dialog med Sveriges export- och investeringsråd om hur fler små och medelstora företag kan exportera mer.

I budgetpropositionen redovisas att under 2017 ökade värdet av den totala exporten av livsmedels- och jordbruksprodukter med 1 procent och uppgick till 83,7 miljarder kronor. Livsmedellexporten, undantaget vidareexporten av norsk fisk, ökade under 2017 från 44,6 miljoner kronor till 47,9 miljoner kronor – en ökning med 7,5 procent.

Regeringen har under mandatperioden vidtagit en rad åtgärder för att främja Sveriges export av livsmedel och jordbruksprodukter. I och med riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:MJU2, rskr. 2015/16:110) ökades Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets förvaltningsanslag för arbete med marknadsföring inom livsmedels- och jordbruksområdet. Det framgår av budgetpropositionen att det ökade förvaltningsanslaget har gett konkreta resultat genom att Livsmedelsverket under 2017 avslutade 147 exportärenden, i jämförelse med 49 ärenden 2016. Det är en ökning med 300 procent och innebär att fler företag har fått möjligheten att exportera. Livsmedelsverket har påbörjat sitt uppdrag att, i samråd med Jordbruksverket, inrätta ett samverkansforum för myndighetsarbetet med att öka livsmedels- och jordbrukssektorns marknadstillträde i tredjeländer. Det arbete som utförs av skogs- och lantbruksrådet i Peking, tillsammans med berörda myndigheter i Sverige, för att underlätta för den svenska livsmedelsbranschen har bidragit till att skapa förutsättningar för en ökad export till Kina. Under 2017 ökade exporten till Kina med 37 procent. Inom ramen för Sveriges export- och investeringsråds livsmedelsprogram Try Swedish! för små och medelstora livsmedelsföretag genomfördes ett tjugotal aktiviteter under 2017, och 205 företag deltog i olika aktiviteter.

Vidare framgår av Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets regleringsbrev för 2019 att minst 5 000 000 kronor av ramanslaget för respektive myndighet ska användas för arbete med att underlätta export av livsmedel och jordbruksvaror. Livsmedelsverket får även använda högst 2 miljoner kronor och Jordbruksverket högst 1 miljon kronor av anslaget för en konkurrenskraftig livsmedelssektor för att genomföra uppdraget att underlätta för export av livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredjeländer (dnr N2017/07504/JM).

Utskottets ställningstagande

Ökad livsmedellexport är en förutsättning för ökad lönsamhet inom livsmedelssektorn, och utskottet konstaterar att Sverige har stor potential att exportera mer livsmedel. Svensk livsmedelsproduktion har mervärden som starkt smittskydd och djurskydd, vilket är attraktivt på den internationella

marknaden. Utskottet ser positivt på att värdet av exporten av livsmedels- och jordbruksprodukter ökar, vilket borde innebära att det arbete som pågår för att underlätta och främja livsmedelsexporten ger resultat.

Med hänvisning till redovisningen ovan konstaterar utskottet att regeringen har vidtagit flera åtgärder för att främja Sveriges export av livsmedel och jordbruksprodukter med bl.a. fokus på små och medelstora företag och lands- och anläggningsgodkännanden. Därmed avstyrks motion 2018/19:1287 (SD) yrkande 19.

Märkning av livsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om hållbara och medvetna val, ursprungsmärkning av livsmedel på restauranger, ursprungsmärkning av animaliska produkter och honung, märkning av salt- och sockerhalt i livsmedel, innehållsdeklaration, kulturmärkning av livsmedel, plast i kontakt med livsmedel och innehållsdeklaration på förpackningar med alkoholhaltiga drycker.

Jämför reservation 11 (KD), 12 (SD), 13 (KD), 14 (SD), 15 (KD), 16 (SD) och 17 (SD).

Motionerna

Hållbara och medvetna val

Enligt kommittémotion 2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 27 bör politiken underlätta för konsumenterna att göra hållbara medvetna val. Konsumenters efterfrågan och köpvilja är i stor grad styrande för vilka livsmedel som i dag konsumeras och vilka som säljer bäst. Politiken ska inte tvinga konsumenten till särskilda val, men däremot säkerställa att information finns tillgänglig för dem som är engagerade och underlätta möjligheten att själv välja mat som är bra för hälsa och miljö.

Ursprungsmärkning av livsmedel på restauranger

Ett antal motioner tar upp obligatorisk ursprungsmärkning av kött på restauranger, bl.a. motionerna 2018/19:748 av Johan Löfstrand m.fl. (S) och 2018/19:1553 av Lotta Olsson (M). Även Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) anför i kommittémotion 2018/19:981 yrkande 4 att ursprungsmärkning på menyer borde införas. Som konsument bör man ha rätt att veta vad man köper, även på restaurang. Det bör framgå redan av menyerna vilket ursprung huvudingrediensen i maträtten har.

I kommittémotion 2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 21 anför att kommuner och landsting/regioner på måltidsmenyerna ska uppge ursprungsland för de köttåvaror som använts. Även konsumenter

som serveras mat inom de offentliga verksamheterna såsom skola, vård och omsorg bör få information om matens ursprung.

Enligt motion 2018/19:207 av Johnny Skalin (SD) bör det i gällande lagstiftning införas en tvingande skyldighet att informera om innehållet i maten på restauranger. För att stärka konsumenternas rättigheter att känna till vad de konsumerar bör lagen ändras så att alla som hanterar livsmedel blir skyldiga att deklarerat vad det är de säljer i enlighet med gällande lagstiftning för livsmedel i övrigt.

Ursprungsmärkning av animaliska produkter

Staffan Eklöf m.fl. (SD) anför i kommittémotion 2018/19:1292 yrkande 2 att ursprungsmärkning av animaliska produkter borde vara obligatorisk. Alla animaliska produkter bör märkas med ursprung i varje led i produktionskedjan, inklusive mejeriprodukter som i dag står helt utanför märkningskraven. Det är viktigt med ursprungsmärkning av svenska mejeriprodukter och bättre kommunikation av svenska mervärden till konsumenterna.

Även kommittémotion 2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 45 behandlar ursprungsmärkning, och motionärerna anför att de EU-gemensamma reglerna om ursprungsmärkning för nötkött också ska gälla för kött från andra djurslag. Bra ursprungs- och innehållsmärkning ökar konsumentmakten och chanserna att göra medvetna val.

Ursprungsmärkning av honung

Enligt motion 2018/19:390 av Kjell-Arne Ottosson (KD) bör frågan om ursprungsmärkningsregler för honung utredas så att de stämmer överens med gällande EU-regler. EU har genom beslut gjort det möjligt att använda nationella märkningsregler som lyfter fram det egna landets produkter och att importerade produkter ska kunna märkas med ursprungsland. Vidare uppstår det stora möjligheter till förfalskningar av honung vid import och när produkter från flera olika länder blandas.

Märkning av salt- och sockerhalt i livsmedel

Markus Wiechel (SD) anför i motion 2018/19:349 yrkande 5 att regeringen borde lagstifta om märkning av salthalt i livsmedel där halten är hög. Detta borde göra att livsmedelsföretag arbetar för att sänka salthalten i sina produkter, inte minst de produkter som flest konsumenter väljer att köpa.

Yrkande 6 i samma motion handlar om lagstiftning om märkning av tillsatt socker i livsmedel. Regeringen bör verka för att fler konsumenter påminns om att för mycket socker är farligt genom att säkerställa en särskild märkning av produkter med tillsatt socker.

Övriga märkningsfrågor

Enligt motion 2018/19:2884 av Marie-Louise Hänel Sandström (M) bör regeringen se över möjligheten att ställa tydligare krav på en enkel innehållsdeklaration på livsmedelsförpackningar för att underlätta för konsumenten att välja hälsosamma alternativ.

I kommittémotion 2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 3 efterfrågas en kulturmärkning av svenska matprodukter av stort kulturhistoriskt värde. En sådan märkning skulle enligt motionärerna medföra positiva effekter inte bara för konsumenten utan också för både besöksnäring och landsbygdsutveckling.

Markus Wiechel (SD) anför i motion 2018/19:2800 att medvetenheten om riskerna med plast relaterat till förvaring och upphettning av mat bör öka. Genom att lära sig vad de olika plastmärkningarna betyder kan fler undvika den farligaste plasten.

Enligt kommittémotion 2018/19:981 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 3 bör innehållet i alkoholhaltiga drycker redovisas i en innehållsförteckning. Som konsument ska man inte bara ha rätt att veta vad man äter utan även vad man dricker. I likhet med vad som gäller för övriga livsmedel bör konsumenterna ha rätt att få kunskap om vad vin och övriga alkoholhaltiga drycker innehåller.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Hållbara och medvetna val

Frågan om hållbara och medvetna val behandlas bl.a. i propositionen En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet (prop. 2016/17:104). Regeringen konstaterar att en förutsättning för att konsumenterna ska kunna göra informerade och medvetna val är att de har en god faktabaserad kunskap om livsmedel och hur de produceras. För att kunna göra faktabaserade val mellan olika livsmedel behöver konsumenten vidare ha kunskap om vad olika slags livsmedelsinformation och symboler står för. Det anges även att det ur ett samhällsperspektiv är viktigt att alla konsumenter får en faktisk möjlighet att välja hälsosam och god mat som har producerats på ett hållbart sätt. Det betonas även att konsumenter ska känna sig trygga, ha förtroende för både myndigheter och företag och kunna lita på att alla livsmedel och måltider på marknaden är säkra. Regeringen anser att berörda myndigheter har en viktig roll i att presentera information om livsmedel, bra matvanor och fakta om produktionsförhållandena på ett enkelt och lättillgängligt sätt.

Vidare anser regeringen att nyckelhålmärkningen är ett viktigt verktyg för de medvetna konsumenterna och framhåller att det är angeläget att göra en nysatsning i Sverige för att öka förståelsen för och kännedomen om nyckelhålmärkningen. Nyckelhålmärkningen är ett hjälpmedel som informerar om vad som är ett hälsosamt livsmedel inom olika grupper av

livsmedel. Regeringen gav i februari 2017 Livsmedelsverket i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att vidareutveckla konceptet nyckelhålet (N2017/01028/SUN). Syftet är att nyckelhålet ska vara ett hjälpmedel dels för att göra det lättare för alla konsumenter oavsett bakgrund att göra medvetna hälsosamma val vid köp av livsmedel, dels för företag i utvecklingen av hälsosamma livsmedel, i ett nationellt och internationellt perspektiv, och att utifrån erhållen kunskap vidta adekvata åtgärder för att göra det lättare för konsumenterna att äta hälsosamt. Särskilt fokus ska läggas på de konsumentgrupper som har sämst matvanor. Livsmedelsverket får för uppdragets genomförande använda högst 6 miljoner kronor under 2017–2019. Uppdraget ska slutredovisas senast den 28 februari 2020.

Vidare anför regeringen i livsmedelsstrategin att samverkan mellan de olika leden i livsmedelskedjan, inklusive berörda myndigheter, är viktig, och en utvecklad samverkan bör kunna leda till bättre information om svenska livsmedels styrkor i relation till hälsa, hållbarhet och andra samhällsnyttor. Regeringen välkomnar således de initiativ som branschen har tagit för att öka efterfrågan och synliggöra svenska livsmedel, t.ex. märkningen Från Sverige. Regeringen anser att det är värdefullt att branschen utvecklar gemensamma märkningar. Dessa behöver dock inte begränsas till en nationell ursprungsmärkning utan kan även spegla konsumenternas efterfrågan på annan slags information.

Utskottet föreslog i betänkande 2016/17:MJU23 En livsmedelsstrategi för Sverige ett tillkännagivande till regeringen om att göra det lättare för konsumenter att göra hållbara och medvetna val. I regeringens skrivelse Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018 (skr. 2018/19:75) anför regeringen att de redan före tillkännagivandet vidtagit ett antal åtgärder som kan kopplas till det område som tillkännagivandet avser och nämner bl.a. uppdraget till Livsmedelsverket om nyckelhålet. Regeringen välkomnar den frivilliga märkning som finns, vilken ger konsumenterna verktyg att göra medvetna val. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Regeringen gav i juli 2017 Konkurrensverket i uppdrag att inom ramen för livsmedelsstrategin kartlägga och analysera förhållanden som begränsar konkurrensen inom den svenska livsmedelskedjan (dnr N2017/04768/JM). I juni 2018 redovisade myndigheten uppdraget i rapporten Konkurrensen i livsmedelskedjan (rapport 2018:4). Konkurrensverket gör bl.a. bedömningen att konsumenterna har goda förutsättningar att göra aktiva och välinformerade val. Rapporten bereds nu inom Regeringskansliet.

Ursprungsmärkning av livsmedel på restauranger

Generella bestämmelser om information och märkning som gäller alla livsmedel finns huvudsakligen i förordning (EU) nr 1169/2011 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna (den s.k. informationsförordningen) samt i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2014:4) om livsmedelsinformation. Nuvarande generella regler anger att

uppgift om ursprungsland eller härkomstplats måste anges om det skulle vara vilseledande att utelämna sådan uppgift. Dessutom ska uppgift om den primära ingrediensen anges i de fall man uppger ett livsmedels ursprung eller härkomstplats och den primära ingrediensen inte har samma ursprung, t.ex. svenska köttbullar som innehåller kött från Tyskland. Härutöver finns särskilda bestämmelser om livsmedelsinformation om ursprung som rör vissa slags livsmedel i EU-förordningar och i Livsmedelsverkets föreskrifter.

Vidare finns det bestämmelser i informationsförordningen om vilken information som ska lämnas för livsmedel som inte är färdigförpackade. Livsmedel som serveras på restauranger eller i storhushåll tillhör kategorin livsmedel som erbjuds utan att vara färdigförpackade. Enligt artikel 44.1 a i förordningen är uppgift om allergena ingredienser en uppgift som alltid ska lämnas. Enligt artikel 44.1 b i förordningen får en medlemsstat nationellt föreskriva om att ytterligare uppgifter ska vara obligatoriska att lämna för livsmedel som inte är färdigförpackade enligt vad som anges i artikel 9.1 och 10 i samma förordning. Sverige har föreskrivit om att uppgift om livsmedlets beteckning ska lämnas på kundens begäran. Det finns inga hinder för att livsmedelsföretagare frivilligt anger ursprung så länge påståendet är sant och inte anges på ett sådant sätt att det kan vilseleda konsumenten.

Om en medlemsstat vill föreskriva om ytterligare obligatoriska uppgifter, utöver de uppgifter som anges i artikel 9.1 och 10 i informationsförordningen, för vissa typer eller kategorier av livsmedel måste detta anmälas till kommissionen. Medlemsstaten ska i förväg anmäla den planerade åtgärden och skälen för denna till kommissionen och de andra medlemsstaterna. De planerade åtgärderna får antas först tre månader efter anmälan förutsatt att kommissionen inte lämnar ett negativt yttrande. Medlemsstaten ska kunna motivera åtgärden med minst ett av följande skäl:

- skydd av folkhälsan
- skydd av konsumenterna
- förebyggande av bedrägeri
- skydd av industriella och kommersiella äganderätter, uppgifter om ursprung och registrerade ursprungs-beteckningar samt förebyggande av illojal konkurrens.

För att införa obligatorisk uppgift om livsmedels ursprungsland eller härkomstplats krävs vidare att det finns ett bevisat samband mellan vissa kvaliteter hos livsmedlet och dess ursprung eller härkomst. Vid anmälan ska medlemsstaterna även redovisa belägg för att en majoritet av konsumenterna anser att uppgiften om ursprung eller härkomst är mycket viktig.

Regeringen gav den 12 juli 2018 Livsmedelsverket i uppdrag att analysera vilka åtgärder som krävs för att Sverige ska kunna göra en anmälan till kommissionen om nationella bestämmelser om obligatorisk ursprungs-märkning av kött och fisk på restauranger och i storhushåll enligt förordning (EU) nr 1169/2011. Regeringen anför att det finns ett stort intresse för mat bland svenska konsumenter och för var maten, främst kött, kommer ifrån samt

att god information är en förutsättning för att konsumenten ska kunna göra medvetna och hållbara val. Uppdraget rapporterades till Regeringskansliet den 3 december 2018 (Obligatorisk ursprungsmärkning av kött och fisk på restaurang och i storhushåll, dnr 2018/02382).

Av rapporten framgår att kommissionen inom kort väntas göra ställningstaganden som kommer att tydliggöra vad som gäller för införande av nationella bestämmelser om ursprungsmärkning enligt artikel 45 i förordning (EU) nr 1169/2011. Livsmedelsverket förordar att man fram till dess avvaktar med att påbörja ett arbete med en anmälan om att införa ursprungsmärkning på restauranger och i storhushåll. Kommissionen godkände i januari 2019 Finlands anmälan om obligatorisk ursprungsmärkning av kött på restauranger och i storhushåll. Livsmedelsverkets rapport bereds nu vidare inom Regeringskansliet.

Landsbygdsminister Jennie Nilsson anförde den 27 februari 2019 som svar på fråga 2018/19:262 Lagstadgad ursprungsmärkning av kött på restauranger följande:

God information är en förutsättning för att konsumenter ska kunna göra medvetna och hållbara val. Det finns ett stort intresse i dag var maten, framför allt köttet, kommer ifrån. I matbutiken är det lätt att få reda på köttets ursprung, men inte om man äter på restaurang och i storhushåll.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1169/2011 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna (hädanefter kallad informationsförordningen) anger de allmänna reglerna som gäller för märkning av livsmedel inom unionen. Dessa regler kompletteras av bestämmelser om information om ursprungsland i andra regelverk. När det gäller förpackade livsmedel finns tydliga bestämmelser för hur information om ursprungsland ska lämnas för bland annat olika köttslag och för fisk. För livsmedel som tillhandahålls på restaurang och i storhushåll finns inga motsvande krav.

Ett medlemsland som önskar införa nationella bestämmelser om ursprungsmärkning måste anmäla dessa till EU-kommissionen i enlighet med informationsförordningen. I anmälan behöver landet bland annat kunna visa på samband mellan vissa kvaliteter hos livsmedlet och dess ursprung samt kunna visa att en majoritet av konsumenterna tycker att information om livsmedlets ursprung är mycket viktigt.

Regeringen gav Livsmedelsverket i juni 2018 i uppdrag att analysera vilka åtgärder som krävs för att Sverige ska kunna göra en anmälan till EU-kommissionen om nationella bestämmelser om ursprungsmärkning av kött och fisk på restaurang och i storhushåll. Livsmedelsverket redovisade uppdraget i december 2018 och myndighetens behovsanalys gav vid handen att ett antal underlag behöver tas fram för att Sverige ska kunna göra en anmälan.

EU-kommissionen godkände i januari 2019 Finlands anmälan om obligatorisk ursprungsmärkning av kött som används som ingrediens i icke färdigförpackade måltider som serveras på restaurang och i storkök. Den finska förordningen träder i kraft den 1 maj 2019 och gäller i två år.

I den sakpolitiska överenskommelsen mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de Gröna, det s.k. januariavtalet, anges att ursprungsmärkning på kött och fisk på restaurang och i storkök ska införas. Livsmedelsverkets redovisning från det tidigare uppdraget utgör ett bra underlag för vidare beredning av ärendet.

I syfte att stärka efterfrågan på svenska livsmedel har Livsmedelsföretagen, Svensk Dagligvaruhandel och Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) gemensamt startat Svenskmärkning AB. Märket med beteckningen Från Sverige ägs av Svenskmärkning AB, som utvecklar, förvaltar och kontrollerar användningen. Företag som vill märka sina produkter behöver godkännas av Svenskmärkning AB. För kött och charkuterier används i stället märket med beteckningen Kött från Sverige, och på mejerivaror används både märken med beteckningen Mjölk från Sverige och Från Sverige. För att få märka ett sammansatt livsmedel måste det innehålla minst 75 procent svenska råvaror. Om varan innehåller kött, ägg, mjölk, fågel, fisk eller skaldjur är det alltid utan undantag 100 procent svenskt. Med svenskt avses att produkten är odlad eller född och uppfödd, förädlad, förpackad och kontrollerad i Sverige. I dagsläget är ett fåtal restaurangkedjor och ett par enskilda restauranger anslutna till systemet. För att få en licens att använda märkningen måste företaget vara anslutet till ett certifieringsorgan, vilket få enskilda restauranger är i dag.

Ursprungsmärkning av animaliska produkter

I fråga om ursprungsmärkning av animaliska produkter anges i artikel 26.2 i förordning (EU) nr 1169/2011 om livsmedelsinformation till konsumenterna att uppgifter om ursprungsland eller härkomstplats är obligatoriska i de fall där underlåtenhet att lämna sådana uppgifter skulle kunna vilseleda konsumenterna i fråga om livsmedlets rätta ursprungsland eller härkomstplats, i synnerhet om den information som följer med livsmedlet eller etiketten som helhet annars skulle antyda att livsmedlet har ett annat ursprungsland eller en annan härkomstplats. För vissa livsmedel finns även regler med krav på obligatorisk ursprungsmärkning, t.ex. nötkött, frukt och grönsaker, olivolja, honung och ägg. Vid försäljning av fisk, skaldjur och blötdjur, t.ex. musslor, i butik ska det finnas information om varifrån produkten kommer, ursprungsland eller fångstzon.

Sedan den 1 april 2015 måste även färskt, kylt eller fryst kött av svin, får, get och fjäderfä märkas med ursprung enligt kommissionens förordning (EU) nr 1337/2013 av den 13 december 2013 om tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1169/2011 vad gäller angivande av ursprungsland eller härkomstplats för färskt, kylt eller fryst kött av svin, får, get och fjäderfä.

Riksdagen har i ett tillkännagivande (bet. 2013/14:MJU21 punkt 5, rskr. 2013/14:226) framfört att regeringen inom EU i alla relevanta sammanhang ska verka för en ursprungsmärkning av alla köttprodukter inklusive sammansatta produkter. Regeringen har i skrivelsen Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2016 (skr. 2016/17:75) redovisat att EU-kommissionen i december 2013 lämnade en rapport om ursprungsmärkning av kött som ingrediens. Sverige uttalade därefter vid jordbruks- och fiskerådet i mars 2014 sitt stöd för obligatorisk ursprungsmärkning av kött som ingrediens. Under 2015 presenterade kommissionen ytterligare två rapporter om

obligatorisk ursprungsmärkning, men kommissionen förespråkade fortsatt frivillig märkning, bl.a. med hänsyn till kostnader, risk för administrativt krångel och problem med konkurrensneutralitet. Vidare anges i skrivelsen att ett antal medlemsländer i EU under 2016 notifierade tidsbegränsade nationella bestämmelser på området. Enligt regeringen är det inte sannolikt att det finns intresse för EU-gemensamma bestämmelser på området innan man utvärderat effekterna av dessa åtgärder på den inre marknaden. Regeringen avvaktar därför. I skrivelsen anges även att den frivilliga märkningen ”Från Sverige/Kött från Sverige” lanserades i april 2016. För att få använda detta märke krävs att all animalisk råvara är svensk och dessutom att förädlingen och förpackningen sker i Sverige. Ur ett konsumentperspektiv anser regeringen att det är mycket angeläget att den frivilliga märkningen som tagits fram i Sverige inte undermineras av eventuella EU-gemensamma bestämmelser om obligatorisk ursprungsmärkning som sannolikt kommer att bli mindre långtgående.

I budgetpropositionen för 2018 (prop. 2017/18:1 utg.omr. 23) konstaterade regeringen att kriterierna för att få använda det frivilliga svenska märket Från Sverige är att uppfödning, odling, förädling och packning har skett i Sverige. Regeringen välkomnade den frivilliga märkning som finns och som ger konsumenterna verktyg att göra medvetna val. Regeringen anförde att de kommer att följa hur konsumenternas behov av information om ursprungsmärkning av livsmedel tillgodoses och avsåg att fortsätta driva frågan om ursprungsmärkning inom EU om frågan blir aktuell. Regeringen ansåg därmed att tillkännagivandet var slutbehandlat.

Som nämns ovan antog kommissionen den 20 maj 2015 dels en rapport om genomförbarheten av obligatorisk uppgift om ursprungsland för mjölk, mjölk som ingår som ingrediens i mejeriprodukter och andra slag av kött än nötkött och kött av svin, får, get och fjäderfä (COM(2015) 0205), dels en rapport om genomförbarheten av obligatorisk angivelse av ursprungsland för obearbetade produkter, produkter med endast en ingrediens och ingredienser som utgör mer än 50 procent av ett livsmedel (COM(2015) 0204). Kommissionen förespråkar fortsatt frivillig märkning, bl.a. med hänsyn till kostnader, risk för administrativt krångel och problem med konkurrensneutralitet.

I Europaparlamentets resolution av den 12 maj 2016 om obligatorisk angivelse av ursprungsland eller härkomstort för vissa livsmedel (2016/2583(RSP)) uppmanas kommissionen att genomföra obligatorisk angivelse av ursprungsland eller härkomstplats för all slags konsumtionsmjölk samt för mejeriprodukter och köttprodukter. Kommissionen uppmanas även att överväga att utvidga den obligatoriska angivelsen av ursprungsland eller härkomstplats till andra livsmedel med en enda ingrediens eller med en huvudingrediens. Europaparlamentet uppmanar även kommissionen att lägga fram lagstiftningsförslag på dessa områden. För att säkerställa ökad insyn i hela livsmedelskedjan och bättre information till konsumenterna efter hästköttsskandalen och andra fall av livsmedelsbedrägerier uppmanar Europaparlamentet även kommissionen att lägga fram lagstiftningsförslag

som gör det obligatoriskt med uppgifter om köttets ursprung i bearbetade livsmedel.

I kommissionens formella svar antaget den 20 juli 2016 i fråga om Europaparlamentets resolution ovan upprepar kommissionen sin ståndpunkt att frivillig ursprungsmärkning är det bästa sättet på EU-nivå, vilket gör att konsumenterna kan välja produkter med specifikt ursprung om de vill, medan det inte påverkar livsmedelsföretagarnas konkurrenskraft. Kommissionen anser att frivillig ursprungsmärkning ger möjlighet för konsumenterna att välja livsmedel med ett visst ursprung utan att lägga till ytterligare börda för alla livsmedelsföretagare.

Enligt information från Näringsdepartementet finns det inget som i dag tyder på att kommissionen kommer att ta fram ytterligare förslag på obligatorisk ursprungsmärkning.

Ursprungsmärkning av honung

När det gäller ursprungsmärkning av ekologiska produkter framgår av artikel 24.1.c i förordning (EG) nr 834/2007 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter att ekologiska produkter alltid ska märkas med en uppgift om produktionsplatsen (EU-jordbruk, icke-EU-jordbruk eller EU-/icke-EU-jordbruk), om gemenskapslogotypen används. Uppgifterna EU eller icke-EU får ersättas eller kompletteras med ett land i det fall då alla de jordbruksråvaror av vilka produkten består har producerats i det landet. En ny förordning (EU) nr 2018/848 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter har antagits och ska fr.o.m. den 1 januari 2021 ersätta nuvarande förordning. Liknande regler återfinns på märkningsområdet.

När det gäller ursprungsmärkning av honung anförde landsbygdsminister Sven-Erik Bucht i sitt svar på fråga 2017/18:169 den 2 november 2017 att det redan finns harmoniserade regler för ursprungsmärkning. Enligt EU-reglerna är det obligatoriskt att ange det eller de ursprungsland där honungen skördats på etiketten. Dessutom föreskrivs hur honungen får märkas om honungen har sitt ursprung i mer än en medlemsstat eller mer än ett tredjeländ (blandning av EU-honung, blandning av icke-EU-honung eller blandning av EU- och icke-EU-honung). Landsbygdsministern anförde att det dessutom är fullt möjligt att frivilligt ange ursprunget mer detaljerat, t.ex. Roslagshonung, Ölandshonung, så länge informationen är korrekt och inte är vilseledande. Branschen har i dagsläget också möjlighet att använda symbolen Från Sverige som kan signalera till konsumenterna att hela livsmedelskedjan inklusive förädling och förpackning skett i Sverige.

När det gäller äkthetskontroller av honung har utskottet senast i betänkande 2017/18:MJU16 redogjort för att det övergripande målet för den offentliga kontrollen i livsmedelskedjan är att skydda människors och djurs hälsa och väma om konsumenternas intressen. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt

bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd (kontrollförordningen) reglerar hur den offentliga kontrollen i medlemsstaterna ska organiseras och genomföras och riktar sig till medlemsstaterna och deras behöriga myndigheter. Det finns även kompletterande nationell lagstiftning.

Av lagstiftningen framgår att den offentliga kontrollen i livsmedelskedjan ska genomföras regelbundet och vara riskbaserad, ändamålsenlig och effektiv. Medlemsstaterna är skyldiga att säkerställa att det finns tillräckligt med resurser för den offentliga kontrollen. Resurserna ska användas där de behövs och riktas dit där de ger bäst effekt, så att målen i lagstiftningen uppnås. Kontrollförordningen kommer att ersättas av en ny EU-förordning om offentlig kontroll. Förordning (EU) nr 2017/625 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel ska tillämpas fr.o.m. den 14 december 2019. Enligt uppgift från Livsmedelsverket innebär den nya förordningen att kraven på offentlig kontroll av livsmedelsfusk förtydligas.

Som nämnts tidigare framgår av Livsmedelsverkets årsredovisning för 2018 att myndigheten gjort ett antal insatser inom redlighetsområdet, såsom utbildningsinsatser och kontroll av livsmedelsföretag, som bl.a. syftar till att upptäcka och förebygga livsmedelsfusk. För mer information om Livsmedelsverkets insatser för att förebygga och upptäcka fusk se avsnittet Livsmedelskontroll.

Märkning av salt- och sockerhalt i livsmedel

När det gäller märkning av salt- och sockerhalt i livsmedel finns som tidigare nämnts bestämmelser om märkning av livsmedel i förordning (EU) nr 1169/2011 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna, den s.k. informationsförordningen. Förordningen innehåller krav på näringsdeklarationer och uppställer regler för innehållet i och utformningen av dessa, bl.a. vad gäller redovisningen av innehållet av sockerarter i ett livsmedel och livsmedlets energivärde. Dessa bestämmelser gör ingen skillnad på naturliga respektive tillsatta sockerarter i ett livsmedel.

Den 12 maj 2016 gav regeringen Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket i uppdrag att ta fram underlag till insatser för att främja hälsa som är relaterad till matvanor och fysisk aktivitet. I uppdraget ingick bl.a. att undersöka möjligheterna till frivilliga hälsofrämjande åtaganden för företag inom hela livsmedelskedjan, däribland att reducera tillsatt socker och salt i livsmedel. Uppdraget redovisades i april 2017 i rapporten Förslag till åtgärder för ett stärkt, långsiktigt arbete för att främja hälsa relaterad till matvanor och fysisk aktivitet (2017-05-02). Livsmedelsverket har inom ramen för uppdraget undersökt möjligheterna till frivilliga åtaganden för företag i livsmedelskedjan, med fokus på socker och salt. Högt saltintag är i dag en av de enskilt största orsakerna till kostrelaterad ohälsa. Högt saltintag kan höja blodtrycket, vilket ökar risken för hjärt-kärlsjukdom. Sockerrika livsmedel

bidrar med energi men mycket begränsat med andra näringsämnen. Ett högt intag av sockerrika livsmedel ökar risken för övervikt och fetma, som i sin tur ökar risken för bl.a. hjärt-kärlsjukdom, typ 2-diabetes och cancer.

Livsmedelsverket föreslår bl.a. att Sverige ska anta ett långsiktigt program för att sänka saltinnehållet generellt i livsmedel, eftersom salt står för en stor andel av sjukdomsburden och livsmedelskedjan visar intresse för att bidra i arbetet. Ett sådant program kan bygga på ett koordinerat frivilligt reformuleringsarbete, dvs. ändrad sammansättning av livsmedel så att de blir mer hälsosamma, alternativt reglering av saltinnehållet i livsmedel. Programmet bör följas upp genom att saltinnehållet i livsmedel och befolkningens saltintag övervakas. När det gäller insatser för att minska sockerintaget bedöms stödet för frivilliga insatser vara svagt. Ett alternativ kan vara användning av relevanta styrmedel. Rapporten bereds nu inom Regeringskansliet.

Av 1 och 2 §§ förordningen (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket framgår att verket bl.a. har i uppdrag att i konsumenternas intresse arbeta för bra matvanor. Livsmedelsverket ska även arbeta för att främja konsumenternas förutsättningar att göra medvetna val av hälsosam och säker mat. Det gäller särskilt i förhållande till barn och ungdomar. En del i detta arbete är Livsmedelsverkets s.k. nyckelhålmärkning, se Livsmedelsverkets föreskrift (LIVSFS 2005:9, omtryck 2015:1) om användning av viss symbol. Nyckelhålmärkning är ett sätt att hjälpa konsumenter att hitta de hälsosammare alternativen, både när man handlar mat och när man äter på restaurang. Nyckelhålet är Livsmedelsverkets symbol och står för mindre eller nyttigare fett, mindre socker och salt samt mer kostfiber och fullkorn. Livsmedel som är nyckelhålmärkta ska uppfylla vissa villkor för fett, salt (natrium), socker och kostfiber. Nyckelhålssymbolen kan användas på olika grupper av livsmedel, och villkoren varierar för de olika grupperna. Det finns också allmänna bestämmelser för nyckelhålmärkningen. Exempelvis får inte sötningsmedel eller godkända nya livsmedel och nya ingredienser med sötande egenskaper ingå.

Föreskrifterna reviderades i januari 2015. Av bilaga 2 till de reviderade föreskrifterna framgår bl.a. i vilka livsmedel och i vilken omfattning som näringsämnen som exempelvis socker får tillsättas om livsmedlet ska få nyckelhålmärkas. Av 4 § i föreskrifterna framgår dock att ett sådant näringsämne får tillsättas livsmedel i andra livsmedelsgrupper om det inte görs i större mängder än vad som är nödvändigt för att uppnå det önskade syftet.

Som nämnts tidigare gav regeringen i februari 2017 Livsmedelsverket i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att vidareutveckla konceptet nyckelhålet (N2017/01028/SUN). Syftet är att nyckelhålet ska vara ett hjälpmedel dels för att göra det lättare för alla konsumenter oavsett bakgrund att göra medvetna hälsosamma val vid köp av livsmedel, dels för företag i utvecklingen av hälsosamma livsmedel, i ett nationellt och internationellt perspektiv, och att utifrån erhållen kunskap vidta adekvata åtgärder för att göra det lättare för konsumenterna att äta hälsosamt.

Livsmedelsverket arbetar även med andra informationskanaler för att minska intaget av salt och socker, bl.a. kampanjen Syna saltet där Livsmedelsverket vill få upp konsumenternas ögon för det dolda saltet och förse dem med verktyg så att de själva kan minska sitt saltintag. Bland verktygen ingår praktiska tips och råd, dels om hur man kan minska mängden salt i maten som lagas hemma, dels om vad man ska leta efter i affären. Livsmedelsverket för en dialog med landets livsmedelsföretag för att få dem att successivt sänka mängden salt i maten. På Livsmedelsverkets webbplats finns även råd för att minska sockerintaget samt äta mer hälsosamt.

Övriga märkningsfrågor

Som nämns ovan är de flesta märkningsregler gemensamma inom hela EU. Livsmedelsförpackningar ska vara märkta med ett antal obligatoriska uppgifter för att hjälpa konsumenten till ett medvetet och säkert val.

Färdigförpackade livsmedel ska, med några få undantag, märkas med bl.a. följande uppgifter:

- beteckning (namn som beskriver vad det är för slags livsmedel)
- ingrediensförteckning
- allergenmärkning
- mängd av vissa ingredienser eller kategorier av ingredienser
- näringsdeklaration.

Märkningen får inte utformas på ett sådant sätt att konsumenten kan bli vilseledd. Exempel på vilseledande märkning är uppgifter som antyder att livsmedlet har speciella egenskaper som i själva verket alla liknande livsmedel har eller uppgifter om att livsmedlet har verkningar eller egenskaper som det inte har.

Om en vara är tillverkad av flera ingredienser måste dessa anges på förpackningen. Ingrediensförteckningen ska inledas med en rubrik som innehåller ordet ingrediens. Ingredienserna ska stå i fallande storleksordning efter den vikt de hade vid tillverkningstillfället. Det betyder att varan innehåller mest av det som står först och minst av det som står sist i ingrediensförteckningen.

Näringsdeklarationen beskriver hur mycket energi, vilka näringsämnen och hur mycket av dessa näringsämnen ett livsmedel innehåller. Sedan den 13 december 2016 är näringsdeklaration obligatorisk i märkningen av alla färdigförpackade livsmedel, utom i vissa fall.

Det finns detaljerade bestämmelser i förordning (EU) nr 1169/2011 om livsmedelsinformation till konsument om hur de obligatoriska uppgifterna ska presenteras på livsmedelsförpackningar. Utgångspunkten är att den obligatoriska informationen ska anges direkt på förpackningen eller väl synligt på en etikett fäst på förpackningen. Den obligatoriska livsmedelsinformationen ska vara lätt att se och får inte döljas av frivillig text, prislapp, förslutningstejp eller annat. När en vara är märkt på flera språk får den svenska

märkningen inte vara svår att hitta. För att öka läsbarheten av märkningen finns krav på att de obligatoriska uppgifterna ska ha en teckenstorlek av minst 1,2 millimeter. För små förpackningar, dvs. förpackningar vars största yta är mindre än 80 cm², är kravet 0,9 millimeter.

Livsmedelsverkets namn och kostråd får användas tillsammans i märkning och marknadsföring av ett livsmedel under förutsättning att detta inte riskerar att vilseleda konsumenterna. Följande förutsättningar gäller:

1. Livsmedel som märkts med ett av Livsmedelsverkets kostråd får inte vilseleda konsumenten när det gäller exempelvis livsmedlets nyttighet som helhet.
2. Kostråden ska återges så att innebörden av dem inte ändras.
3. Kostrådet måste vara relevant utifrån livsmedlets innehåll.
4. Märkningen eller marknadsföringen får inte ge intryck av att Livsmedelsverket har godkänt eller rekommenderar ett visst livsmedel eller livsmedelssortiment.

När det gäller frågan om märkning av kulturhistoriskt värdefulla produkter ger förordning (EU) nr 1151/2012 om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel en möjlighet till namnskydd av jordbruksprodukter och livsmedel som kommer från en viss geografisk region. Det finns tre kategorier av namnskydd enligt denna förordning. Kategorin Skyddad ursprungs-beteckning anger benämningen på en vara som producerats och bearbetats inom ett bestämt geografiskt område. Det bör även finnas ett samband mellan varans kvalitet och dess geografiska ursprung. Kalixlövrom och Upplandskubb är varor som har skyddad ursprungs-beteckning. I kategorin Skyddad geografisk beteckning ska minst ett steg av produktionsprocessen ha utförts inom ett bestämt geografiskt område (produktion, bearbetning eller beredning). Svecia, Skånsk spettekaka och Bruna bönor från Öland är produkter som har skyddade geografiska beteckningar. Slutligen finns kategorin Garanterad traditionell specialitet. Denna beteckning står för att produkten har egenskaper som härrör från en traditionell ingrediens eller traditionell tillverkningsmetod. Beteckningen kan användas av alla producenter som följer den givna specifikationen för produkten. Falukorv och Hushållsost har registrerats som garanterade traditionella specialiteter. Utskottet har tidigare (bet. 2017/18:MJU16) konstaterat att det skulle medföra ökade kostnader för både producenter och myndigheter att utveckla ett nationellt regelverk för märkning av kulturhistoriskt värdefulla produkter parallellt med EU:s regelverk för namnskydd. Enligt uppgift från Regeringskansliet har Hushållnings-sällskapet i Skaraborg fått medel från landsbygdsprogrammet för att leda arbetet med att ta fram ansökningar om fler skyddade beteckningar för svenska livsmedel. Projektet pågår t.o.m. 2019.

I livsmedelsstrategin (prop. 2016/17:104) framhöll regeringen att det är värdefullt att branschen utvecklar gemensamma frivilliga märkningar, såsom märkningen Från Sverige. Frivilliga märkningar behöver inte begränsas till en

nationell ursprungsmärkning utan kan även spegla konsumenternas efterfrågan på annan slags information.

När det gäller frågan om upplevelser av mat och dryck som en integrerad del av besöksnäringen uppger regeringen i budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 23) att man inom ramen för landsbygdsprogrammet har avsatt 60 miljoner kronor för detta ändamål. Merparten av dessa medel har beviljats V.S. Visit Sweden AB som samverkar med regionala organisationer i arbetet för att stärka produktutveckling och marknadsföring av måltidsupplevelser i Sverige. Inom landsbygdsprogrammet finns även insatser för att främja småskalig traditionell matkultur.

Det finns många bestämmelser och lagar som reglerar material och produkter som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel. Den övergripande lagstiftningen är förordning (EG) nr 1935/2004 om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel. Förordningen säger att materialet under avsedda användningsförhållanden inte får överföra ämnen till livsmedlet i sådana mängder att det

- utgör en risk för människors hälsa
- medför en oacceptabel förändring i livsmedlets sammansättning
- medför en försämring av livsmedlets smak- och luktegenskaper.

Konsumenterna får heller inte vilseledas genom det sätt på vilket ett material eller en produkt märks, marknadsförs och presenteras. I förordningen finns också krav på hur märkningen av material och produkter ska vara utformad.

Enligt artikel 15 och bilaga II till förordning (EG) nr 1935/2004 om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel ska märkningen med glas-och-gaffel-symbolen eller orden ”till livsmedel” användas på alla plastmaterial som är säkra att använda till mat. Det går även bra att märka material och produkter med orden ”för kontakt med livsmedel” eller att ange ett specifikt användningsområde (t.ex. vinkaraff). Om det är uppenbart att produkten är avsedd för livsmedel behövs ingen märkning (t.ex. för en gaffel eller en kaffebryggare). Glas-och-gaffel-symbolen ska kompletteras med information om materialet inte är lämpligt att använda i exempelvis höga temperaturer, för feta livsmedel etc. Om en produkt är märkt med glas-och-gaffel-symbolen och det inte finns någon ytterligare information om användning ska produkten kunna användas under alla normala förhållanden för kontakt med livsmedel.

Det finns även specifik lagstiftning för vissa material och ämnen som kommer i kontakt med livsmedel, t.ex. förordning (EG) nr 10/2011 om material och produkter av plast som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel. I plastförordningen finns en lista över ämnen som är godkända att använda i plast. Ämnen som inte finns med i listan måste först utvärderas av den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (Efsa) innan de får användas. Plasten ska ha genomgått migrationstester som visar att ämnen inte läcker ut i livsmedlet i mängder som överstiger givna gränsvärden. I

förordningen regleras även användningsområden för vissa plaster, gränsvärden och hur migrationstester ska utföras.

Regeringen har gett Konsumentverket i uppdrag att i samverkan med berörda myndigheter och andra aktörer ansvara för att tillhandahålla och samordna en upplysningstjänst med opartisk information och vägledning till konsumenter (SFS 2014:110). Som ett resultat av detta uppdrag öppnades i mars 2015 konsumentupplysningstjänsten Hallå konsument. Det är en rikstäckande upplysningstjänst som samordnas av Konsumentverket i samarbete med kommunernas konsumentverksamhet, de fyra konsumentbyråerna och tolv utpekade myndigheter. Under rubriken Miljö och hållbarhet och underrubriken Mat kan konsumenten på ett enkelt sätt skaffa upplysningar om bl.a. plast i kontakt med livsmedel.

När det gäller frågan om innehållsförteckning på alkoholhaltiga drycker ska tillverkarna bl.a. märka ut allergenerna svavel och ägg- och mjölkprotein enligt kommissionens förordning (EG) nr 607/2009 om vissa tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 479/2008 när det gäller skyddade ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar, traditionella uttryck, märkning och presentation av vissa vinprodukter. Det innebär att man på alla viner framställda av druvor som skördats 2012 eller senare, och som märkts efter den 30 juni 2012, kan utläsa om mjölk- och äggprotein använts som processhjälpmedel vid produktionen. Sedan tidigare anges på alla etiketter att vinet innehåller sulfiter om mängden överskrider 10 milligram per liter. I övrigt finns i dagsläget inga krav på att redovisa en innehållsförteckning eller energiinnehåll.

Av en rapport från kommissionen till Europaparlamentet och rådet i mars 2017 om en obligatorisk förteckning över ingredienser och näringsdeklaration för alkoholhaltiga drycker (COM(2017) 58) framgår att enligt nuvarande regler är, i motsats till vad som gäller för livsmedel, en förteckning över ingredienser och näringsdeklaration inte obligatoriskt för alkoholhaltiga drycker. Europeiska konsumenter har begränsad tillgång till näringsdeklaration och ingrediensförteckning, med undantag för ingredienser som kan vara allergiframkallande. Sektorn för alkoholhaltiga drycker har tidigare motsatt sig en obligatorisk märkning. Nu har dock ett ökat antal frivilliga initiativ vuxit fram för att ge konsumenterna information om ingredienserna, energivärdet eller hela näringsdeklarationen för alkoholhaltiga drycker. I rapporten uppmanade kommissionen industrin att tillgodose konsumenternas förväntningar på information om ingredienser och energiinnehåll och senast under mars 2018 presentera ett förslag till självreglering som täcker hela sektorn för alkoholhaltiga drycker. Kommissionen påpekade också att om självregleringen inte är tillfredsställande kommer kommissionen att granska andra möjliga alternativ, såsom lagstiftning. Den berörda sektorn har nu presenterat ett förslag om hur de kan lämna information om ingredienser och energiinnehåll. Enligt förslaget ska livsmedelsföretagaren kunna tillhandahålla informationen på ett annat ställe än på etiketten, exempelvis genom en s.k. QR-kod. Branschen åtar sig

att genomföra förslaget senast i mars 2021. Förslaget utvärderas nu av kommissionen.

Utskottets ställningstagande

Hållbara och medvetna val

Utskottet tillmäter frågan om konsumenters möjligheter att göra hållbara och medvetna val av livsmedel stor betydelse och riktade i samband med behandlingen av livsmedelsstrategin ett tillkännagivande till regeringen om detta. Utskottet välkomnar uppdraget till Livsmedelsverket att vidareutveckla nyckelhålmärkningen, vilket kommer att göra det lättare för konsumenter oavsett bakgrund att göra medvetna och hälsosamma val vid köp av livsmedel. Branschen har tagit fram egna märkningar för att öka efterfrågan och synliggöra svenska livsmedel, vilket också välkomnas. Slutligen konstaterar utskottet att Konkurrensverket har gjort bedömningen att konsumenter i Sverige har goda förutsättningar att göra aktiva och välinformerade val av livsmedel. Med hänvisning till det anförda anser utskottet att motion 2018/19:2736 (KD) yrkande 27 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Ursprungsmärkning av livsmedel på restauranger

När det gäller ursprungsmärkning av kött på restauranger noterar utskottet Livsmedelsverkets rapport om hur Sverige bör gå till väga för att anmäla ett sådant krav till kommissionen. Vidare konstaterar utskottet att ursprungsmärkning av kött och fisk på restauranger ska införas enligt den överenskommelse som slöts mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centern och Liberalerna i januari 2019. Detta förefaller vara i linje med vad som föreslås i motionerna 2018/19:748 (S), 2018/19:981 yrkande 4, 2018/19:1553 (M) och 2018/19:2736 (KD) yrkande 21. Mot bakgrund av den pågående beredningen föreslås därför inte någon vidare åtgärd med anledning av yrkandena. Även motion 2018/19:207 (SD) avstyrks.

Ursprungsmärkning av animaliska produkter

När det gäller ursprungsmärkning av animaliska produkter har utskottet behandlat detta vid flera tillfällen tidigare. Utskottet riktade ett tillkännagivande till regeringen 2014 om att de inom EU i alla relevanta sammanhang skulle verka för en ursprungsmärkning av alla köttprodukter inklusive sammansatta produkter. Utskottet noterar att kommissionen vid flera tillfällen analyserat frågan om obligatorisk ursprungsmärkning av animaliska produkter men att kommissionen fortfarande förespråkar frivillighet med hänsyn till bl.a. kostnader. I likhet med regeringen välkomnar utskottet den frivilliga märkningen Från Sverige som branschen tagit fram och som ger konsumenterna verktyg att göra medvetna val. Med hänvisning till vad som redovisats ovan föreslår utskottet att motionerna 2018/19:1292 (SD) yrkande 2 och 2018/19:2736 (KD) yrkande 45 lämnas utan vidare åtgärd.

Ursprungsmärkning av honung

När det gäller ursprungsmärkning av honung noterar utskottet att det redan finns regler för ursprungsmärkning på EU-nivå. Utöver dessa harmoniserade regler finns möjlighet för producenterna att frivilligt ange ursprunget mer detaljerat. Även när det gäller äkthetskontrollen finns ett regelverk som ska tillförsäkra att den offentliga kontrollen i livsmedelskedjan genomförs regelbundet och är riskbaserad och effektiv. Mot bakgrund av det anförda föreslås ingen ytterligare åtgärd med anledning av motion 2018/19:390 (KD).

Märkning av salt- och sockerhalt i livsmedel

Utskottet har tidigare konstaterat att det är viktigt att konsumenterna kan göra medvetna och hälsosamma val vid köp av livsmedel, och detta gäller även för produkter med högt salt- eller sockernehåll. I detta sammanhang kan nyckelhålmärkningen uppmärksammas, som är ett sätt att hjälpa konsumenterna att hitta de hälsosammare alternativen. Utskottet noterar Folkhälso-myndighetens och Livsmedelsverkets rapport med förslag till åtgärder för att främja hälsa relaterad bl.a. till matvanor, och att det i denna finns olika förslag för att minska socker- och salthalten i livsmedel. Utskottet anser att problematiken kring för högt intag av salt och socker måste prioriteras då det i stor utsträckning bidrar till olika folkhälsosjukdomar. Med hänvisning till redovisningen ovan anser utskottet att motion 2018/19:349 (SD) yrkandena 5 och 6 kan lämnas utan åtgärd i avvaktan på pågående beredningsarbete.

Övriga märkningsfrågor

Utskottet konstaterar när det gäller krav på tydligare innehållsförteckning att märkningsreglerna i stor utsträckning är harmoniserade inom EU. Det finns krav på vad en innehållsförteckning ska innehålla, storleken på denna etc. Det finns dock en möjlighet att i samband med märkningen av ett livsmedel hänvisa till Livsmedelsverkets kostråd under förutsättning att detta inte vilseleder konsumenten. Utöver nyckelhålmärkningen som ska hjälpa konsumenten att hitta hälsosammare alternativ kan detta vara ett sätt att hjälpa konsumenterna i valet av livsmedel. Med det anförda avstyrks motion 2018/19:2884 (M).

När det gäller förslaget om att införa ett nationellt system för kulturmärkning av svenska matprodukter anser utskottet liksom tidigare att det skulle medföra ökade kostnader för både producenter och myndigheter att utveckla ett nationellt regelverk för märkning av kulturhistoriskt värdefulla produkter parallellt med EU:s regelverk för namnskydd. Utskottet ställer sig positivt till den satsning på att öka antalet skyddade beteckningar för svenska livsmedel som för närvarande pågår. Mot bakgrund av det anförda avstyrks motion 2018/19:1292 (SD) yrkande 3.

När det gäller plast som kommer i kontakt med livsmedel noterar utskottet att det finns många bestämmelser som reglerar material och produkter som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel, och att glas-och-gaffel-symbolen

eller orden ”till livsmedel” ska användas på alla plastmaterial som är säkra att använda till mat. Vidare konstaterar utskottet att Konsumentverkets upplysningstjänst Hallå konsument på ett enkelt sätt informerar om bl.a. plast som kommer i kontakt med livsmedel. Med det anförda anser utskottet att motion 2018/19:2800 (SD) kan avstyrkas.

När det gäller frågan om obligatorisk förteckning över ingredienser och näringsdeklaration för alkoholhaltiga drycker noterar utskottet liksom tidigare att kommissionen arbetar för att den aktuella branschen ska tillgodose konsumenternas behov av information. Utfallet av detta arbete bör avvaktas, och utskottet lämnar därmed motion 2018/19:981 (SD) utan vidare åtgärd.

Bästföredatum och temperaturkrav m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om hantering av livsmedel och om tillsatsers effekter.

Jämför reservation 18 (M), 19 (SD) och 20 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 8 efterfrågas lägre temperaturer för hantering av livsmedel. Om producenterna valde en lägre temperatur än de föreskrivna maxtemperaturerna skulle detta kunna medföra mindre förstörd mat och därigenom ett reducerat matsvinn. Motionärerna vill därför att regeringen utreder möjligheten att påverka förordningarna om temperaturkrav för livsmedel samt att ställa högre krav på livsmedelsproducenter och dagligvaruhandel.

Enligt kommittémotion 2018/19:2891 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 7 behövs en översyn av datummärkningen av livsmedel i syfte att minska matsvinn. Det behövs informationsinsatser med ett positivt budskap, t.ex. om vad bästföredatumet innebär för olika livsmedel och hur livsmedlen ska förvaras. Livsmedelsverket bör därför ges ett permanent uppdrag att genomföra informationsinsatser för att minska matsvinn.

I yrkande 8 i samma motion vill motionärerna att regeringen och Livsmedelsverket ska verka för ett svenskt undantag från EU-reglerna vad gäller bästföredatum för ägg. Svenska ägg i kylförvaring håller mycket längre än det sista datum som EU tillåter, vilket innebär att handlare och konsumenter i onödan slänger stora mängder fullt ätbara ägg.

Magnus Oscarsson m.fl. (KD) anför i kommittémotion 2018/19:2736 yrkande 40 att livsmedelslagen behöver förtydligas så att det framgår att en butik får frysa in kylvaror. Handlarna vågar inte frysa in varorna, och Livsmedelsverkets föreskrifter ger intryck av att detta inte är tillåtet. Genom att frysa in kylvaror kan svinnet minskas, samtidigt som kunder med låga inkomster får en större möjlighet att köpa de frysta produkterna till ett billigare

pris. Enligt yrkande 41 bör Livsmedelsverket tydliggöra för handlarna att de själva får förädla sina kylvaror, t.ex. kyckling och köttfärs.

I motion 2018/19:189 av Johnny Skalin (SD) efterfrågas en utredning av tillsatsers effekter, i kombination eller enskilt, i livsmedel och att regeringen utifrån resultatet skyndsamt ska föreslå lämpliga åtgärder.

Kompletterande uppgifter

Förordning (EU) nr 1169/2011 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna, den s.k. informationsförordningen, reglerar datummärkning av livsmedel och förvaringsanvisningar. De flesta färdigförpackade livsmedel ska vara märkta med bästföredag eller i vissa fall sista förbrukningsdag. Vissa undantag finns, t.ex. för färsk frukt och färska grönsaker, ättika och vinäger, koksalt och socker i fast form. Det är alltid den som är ansvarig för livsmedelsinformationen som ska avgöra vilken märkning som är lämplig att använda sig av. En produkts hållbarhet beror på många faktorer, som hur och av vad produkten är tillverkad och hur den har förpackats och förvarats.

Med minsta hållbarhet menas den dag fram till vilken ett livsmedel som förvarats på lämpligt sätt har kvar de särskilda egenskaper som det normalt förknippas med. Datum för minsta hållbarhet ska anges med uttrycket bäst före. Livsmedel märkta med bästföredag ska hålla ytterligare en tid efter datumet om de förvaras på rätt sätt och i obruten förpackning. Det är säljarens ansvar att produkten är av fullgod kvalitet. Om det behövs ska datum för minsta hållbarhet åtföljas av en anvisning om förvaring som ska följas för att livsmedlet ska hålla sig under den angivna perioden.

För livsmedel som mikrobiologiskt är mycket lättfördärliga och därför efter en kort period kan antas utgöra en omedelbar fara för människors hälsa ska datum för minsta hållbarhet ersättas med sista förbrukningsdag. Märkningen sista förbrukningsdag handlar om hur länge ett livsmedel är säkert att äta. Sista förbrukningsdag ska användas för livsmedel som lätt förstörs av mikroorganismer och där lagringstiden kan bidra till att ett livsmedel kan bli hälsoskadligt trots att det förvaras enligt förpackningens anvisning. Livsmedel som är märkta med sista förbrukningsdag anses alltså inte vara säkra att äta efter att sista förbrukningsdag har passerat. Därför får sådana livsmedel efter det datumet varken säljas eller ges bort.

Enligt uppgift från Livsmedelsverket får ordalydelsen och ordningen Bäst före [datum] och Bäst före utgången av [datum] inte ändras. Däremot kan en producent förtydliga att ett livsmedel kan konsumeras efter bästföredag genom att förklara det i en ny mening, t.ex. i anslutning till datummärkningen. En förutsättning är att övriga krav på frivillig information är uppfyllda. Datummärkningen ska inte kunna missförstås. Branschen har infört egna märkningar på vissa mejeriprodukter för att förtydliga att många produkter ofta håller längre än bästföredatumet. Till exempel har Arla på vissa produkter infört Ofta bra efter och Ica Minst hållbar till.

Om ett livsmedel kräver särskilda förvarings- eller användningsvillkor ska dessa anges, t.ex. förvaringstemperaturer. En förvaringsanvisning ska således finnas om uppgiften är nödvändig för att konsumenten ska kunna förvara livsmedlet på rätt sätt. För livsmedel märkta med sista förbrukningsdag är förvaringsanvisning obligatorisk.

Av budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 23) framgår att regeringen inom ramen för livsmedelsstrategin i februari 2017 gav Livsmedelsverket i uppdrag att tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket, utifrån erfarenheter och kunskaper från tidigare regeringsuppdrag, arbeta vidare med olika identifierade svinnreducerande åtgärder för att minska matsvinnet i hela livsmedelskedjan från producent till konsument under 2017–2019. I ett första steg har en långsiktig nationell handlingsplan tagits fram i nära samarbete med berörda aktörer. Handlingsplanen har 42 åtgärdsförslag och utpekade behov inom utredning, forskning och innovation och omfattar nio åtgärdsområden. Ett av dessa områden är datummärkning, hållbarhetstid och kylkedja, där man ger olika förslag på hur man kan arbeta för att minska matsvinnet.

I handlingsplanen anförs bl.a. att det går att förlänga ett livsmedels hållbarhet genom att sänka förvaringstemperaturen. I Sverige rekommenderar många företag på förpackningarna en förvaringstemperatur på max plus 8 grader för kyld mat; samtidigt används betydligt lägre temperaturer i så gott som alla länder i Europa. Kyltemperaturen i livsmedelskedjan bör sänkas till den optimala temperaturen för varje kategori livsmedel. Att investera i effektiva kylar kan ofta vara en kostnadsfråga. Glesbygdsbutiker kan i dag ansöka om investeringsstöd från länsstyrelserna om totalt 35 miljoner kronor (70 miljoner kronor 2018) för investeringar. Spridning av information behövs om vilka möjligheter till stöd som finns för investeringar i kylar. I handlingsplanen föreslås att kylvaror märks med en optimal förvaringstemperatur och att optimal temperatur hålls genom hela kylkedjan. Dialog om kyltemperatur kan föras inom ett formaliserat branschsamarbete där kyl- och frysbranschen involveras. Livsmedelsverket och Jordbruksverket informerar aktivt, bl.a. om möjligheter att söka stöd för investeringar i kylutrustning.

I handlingsplanen lyfts även fram behovet av att förtydliga vägledningen om datummärkning. Det föreslås att märkning med sista förbrukningsdag endast ska användas för varor som är mycket lättfördärliga och som efter kort tid kan utgöra en omedelbar fara för människors hälsa. Vidare föreslås att svinnminimerande aspekter ska beaktas vid datummärkning. Handlingsplanen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

I Livsmedelsverkets årsredovisning för 2018 redovisas att en viktig uppgift för verket under 2018 och 2019 är att ta fram en konsumentkampanj med syfte att ändra konsumenternas beteende när det gäller att slänga mat som passerat bästföredatum.

Märkning av ägg producerade av hönor av arten *Gallus gallus* (dvs. vanliga ägg) regleras av kommissionens förordning (EG) nr 589/2008 om

tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 1234/2007 om handelsnormer för ägg. För andra ägg gäller allmänna märkningsbestämmelser. Vanliga klass A-ägg ska enligt förordningen klassificeras, märkas och packas senast tio dagar efter värpdagen. Märkning med bästföredatum ska göras vid förpackningstillfället. Bästföredag får inte vara senare än 28 dagar efter värpning. Äggen måste även ha levererats till konsument inom högst 21 dagar från värpning. Äggen får således inte saluhållas senare än sju dagar före bästföredagen.

Enligt information från Näringsdepartementet är ägg det enda livsmedel där datum regleras i lagstiftning. För andra livsmedel är det upp till producenten att beräkna bästföredatum. Både regeringen och Livsmedelsverket har vid ett flertal tillfällen framfört och framför att ägg ska regleras som andra livsmedel där producenterna själva fastställer bästföredatum. Detta förslag har ännu inte fått något gehör.

När det gäller infrysning av kylvaror får enligt uppgifter från Livsmedelsverket livsmedel som tidigare saluförts som kylvaror under vissa förutsättningar frysas in och saluföras som djupfrysta. En förutsättning är att kraven i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2006:12) om djupfrysta livsmedel är uppfyllda.

Livsmedel får frysas in även efter att bästföredatum har passerat. Livsmedel märkta med sista förbrukningsdag får dock inte saluföras som djupfrysta om de frysts in efter hållbarhetstidens utgång. Om tidigare kylvaror fryses in får bästföredatum eller sista förbrukningsdatum enligt 15 § Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:20) om livsmedelshygien inte ändras, vilket innebär att det datum som gällde för livsmedlet som kylvara måste finnas kvar i märkningen. Datumet måste synas tydligt och får alltså inte täckas över eller skymmas. Därutöver behöver märkningen kompletteras med ett antal uppgifter som krävs för djupfrysta livsmedel.

1. Uttrycket djupfryst ska anges i anslutning till livsmedlets beteckning.
2. Bästföredag för det djupfrysta livsmedlet ska anges. Det behöver tydliggöras att datumet gäller just för livsmedlet i djupfryst tillstånd.
3. Det ska finnas anvisningar om hur länge det djupfrysta livsmedlet kan förvaras hos mottagaren och om lagringstemperatur eller vilken typ av lagringsutrustning som krävs. Om det finns en anvisning om att det djupfrysta livsmedlet ska förvaras vid minus 18 grader krävs ingen ytterligare anvisning om förvaringstid än bästföredatumet.
4. Uppgift som gör det möjligt att identifiera varupartiet ska anges på samtliga djupfrysta livsmedel.
5. Texten ”bör inte frysas efter upptining” eller motsvarande ska anges på förpackningen.

Om livsmedlet frysts ned i nära anslutning till hållbarhetstidens utgång ska det dessutom märkas med en bruksanvisning av vilken det ska framgå att livsmedlet bör tillagas omedelbart efter upptining. Fryst kött, frysta köttberedningar och frysta obearbetade fiskprodukter ska märkas med

nedfrysningsdatum. Samma som ovan gäller då färdigförpackade livsmedel delas och innehållet packas om.

När det gäller förädling av kylvaror får enligt uppgift från Livsmedelsverket en butik eller restaurang använda ett livsmedel som passerat bästföredag som ingrediens i andra livsmedel. Livsmedlet kan användas som råvara eller ingrediens för andra produkter under förutsättning att det är fullgott och inte otjänligt. Exempelvis får butiken grilla en tidigare färdigförpackad fläskfilé och sälja den. De kan då också tidigare ha fryst in varan i väntan på att den skulle bearbetas, i det här fallet grillas. Om den grillade fläskfilén sedan säljs färdigförpackad får butiken ange ett nytt bästföredatum. Det datumet baseras då på butikens bedömning om hållbarhet. Livsmedel som är märkta med sista förbrukningsdag får däremot inte användas som råvara eller ingrediens efter att detta datum är passerat.

När det gäller en likvärdig livsmedelskontroll har regeringen gett Livsmedelsverket i uppdrag att utveckla stödet till den offentliga livsmedelskontrollen i landet genom kompetenshöjande åtgärder och stödjande verktyg vid genomförande av den offentliga livsmedelskontrollen. Av en delredovisning av uppdraget framgår att Livsmedelsverket bl.a. avser att jobba vidare med att skapa system för likvärdighet. För mer information om åtgärder för en likvärdig och ändamålsenlig livsmedelskontroll se avsnittet Livsmedelskontroll.

Regler om tillsatser finns i förordning (EG) nr 1333/2008 om livsmedelstillsatser. Tillsatser måste godkännas av kommissionen innan de får användas i livsmedel. Det gäller för alla livsmedel såväl i Sverige som i hela EU. För att en tillsats ska bli godkänd får den inte innebära en risk för människors hälsa. Användningen av en tillsats får inte heller vilseleda konsumenten. Dessutom måste den anses nödvändig i livsmedlet och av värde för konsumenten.

Ett godkännande av en tillsats gäller aldrig all mat, utan varje tillsats godkänns för att användas i ett visst livsmedel eller i en viss grupp av livsmedel. Det betyder att den som vill använda en ny tillsats i maten, eller en tidigare godkänd tillsats i en ny livsmedelsgrupp, måste ansöka om godkännande hos kommissionen.

För att en tillsats ska godkännas måste Efsa bedöma om livsmedelstillsatsen kan innebära en risk för människors hälsa. Efsas bedömning baseras på ett underlag som skickas in av den som producerar tillsatsen eller någon som vill börja använda tillsatsen. Ansökan ska även innehålla en beskrivning av varför tillsatsen behövs, hur den ska användas och uppgifter som gör det möjligt att bedöma om tillsatsen är skadlig eller inte.

Baserat på underlaget är det sedan Efsa som bestämmer vilken nivå av ämnet som är säkert – det s.k. acceptabla dagliga intaget (ADI). ADI är den högsta mängd man kan få i sig dagligen under hela livet utan risk för hälsoeffekter.

När tillsatser bedöms diskuterar Efsa även om det finns en hälsorisk när flera olika tillsatser används samtidigt. Detta kallas kombinationseffekter

(eller ibland cocktaileffekter). Enligt information från Livsmedelsverket är både de och Efsa väl medvetna om att kombinationseffekter i enstaka fall kan förekomma, och de arbetar aktivt för att öka kunskapen inom detta område. Kombinationseffekter är alltid svåra att bedöma; det gäller inte bara för tillsatser utan även för exempelvis kemiska ämnen eller föroreningar i miljön. När tillsatserna utvärderas tar man hänsyn till möjliga kombinationseffekter så långt det är möjligt.

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 23) redovisas att Livsmedelsverket och Stockholms universitet under 2018 påbörjade ett samarbete i syfte att öka kunskapen om kombinationseffekter. Där studeras hur flera ämnen från maten tillsammans kan mätas i blodet och hur dessa ämnen tillsammans, i stället för varje ämne för sig, kan bidra till möjliga hälsorisker.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regelverket för märkning av livsmedel med datum för minsta hållbarhet är harmoniserat. Detta gäller även för märkning av ägg. Utskottet välkomnar att branschen tar initiativ till egna kompletterande märkningar som kan uppmärksamma konsumenterna på att livsmedel även kan konsumeras efter bästföredatum och att Livsmedelsverket arbetar med konsumentkampanjer i frågan. Vidare noterar utskottet att en handlingsplan för att minska matsvinnet har tagits fram och att datummärkning, hållbarhetstid och kylkedja lyfts fram som ett område att arbeta vidare med tillsammans med branschen. Med hänvisning till detta påbörjade arbete anser utskottet att motionerna 2018/19:1292 (SD) yrkande 8 och 2018/19:2891 (M) yrkandena 7 och 8 kan lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller infrysning och förädling av kylvaror noterar utskottet att det enligt Livsmedelsverket är möjligt att göra detta under vissa förutsättningar. Utskottet är därmed inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motion 2018/19:2736 (KD) yrkandena 40 och 41.

När det gäller kombinationseffekter av tillsatser noterar utskottet att Efsa vid bedömningen av tillsatser även diskuterar eventuella kombinationseffekter och att både Efsa och Livsmedelsverket arbetar för att öka kunskapen på området. Utskottet anser därmed att motion 2018/19:189 (SD) kan lämnas utan vidare åtgärd.

Nya livsmedel och produktionsmöjligheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en revidering av miljöbalken för nya vattenbruksverksamheter och en uppdatering av livsmedelslagstiftningen för nya livsmedel.

Jämför reservation 21 (C) och 22 (KD).

Motionerna

Enligt kommittémotion 2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 55 bör skrivningarna om nya livsmedel i miljöbalken ses över för att utveckla vattenbrukets konkurrenskraft nationellt och internationellt. Eftersom vattenbruket klassas som miljöfarlig verksamhet måste företagen söka dispens för sin verksamhet och kan bara odla särskilda livsmedel. Först då regelverken i miljöbalken uppdateras möjliggörs odling av nya livsmedel såsom alger och sjöpongar på samma villkor som gäller för musslor, kräftor och fisk.

I kommittémotion 2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 37 anförs att det finns ett behov av att uppdatera livsmedelslagstiftningen, exempelvis gränserna för vad som räknas som gröda och vad som räknas som livsmedel. Nya livsmedel, exempelvis alger och insekter, kommer att spela en större roll som proteinkälla i framtiden. Emellertid är det i dag inte lätt att göra rätt, vare sig för produktion eller för försäljning av sådan ny mat. Här måste gällande lagstiftning uppdateras till dagens förutsättningar.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

I 9 kap. miljöbalken regleras tillståndsprövningen av miljöfarliga verksamheter. Av miljöprövningsförordningen framgår bl.a. att fiskodling under angivna förutsättningar kan betraktas som miljöfarlig verksamhet. I 11 kap. miljöbalken regleras frågor om prövning av vattenverksamhet. Enligt 11 kap. 9 § miljöbalken krävs som huvudregel tillstånd för vattenverksamhet. En ansökan om detta ska prövas av mark- och miljödomstolen (9 b §). Enligt 11 kap. 11 § 2 krävs dock inte tillstånd enligt kapitlet för utförande av anläggningar för odling av fisk, musslor eller kräftdjur. Dessa odlingar omfattas i stället av förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen. Enligt 2 kap. 16 § krävs tillstånd av länsstyrelsen för att sätta ut fisk eller flytta fisk från ett vattenområde till ett annat eller för att anlägga och driva en fiskodling.

Jordbruksverket har tagit fram en strategi, Handlingsplan för utveckling av svenskt vattenbruk – konkretisering av Strategi 2012–2020, med elva mål som syftar till att uppnå ett hållbart, konkurrenskraftigt och produktivt framtida vattenbruk. Ett av målen handlar om utveckling av för Sverige nya produktionsformer, bl.a. blå fångstgröda. Inom ramen för livsmedelsstrategin

har regeringen säkerställt finansiering för att genomföra handlingsplanen. Regeringen beslutade 2017 att 14 miljoner kronor skulle avsättas för genomförande av handlingsplanen och att pengarna skulle fördelas på tre år och förvaltas av Jordbruksverket. I juni 2018 hade verket betalat ut drygt 10 miljoner kronor till olika projekt kopplade till åtgärderna i handlingsplanen.

I juni 2018 lämnades en halvtidsutvärdering av handlingsplanen i vilken Jordbruksverket framför att handlingsplanens alla åtgärder har lett till aktiviteter som främjar hållbart vattenbruk. Samtidigt har vattenbruksbranschens utveckling påverkats av många olika faktorer med stor effekt på förutsättningarna för expansion och nyetablering.

I betänkande 2017/18:MJU13 Fiskeripolitik anförde utskottet att det svenska vattenbruket har stor utvecklingspotential som bör tas till vara. Utskottet bedömde emellertid att regelverket för vattenbrukstillstånd och därtill själva tillståndsprocessen är behäftade med problem, vilket hämmar möjligheterna till utveckling. Mot denna bakgrund föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om att se över de regelverk som reglerar vattenbruk. Riksdagen följde utskottets förslag (bet. 2017/18:MJU13, rskr. 2017/18:182). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat (skr. 2018/19:75).

I augusti 2018 fick Jordbruksverket i uppdrag att inom ramen för livsmedelsstrategin kartlägga och utreda förutsättningarna för en förenklad prövning av vattenbruksverksamheter (N2018/04401/FJR). Verket ska analysera hur prövningen av vattenbruksverksamheter kan förenklas samtidigt som miljöskyddet bibehålls och vid behov föreslå ändringar. I arbetet med redovisningen av uppdraget ska hänsyn tas till möjliga nya tekniker som är under utveckling inom vattenbruksområdet. Myndigheten ska i sitt arbete särskilt beakta lösningar som kan vara både produktionsdrivande och miljöfrämjande. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2019.

Vid frågestunden den 23 november 2017 anförde miljöminister Karolina Skog följande när det gäller ändringar i miljöbalken för att underlätta odling av bl.a. sjöpungrar och alger:

Den typen av verksamhet som vi pratar om kan vara livsmedelsproducerande men också en del av arbetet mot övergödning. Jag ska börja med det sistnämnda. Det kallas för blå fångstgröda.

Man kan odla organismer i havet som tar upp näring och som man kan använda, exempelvis göra energi av det. Nästa år kommer vi att göra en särskild satsning på just pilotprojekt på blå fångstgrödor.

Dessutom kommer myndigheten att få i uppdrag att titta på regelverk. Utvecklingen ligger nämligen före lagen. Och det finns anledning att göra förenklingar.

Precis som min kollega, landsbygdsministern, sa finns det också ett livsmedelsperspektiv på frågan. Och inom livsmedelsstrategin finns det fokus på möjligheten att öka odlingen av fisk i Sverige.

Begreppet livsmedel definieras i artikel 2 i förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet. Enligt

förordningen avses med livsmedel alla ämnen eller produkter, oberoende av om de är bearbetade, delvis bearbetade eller obearbetade, som är avsedda att eller rimligen kan förväntas förtäras av människor. Begreppet preciseras även ytterligare, och det anges att livsmedel inte inbegriper t.ex. foder och växter före skörd.

Nya livsmedel är ett begrepp i livsmedelslagstiftningen för livsmedel och livsmedelsingredienser som inte ätits i någon större utsträckning inom EU före den 15 maj 1997. Sådana livsmedel måste riskvärderas och godkännas av EU-kommissionen innan de får börja säljas inom EU. Syftet är att skydda folkhälsan genom att kontrollera att livsmedlen är säkra innan de får släppas ut på marknaden. De nya livsmedel som riskvärderats och bedömts vara säkra godkännas, och godkännandet gäller för hela EU. I beslutet anges för vilka användningsområden och i vilka doser livsmedlet är godkänt.

Nya livsmedel reglerades tidigare av förordning (EG) nr 258/97 om nya livsmedel och nya livsmedelsingredienser. Den förordningen ersattes den 1 januari 2018 av förordning (EU) nr 2015/2283 om nya livsmedel. Syftet med den nya förordningen är att effektivisera godkännandeprocessen samtidigt som en hög säkerhetsnivå behålls. Den nya förordningen bygger på samma principer som den föregående, men förtydliganden har gjorts och olika administrativa förfaranden har ändrats. Den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (Efsa) genomför bl.a. riskvärderingar i stället för medlemsstaterna. Vidare har vissa särskilda bestämmelser införts för s.k. traditionella livsmedel från tredjeländer, och det har reglerats att alla nya livsmedel som godkänts ska finnas i ett EU-gemensamt register.

Enligt Livsmedelsverket har flera insektsarter länge funnits på EU:s inre marknad, men inga företag eller myndigheter har kunnat visa i vilken omfattning insekter har sålts eller konsumerats som livsmedel inom EU. Enligt kommissionen är därför alla insektsarter att betrakta som nya livsmedel. Varje enskild insektsart måste således genomgå en riskbedömning och godkännas innan den får släppas ut på marknaden som livsmedel. Enligt Livsmedelsverket har ännu ingen komplett ansökan kommit in till något av EU:s medlemsländer. Insekter får därmed inte marknadsföras eller produceras för livsmedelsändamål inom EU.

Sverige, liksom de flesta andra EU-länderna, följer kommissionens bedömning att alla insektsarter är att betrakta som nya livsmedel. Det gäller såväl delar av som hela eller bearbetade insekter. Några länder förhåller sig emellertid avvaktande och har inte ingripit i försäljningen av hela insekter, eftersom lagstiftningen inte är helt tydlig. Dessa länder har dock förbjudit användningen av ingredienser som isolerats eller extraherats från insekter, t.ex. proteinisolat, eller insekter från vilka några delar avlägsnats, som ben, vingar eller huvud. När det gäller insekternas lämplighet som livsmedel finns tveksamheter om bl.a. nivån på hygien inom insektsproduktionen, potentiella allergirisker och vilka tungmetaller eller naturliga toxiska ämnen som insekter kan innehålla.

Kommissionen finansierade under 2013–2016 ett EU-projekt, Proteinsect, om insekter som en framtida hållbar proteinkälla för foder och livsmedel. Slutsatsen var bl.a. att EU:s regelverk behöver uppdateras eftersom de i dagsläget endast omfattar traditionella proteinkällor. Vidare publicerade Efsa i oktober 2015 en riskprofil om riskerna med användning av insekter som foder och livsmedel där bl.a. flera risker med insekter som livsmedel uppmärksammas. Efsa noterade även att ytterligare forskning behövs på området. Riskprofilen ligger till grund för kommissionens bedömningar om insekter som livsmedel.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har under flera års tid framhållit den utvecklingspotential som finns i det svenska vattenbruket. Utskottet har särskilt uppmärksammat regeringen på behovet av smidigare tillståndprocesser och välkomnar därför att Jordbruksverket nu har fått i uppdrag att analysera hur prövningen av vattenbruksverksamheter kan förenklas samtidigt som miljöskyddet bibehålls. Utskottet ser fram emot redovisningen av uppdraget och konstaterar att den åtgärd som efterfrågas av motionärerna är tillgodosedd i och med uppdraget till Jordbruksverket. Motion 2018/19:2425 (C) yrkande 55 lämnas därför utan vidare åtgärd.

När det gäller nya livsmedel konstaterar utskottet att syftet med att riskvärdera och förhandspröva nya typer av livsmedel är att se till att de är säkra för konsumtion. Genom den nya förordningen om nya livsmedel som trädde i kraft den 1 januari 2018 har godkännandeprocessen för dessa livsmedel effektiviserats. Av den nya förordningen framgår att även hela insekter ska ses som nya livsmedel, vilket tidigare har varit föremål för olika tolkningar inom EU. Mot bakgrund av det anförda föreslås ingen åtgärd med anledning av motion 2018/19:2736 (KD) yrkande 37.

Vildsvinskött

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om regelverket för viltkött, om försäljning av och om att tillgängliggöra vildsvinskött.

Jämför reservation 23 (SD), 24 (KD), 25 (M, SD, KD), 26 (M) och 27 (SD).

Motionerna

Enligt motion 2018/19:251 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 1 bör dagens lagstiftning ses över så att det blir enklare att sälja vildsvinskött. Om det blir lättare för jägare att sälja köttet kommer incitamenten för jakt att öka. Även motion 2018/19:470 av Lina Nordquist (L) tar upp att svensk lagstiftning ska

möjliggöra säker handel med vildsvinskött. Reglerna behöver förenklas, självklart med spårbara trikintester och god livsmedelshantering.

Runar Filper m.fl. (SD) anför i kommittémotion 2018/19:1291 yrkande 24 att regelverket för vilthantering bör förenklas. Enligt yrkande 25 bör reglerna kring försäljning av vildsvinskött förenklas. Den största utmaningen för företagarna inom viltnäringen är det komplicerade regelverk som gäller för att hantera produkten. Reglerna för vilthantering måste förenklas för att få ut viltköttet i handeln. Försäljning av vildsvinskött behöver underlättas genom att man reviderar reglerna för distribution så att jägarna själva kan sälja sitt byte efter godkänd trikinprovtagning, i stället för som i dag då vildsvinet måste ha passerat en vilthanteringsanläggning innan det säljs vidare eller bortsänkts.

I motion 2018/19:1461 av Ann-Sofie Alm (M) anförts att det bör bli enklare och mer lönsamt att sälja vildsvinskött i syfte att minska problemen på landsbygden med en alltför stor vildsvinsstam. Även motion 2018/19:1522 av Lotta Finstorp (M) tar upp förenkling av försäljningen av viltkött. Liknande förslag tas upp i motionerna 2018/19:1955 av Ann-Charlotte Hammar Johansson m.fl. (M) yrkande 2 och 2018/19:2154 av Alexandra Anstrell (M).

Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) anför i kommittémotion 2018/19:2606 yrkande 12 att en översyn bör göras av kravet på att vildsvinskött ska passera en vilthanteringsanläggning. Vildsvinspopulationen måste begränsas genom ökad jakt, men jakten på vildsvin begränsas av att det är svårt att sälja köttet. Vilthanteringsanläggningarna är för få och tar en stor del av en eventuell förtjänst. Det finns i dag möjligheter för jägare att sälja kött från annat klövvilt direkt till konsumenter eller en lokal butik eller restaurang. Kravet på att vildsvinsköttet ska gå via en vilthanteringsanläggning bör därför ses över.

Även kommittémotion 2018/19:2890 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 7 handlar om förenklingar för försäljning av viltkött. Motionärerna föreslår att jägare ska få sälja mindre mängder vildsvinskött direkt till konsument, endast med kravet att det är testat för trikiner på samma sätt som jägare i dag själva gör för egenkonsumtion och att de jägare som säljer kött vidare kan presentera intyg på att köttet testats för trikiner. Vidare bör lokala restauranger och näringsidkare enligt tysk modell ges möjlighet att köpa viltkött direkt från jägare. Detta bör tillåtas förutsatt att köttet är testat där så krävs samt att jägare som i mindre skala önskar sälja direkt till näringsidkare och restauranger är registrerade hos den kommun där vilthanteringen sker för att på så vis möjliggöra förenklade kontroller.

I kommittémotion 2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 43 poängteras vikten av ett regelverk som underlättar småskalig beredning och försäljning av kött. Kött från vilt är en högvärdig proteinkälla med mycket låg negativ miljöpåverkan. Det är därför viktigt med ett regelverk som underlättar småskalig beredning och försäljning av kött.

Enligt motion 2018/19:676 av Sanne Lennström (S) bör regeringen verka för att vildsvinskött ska bli mer tillgängligt. Ett liknande yrkande tas upp i motion 2018/19:1070 av Sanne Lennström m.fl. (S).

Motionärerna i kommittémotion 2018/19:1291 av Runar Filper m.fl. (SD) vill öka tillgängligheten för att få fler att äta viltkött. Ökad kunskap om vilt som livsmedel är ett steg i rätt riktning för att kunna marknadsföra viltkött som hälsosam mat. Att äta vilt ska vara en självklarhet och inte som i dag ett exotiskt inslag. Regeringen bör därför inleda arbetet med att förändra attityderna och marknadsföra vilt som en resurs (yrkande 23).

I kommittémotion 2018/19:2890 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 8 framhålls att regeringen bör verka för fler inlämningsställen och vilthanteringsanläggningar. För att det ska vara möjligt att på ett bra sätt få ut mer viltkött till konsumentledet behövs en högre kapacitet för bl.a. trikinestning och slakt.

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

I livsmedelsstrategin (prop. 2016/17:104) gör regeringen bedömningen att produktion av vilt och renkött kan bidra till tillväxt i livsmedelskedjan och att möjligheten till avsättning bör underlättas.

I samband med behandlingen av propositionen om livsmedelsstrategin tillkännagav riksdagen för regeringen att reglerna måste förenklas för att underlätta avsättningen av viltkött (bet. 2016/17:MJU23, rskr. 2016/17:338). Vidare framgår av utskottets betänkande att en sådan förenkling bör leda till att möjligheterna att leverera viltkött till privatpersoner, butiker och restauranger underlättas. Samtidigt konstaterades det att regelverket måste utformas så att de viltprodukter som når konsumenten måste hålla lika stor livsmedels säkerhet oavsett distributionssätt. Utskottet anförde även att det är av stor vikt att konsumenternas förtroende för viltprodukter inte äventyras.

Av skrivelsen Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2018 (skr. 2018/19:75) framgår att tillkännagivandet inte är slutbehandlat. Regeringen anför att Livsmedelsverket är ansvarig myndighet för frågor om säkra livsmedel och central myndighet för den offentliga livsmedelskontrollen i landet. Livsmedelsverket får enligt livsmedelsförordningen (2006:813) meddela de föreskrifter och fatta de beslut som behövs som komplettering till de bestämmelser som tas fram gemensamt inom EU. Livsmedelsverket har därmed bemyndigats att ta fram bestämmelser om offentlig livsmedelskontroll av viltkött. När det gäller bestämmelser om försäljning av icke trikinbärande vilt innebär det att enskilda jägare har goda möjligheter att avyttra viltkött direkt till konsument eller detaljhandel. Regeringen uppdrog i juli 2018 åt Livsmedelsverket att analysera möjligheten till och lämna förslag på förenklade förfaranden för avsättning av vildsvinskött på marknaden. I uppdraget ingår att göra en bedömning av vilka volymer av vildsvinskött som kan göras tillgängliga på marknaden med de föreslagna åtgärderna samt kostnaderna för dessa åtgärder. Regeringen anför i uppdraget att det är angeläget att se över möjligheten för större mängder vildsvinskött att nå marknaden, utan att livsmedelssäkerheten minskar. Sedan Livsmedelsverkets tidigare uppdrag har livsmedelskontrollen utvecklats, vilket skulle kunna

komma livsmedelskontroll av vildsvinskött till gagn. Vidare finns exempel på metodik i andra länder, t.ex. i Tyskland, att dra erfarenhet av. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2019.

I ett svar den 4 april 2018 på en skriftlig fråga (fr. 2017/18:1083) om möjligheten för jägare att sälja viltkött direkt till konsumenter anförde landsbygdsminister Sven-Erik Bucht:

Vildsvinsfrågan är mycket komplex till sin karaktär och jag är medveten om de problem vildsvinen orsakar, men också vilken resurs de utgör. Regeringen framhåller i den nationella livsmedelsstrategin att viltkött har en tillväxtpotential som bör tas tillvara.

LRF och Svenska Jägareförbundet har gemensamt inkommit med ett förslag till regeringen. Det gläder mig att lantbrukare och jägare tillsammans tar sig an vildsvinsfrågan. Regeringen kommer nu att titta närmare på förslaget.

Som Åsa Coenraads nämner är en säker livsmedelshantering viktig. Det är också här som vildsvinen, som kan vara bärare av trikiner, skiljer sig från annat vilt. För regeringen är det av största vikt att konsumenters hälsa inte äventyras av livsmedel som kan vara skadliga. Enligt livsmedelslagstiftningen måste kött av vildsvin passera en godkänd vilthanteringsanläggning innan det får säljas vidare till konsument. I ett system där jägare har möjlighet att sälja vildsvinskött direkt till konsument måste samma nivå av livsmedelssäkerhet uppnås.

Regeringen arbetar kontinuerligt med vildsvinsfrågan och satsar nu på att ta ett helhetsgrepp kring problematiken och möjligheterna. Därför har vi bjudit in myndigheter och organisationer till ett rundabordssamtal. Syftet är att samla berörda intressenter för att få en bild av problematiken och arbetet som pågår.

Mitt och regeringens mål ur livsmedelssynpunkt är att vi ska ha en säker, välfungerande och effektiv hantering av vildsvinskött. Jag fortsätter med stort engagemang att följa utvecklingen i frågan.

Regeringen anslår årligen medel för att sänka kostnaderna för den offentliga kontrollen vid alla slakterier och vilthanteringsanläggningar. Delar av dessa medel används för att finansiera kostnader för godkännandeprövning av nya småskaliga slakterier och vilthanteringsanläggningar. Av budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 23) framgår att Livsmedelsverket för 2017 tilldelades särskilda anslagsmedel om drygt 107 miljoner kronor för att sätta ned kontrollavgifterna för slakterier och vilthanteringsanläggningar. Medlen medgav att avgifterna för slakterier och vilthanteringsanläggningar med en planerad slakt under 200 ton per år sattes ned till EU:s miniminivå. För slakterier med en planerad slakt över 200 ton per år ledde nedsättningen till en avgiftsnivå motsvarande 1,965 av miniminivån. Närmare 14 miljoner kronor av anslaget är specifikt riktade till mindre slakterier och till vilthanteringsanläggningar. Antalet aktiva små slakterier och vilthanteringsanläggningar minskade något jämfört med 2016.

Under 2017 utlyste Jordbruksverket 6 miljoner kronor inom ramen för landsbygdsprogrammet till pilot- och samarbetsprojekt som främjar svenskt vilt som mat. Projektpengarna kunde sökas av organisationer, företag, myndigheter och privatpersoner. Även kommuner och landsting kunde söka medel. Projektet syftade bl.a. till att

- korta viltkedjan mellan natur och konsument
- utveckla viltprodukter som livsmedel
- förbättra kvaliteten genom bättre tillvaratagande
- stärka bilden av viltköttet som en klimatsmart, ekologisk och svensk profilprodukt
- öka antalet offentliga måltider med vilt på menyn.

Nio projekt har tilldelats finansiering, och dessa pågår t.o.m. februari 2020.

Utskottets ställningstagande

I likhet med vid tidigare ställningstaganden anser utskottet att den tillväxtpotential som finns på marknaden för svenskt vilt bör tas till vara och att möjligheten till avsättning bör förbättras. Riksdagen har i samband med behandlingen av livsmedelsstrategin riktat ett tillkännagivande till regeringen om detta. Utskottet noterar regeringens målsättning att Sverige ur livsmedelssynpunkt ska ha en säker, välfungerande och effektiv hantering av vildsvinskött.

Utskottet välkomnar uppdraget till Livsmedelsverket att analysera och lämna förslag på förenklade förfaranden för avsättning av vildsvinskött på marknaden och ser fram emot det fortsatta arbetet på området. I avvaktan på redovisningen av uppdraget är utskottet inte berett att föreslå ytterligare åtgärder på området och avstyrker därmed motionerna 2018/19:251 (KD) yrkande 1, 2018/19:470 (L), 2018/19:1291 (SD) yrkandena 24 och 25, 2018/19:1461 (M), 2018/19:1522 (M), 2018/19:1955 (M) yrkande 2, 2018/19:2154 (M), 2018/19:2606 (KD) yrkande 12, 2018/19:2890 (M) yrkande 7 och 2018/19:2736 (KD) yrkande 43.

Med det som anförts ovan anser utskottet att motionerna 2018/19:676 (S), 2018/19:1070 (S), 2018/19:1291 (SD) yrkande 23 och 2018/19:2890 (M) yrkande 8 kan lämnas utan vidare åtgärd i den mån de inte redan kan anses tillgodosedda.

Tillgång till dricksvatten

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om dricksvatten.
Jämför reservation 28 (C).

Motionen

I kommittémotion 2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 49 framhålls att arbetet med tillgången till dricksvatten ska förstärkas. För att säkerställa rent vatten i kranen behövs krafttag för att skydda tillgången till rent vatten. Med klimatförändringar och effekter som översvämningar ökar

risken för jordskred samt spridning av bakterier och förorenande ämnen. Vatten är ett kommunalt ansvar och ska så förbli, men staten behöver stötta kommunerna i deras arbete. Alla kommuner som inte redan gjort det bör göra upp en plan för dricksvattenförsörjningen, där risker och hot analyseras och hanteras. Tillgången till bra vatten följer inte kommungränser, och den kommunala planeringen bör också samordnas regionalt. Staten bör stödja både beredskap för akuta situationer och metoder för lokala och regionala vattenplaner. Det nationella ansvaret för vattenfrågor är i dag splittrat på flera myndigheter och behöver samordnas.

Kompletterande uppgifter

Regeringen anför i budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 23) att flera insatser har gjorts för att stärka skyddet för dricksvatten inom flera olika politikområden. I regeringsförklaringen för 2019 framhöll statsminister Stefan Löfven att tillgången till dricksvatten ska skyddas.

Regeringen tillsatte den 18 juli 2013 (dir. 2013:75) en utredning för att gå igenom dricksvattenområdet i syfte att identifiera nuvarande och potentiella utmaningar för en säker dricksvattenförsörjning i landet, på kort och lång sikt. Uppdraget betonade särskilt klimatförändringarnas betydelse och de krav på anpassningar och förändrade förhållningssätt som kan behövas för dricksvattenfrågorna. Dricksvattenutredningen har lämnat två delbetänkanden, Material i kontakt med dricksvatten – myndighetsroller och ansvarsfrågor (SOU 2014:53) samt Klimatförändringar och dricksvattenförsörjning (SOU 2015:51). Slutbetänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32) överlämnades i april 2016. I slutbetänkandet presenterade utredningen en rad förslag om ett strategiskt arbetssätt, ökad samverkan och nödvändiga krav på dricksvattenförsörjningen. Förslagen är avsedda att tydliggöra kravställandet, liksom stödet gentemot kommuner, producenter och andra aktörer. Dricksvattenutredningens förslag har remissbehandlats, och remissinstansernas yttranden visar på en stor samsyn i fråga om de åtgärder som utredningen föreslår. Av budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 23) framgår att ett flertal förslag har hanterats.

Boverket har fått i uppdrag att inom ramen för sin verksamhet kartlägga arbetet med dricksvatten i frågor om fysisk planering. Kartläggningen överlämnades i november 2018, och i rapporten Fysisk planering för en trygg dricksvattenförsörjning – behov och möjligheter (rapport 2018:35) har Boverket analyserat lägesbild, behov och möjligheter att bidra till en långsiktigt trygg vattenförsörjning genom insatser vid fysisk planering. Rapporten bereds inom Regeringskansliet.

Vidare framgår av budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 23) att regeringen under 2018 fattade beslut om en nationell plan för transportsystemet 2018–2029 där medel avsätts för skydd av vatten. Regeringen har även gett Trafikverket i uppdrag att påbörja utvecklingen av

samhällsekonomiska metoder för att beakta transportsystemets påverkan på yt- och grundvattnets funktion inklusive slutlig påverkan på dricksvatten. Regeringen har gett Statens väg- och transportforskningsinstitut i uppdrag att ta fram och sprida kunskap om mikroplastutsläpp från transportsystemet. Livsmedelsverket har fått i uppdrag att utveckla metoder för att mäta mängden mikroplaster i dricksvatten och dess konsekvenser. Jordbruksverket har belyst jordbrukssektorns framtida behov av vattenförsörjning. Underlaget ska kunna användas bl.a. i arbetet med regionala vattenförsörjningsplaner för att kunna göra långsiktiga bedömningar och prognoser. Livsmedelsverket har arbetat vidare med dricksvatten i den nationella kontrollplanen för livsmedelskedjan. Boverket har redovisat en strategi för arbetet med material som kommer i kontakt med dricksvatten (rapport 2016:15).

I budgetpropositionen för 2019 (prop. 2018/19:1 utg.omr. 20) redovisas att försämrad vattentillgång orsakade problem under sommaren 2017 i delar av södra och mellersta Sverige. Sveriges geologiska undersökning (SGU) och Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) startade under sommaren 2017 en gemensam varningstjänst för att uppmärksamma kommuner, länsstyrelser, verksamheter och allmänhet på riskerna för vattenbrist. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) höll under sommaren 2017 samverkanskonferenser med berörda aktörer. Andra åtgärder som har vidtagits på regional och kommunal nivå för att säkra tillgången på grundvatten för dricksvattenanvändning har varit informationskampanjer, bevattningsförbud, sänkt ledningstryck och transport av vatten. Flera kommuner och länsstyrelser har intensifierat sitt planeringsarbete kring vattenförsörjning och reservvattenförsörjning.

Vidare framgår av budgetpropositionen att Livsmedelsverket har lett ett myndighetsövergripande arbete med att ta fram en handbok för klimatsäkrad dricksvattenförsörjning. Livsmedelsverket och den nationella vattenkatastrofgruppen (VAKA) arrangerade under 2018 workshoppar om situationen med försämrad vattentillgång. Livsmedelsverket har fått permanent förstärkta medel för att stärka samhällets beredskap för VAKA. Havs- och vattenmyndigheten har på sin webbplats publicerat promemorian Sammanställning av länsstyrelsernas och några nationella myndigheters erfarenheter och konsekvenser för vattenresurser och vattenmiljön av vädersituationen under 2017.

I maj 2017 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att se över kommunernas skyldighet att ordna vattentjänster enligt 6 § vattentjänstlagen. Utredaren skulle även utreda vilka möjligheter som finns enligt nuvarande regler att vidta åtgärder för att anpassa dagvattenhanteringen till ett förändrat klimat. Uppdraget redovisades den 31 maj 2018. Betänkandet har remitterats och bereds nu i Regeringskansliet.

Livsmedelsverket ska enligt sin instruktion ansvara för nationell samordning av dricksvattenfrågor, särskilt när det gäller anpassningar till klimatförändringar, samt kris- och beredskapsplanering när det gäller dricksvattenförsörjning. I februari 2018 gav regeringen Livsmedelsverket i

uppdrag att bilda ett nationellt dricksvattenråd som ska bestå av både nationella och regionala myndigheter. Rådets uppgift ska vara att stärka det förebyggande arbetet med att skydda dricksvattnet, från vattentäkt till vattenkran, och att arbeta för en fortsatt trygg dricksvattenförsörjning. Uppdraget innebär att Livsmedelsverket ska utveckla sin samordnande funktion i dricksvattenfrågor. Tillsammans med övriga berörda aktörer ska verket identifiera vilka uppgifter rådet ska ha, hur arbetet ska organiseras liksom hur kunskapsutveckling inom ramen för dricksvattenrådet kan bedrivas. Det nationella dricksvattenrådet består utöver Livsmedelsverket av Havs- och vattenmyndigheten, Boverket, Folkhälsomyndigheten, SGU, Kemikalieinspektionen, SMHI och Trafikverket. Länsstyrelserna är också representerade.

Den 18 oktober 2017 anförde miljöminister Karolina Skog i frågesvar 2017/18:29 att vattenmyndigheterna har fastställt åtgärdsprogrammen för vatten 2017–2021 och att genomförandet av dem är av stor betydelse för att nå flera svenska miljökvalitetsmål och för att nå målen i EU:s ramdirektiv för vatten. En rad myndigheter och kommuner har ålagts att vidta åtgärder som bedömts behövas, och detta ska i sin tur leda till konkreta resultat i våra sjöar och vattendrag. Regeringen har även i budgetpropositionen för 2018 (2017/18:1 utg.omr. 20) gjort satsningar för att i större utsträckning restaurera och anlägga våtmarker i syfte att stärka landskapets egen förmåga att hålla kvar och balansera vattenflöden. Regeringen satsar också på att främja utveckling av ny reningsteknik och stärka myndigheternas resurser i arbetet med att minska utsläppen av mikroplaster och gör även en satsning över tre år för att minska halterna läkemedelsrester i miljön genom avancerad rening av avloppsvatten.

Även på EU-nivå pågår ett arbete med dricksvattenkvaliteten. EU-kommissionen har lämnat ett förslag till omarbetning av rådets direktiv 98/83/EG om kvaliteten på dricksvatten. Förslaget innehåller bl.a. uppdaterade kvalitetsparametrar för dricksvatten, införande av en riskbaserad inriktning i direktivet, ökad transparens, åtgärder för att öka tillgången på dricksvatten och åtgärder när det gäller material som kommer i kontakt med dricksvatten. Nya kvalitetsparametrar är bl.a. perfluorerade föreningar, uran och vissa hormonstörande ämnen. Omarbetningen av dricksvattendirektivet utgör en del av en planerad process med ändringar av andra vattenrelaterade direktiv, t.ex. Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område. Syftet är att åstadkomma mer samspelade regler inom vattenområdet. Enligt faktagromemoria 2017/18:FPM56 om dricksvattendirektivet välkomnar regeringen förslaget till omarbetning av dricksvattendirektivet.

På miljørådet den 5 mars 2019 kom medlemsstaterna överens om en allmän inriktning om dricksvattendirektivet, vilket innebär att miljöministrarna enades om kompromissförslaget inför kommande förhandlingar med Europaparlamentet.

Utskottets ställningstagande

I likhet med regeringen anser utskottet att tillgången till vatten ska skyddas. Dricksvattenförsörjningen är av avgörande betydelse för samhället, och klimatförändringarna understryker betydelsen av en långsiktig trygg vattenförsörjning. Utskottet noterar att flera förslag från Dricksvattenutredningen har hanterats genom uppdrag till olika berörda myndigheter.

Kommunerna har huvudansvaret för den allmänna dricksvattenförsörjningen. Utskottet vill dock framhålla det positiva med att staten också vidtagit ett flertal åtgärder för att bidra till ett förbättrat skydd av vårt dricksvatten. Det är Livsmedelsverket som ansvarar för den nationella samordningen av dricksvattenfrågor. Genom det nationella dricksvattenrådet har Livsmedelsverket nu möjlighet att stärka och utveckla denna roll i arbetet för en fortsatt trygg dricksvattenförsörjning. Mot bakgrund av det anförda föreslås att motion 2018/19:2426 (C) yrkande 49 lämnas utan vidare åtgärd.

Kosttillskott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kosttillskott.
Jämför reservation 29 (KD).

Motionerna

I ett antal yrkanden i motion 2018/19:2655 av Saila Quicklund (M) förespråkas en hårdare reglering av kosttillskott. Enligt yrkande 1 bör det utredas hur Livsmedelsverket kan ta ett samlat ansvar för det fortsatta arbetet med att förhindra farliga substanser i kosttillskott. Kommunerna, som har huvudansvaret för att kontrollera tillskotten, saknar resurser för detta arbete. I yrkande 2 föreslås att tillverkare och distributörer ska vara skyldiga att anmäla sina produkter till Livsmedelsverket innan de saluförs. Vidare bör Livsmedelsverket få rätt att besluta om saluförbud för hälsofarliga kosttillskott (yrkande 3). Slutligen förordas att Livsmedelsverket oftare ska utnyttja läkemedelslagens möjligheter att klassificera läkemedelsnära substanser som läkemedel (yrkande 4).

Liknande yrkanden framförs i kommittémotion 2018/19:2689 av Pia Steensland m.fl. (KD). Enligt yrkande 6 bör Livsmedelsverket få rätt att besluta om saluförbud för hälsovådliga kosttillskott när det rör sig om produkter som är nationellt tillgängliga. I yrkande 7 föreslås att krav ska ställas på att tillverkare och distributörer av kosttillskott anmäler sina produkter till Livsmedelsverket innan de når marknaden.

Kompletterande uppgifter

Livsmedelsverket fick i regleringsbrevet för 2016 i uppdrag att arbeta för en effektiv kontroll av internethandel med livsmedel med särskilt fokus på handel med kosttillskott. Uppdraget skulle utföras i dialog med bl.a. berörda kontrollmyndigheter och Läke­medelsverket. Livsmedelsverket redovisade uppdraget i oktober 2016 i rapporten Samordning och förbättring av kontrollen av e-handel (2016-10-12). Livsmedelsverket föreslår i sin rapport att en nationell funktion för övervakning av e-handel, med fokus på kosttillskotts­försäljning, upprättas och placeras på Livsmedelsverket. Funktionen föreslås få i huvudsaklig uppgift att övervaka marknaden men också stödja kontrollen och informera företag och konsument­er. Om det framkommer att ett företag inte lever upp till livsmedelslagstiftningen, t.ex. genom att inte vara registrerat hos behörig kontrollmyndighet, föreslår Livsmedelsverket att ärendet ska överlämnas till ansvarig kontrollmyndighet. Enligt uppgift från Regeringskansliet arbetar Livsmedelsverket nu i enlighet med detta förslag.

Livsmedelsverket fick i regleringsbrevet för 2016 också i uppdrag att utveckla ett nationellt varningssystem för livsmedel. Livsmedelsverket skulle för livsmedel som utgör eller kan antas utgöra en risk för människors hälsa utreda och utveckla ett nationellt varningssystem för ökat informationsutbyte och samarbete mellan kontrollmyndigheterna. I uppdraget ingick även att utifrån befintliga bemyndiganden utreda och, om lämpligt, vidta övriga åtgärder som behövs för att motverka och förhindra att livsmedel som inte är säkra släpps ut på marknaden. Uppdraget redovisades den 1 februari 2017. I rapporten påtalar Livsmedelsverket att ett livsmedel normalt finns tillgängligt på marknaden i många kommuner. När kontrollmyndigheter agerar mot ett icke säkert livsmedel uppstår ett behov av att snabbt meddela andra berörda kontrollmyndigheter. Livsmedelsverket bedömer att det redan existerande verktyget iRASFF är väl lämpat för ändamålet.

Rapid Alert System for Food and Feed (RASFF) är kommissionens system för snabb varning om icke säkra livsmedel, och iRASFF är det webbaserade verktyget för meddelanden mellan EU:s medlemsländer om sådana livsmedel. iRASFF har en nationell användarnivå som Sverige kan använda. Att använda systemet innebär att det går snabbare och enklare att sända meddelanden mellan myndigheterna, vilket medför att icke säkra livsmedel snabbare kommer bort från marknaden. För att systemet ska fungera effektivt är det viktigt att alla berörda använder systemet. Livsmedelsverket införde därför i sina föreskrifter (LIVSFS 2009:13) om rapporteringsskyldighet för kontrollmyndigheter den 1 mars 2018 en skyldighet för kontrollmyndigheterna på livsmedelsområdet att använda sig av det nationella varningssystemet. Skyldigheterna omfattar att ansluta sig till systemet och att anmäla, bevaka och återrapportera i det.

Livsmedelsverket bedömer att ytterligare åtgärder kan vara befogade. Exempelvis bör vägledningen om hur vissa kategorier av livsmedel bör bedömas förtydligas. Det gäller hur och när lagstiftningen om s.k. nya

livsmedel kan och bör användas. Detta gäller speciellt kosttillskott som under de senaste åren stått för den övervägande delen icke säkra livsmedel i Sverige och som meddelats i RASFF-systemet.

I Livsmedelsverkets årsredovisning för 2018 redovisas att under 2018 hanterade svenska kontrollmyndigheter ca 330 RASFF-meddelanden om icke säkra livsmedel. Av dessa upptäcktes ca 180 stycken i Sverige. Vanliga kategorier är bl.a. kosttillskott. De senaste fyra åren har kosttillskott stått för den största andelen meddelanden (28 procent 2018). Anledningen till den höga andelen är bl.a. att Livsmedelsverkets e-handelskontroll har startat och fler icke säkra kosttillskott hittas på marknaden.

I regleringsbrevet för 2017 fick Livsmedelsverket i uppdrag att utreda och vid behov införa föreskrifter om maximivärden för vitaminer och mineraler i kosttillskott. Livsmedelsverket redovisade i april 2017 en plan för hur uppdraget ska utföras. Verket avser enligt planen att ta fram maximivärden för vitaminer och mineraler genom separata riskvärderingar för alla vitaminer och mineraler där det bedöms finnas behov av att ta fram sådana värden. Parallellt med detta arbete planerar verket att ta fram föreskrifter om maximivärden. Enligt en preliminär tidsplan beräknas föreskrifterna beslutas i december 2020.

Den 5 september 2017 anförde landsbygdsminister Sven-Erik Bucht i sitt svar på fråga 2016/17:1823 om kosttillskott att dessa regleras av livsmedelslagstiftningen. Det är tillverkarens ansvar att produkterna är säkra att använda och att de uppfyller kraven i lagstiftningen. Livsmedelsverket, som central myndighet för livsmedelskontrollen, stöder den kommunala kontrollen. Ministern underströk att regeringen har vidtagit flera åtgärder för att stärka kontrollen av kosttillskott. Livsmedelsverket har fått i uppdrag att utreda och vid behov införa föreskrifter om maximivärden för vitaminer och mineraler i kosttillskott. Kosttillskott kan innehålla höga halter av vitaminer och mineraler, och ett regelbundet intag av höga doser kan vara hälsovådligt för konsumenten. Avsaknad av lagstadgade maximivärden har skapat osäkerhet i branschen, och kontrollmyndigheterna har gjort olika bedömningar. Detta har t.ex. medfört att en produkt som får säljas av en livsmedelsföretagare i en kommun förbjuds i en annan kommun. Vetenskapligt baserade gränsvärden skulle därför kunna skapa större tydlighet för såväl livsmedelsföretagen som kontrollmyndigheterna och bidra till en mer likvärdig kontroll på området över hela Sverige. Livsmedelsverket presenterade i slutet på april 2017 en plan för hur uppdraget kommer att genomföras. Regeringens uppdrag till Livsmedelsverket kommer enligt ministern att ge förutsättningar för kommunerna att göra mer enhetliga bedömningar och utföra en effektivare kontroll.

Landsbygdsministern besvarade dessutom en interpellation om kosttillskott den 24 november 2017 (ip. 2017/18:122). Ministern anförde inledningsvis att det är kommunerna som ansvarar för kontrollen av kosttillskotten. Kontrollen är komplex, och för att uppnå en mer likvärdig kontroll har Livsmedelsverket, som central myndighet för livsmedelskontrollen, utvecklat sitt stöd till kommunerna på kosttillskottsområdet. Ministern anförde att regeringen har

vidtagit en rad olika åtgärder för att uppnå en mer likvärdig och enhetlig livsmedelskontroll på detta område. Syftet är både att skydda konsumenterna och att ge företagen likvärdiga villkor över hela landet. Det finns därför i dagsläget inget förslag om att överföra den offentliga kontrollen av kosttillskott från kommunerna till Livsmedelsverket.

Det finns inget krav på anmälan hos eller tillstånd från Livsmedelsverket för att sälja kosttillskott i Sverige. Däremot ska den som tillverkar, importerar och säljer kosttillskott registrera sig hos kontrollmyndigheten i den kommun där verksamheten bedrivs. Även företagare som säljer kosttillskott på internet till andra företagare eller till slutkonsumenter ska anmäla sin verksamhet till kontrollmyndigheten i den kommun där verksamheten bedrivs. Krav på förhandsanmälan av kosttillskott utgör en administrativ börda för företagen, och ett sådant system bedömdes enligt landsbygdsministern inte lösa problemen med otillåtna substanser i kosttillskott (ip. 2017/18:122). De som säljer sådana produkter kommer sannolikt inte att registrera eller anmäla sina produkter.

Ministern anförde vidare att gränsen mellan kosttillskott och läkemedel ibland kan vara svår att dra. En huvudregel är att kosttillskott inte är till för att förebygga, lindra eller bota sjukdomar. Om en produkt marknadsförs med sådana påståenden ska produkten klassas som läkemedel och inte som livsmedel. Vidare kan en och samma substans klassificeras både som livsmedel och som läkemedel beroende på hur hög daglig dos som rekommenderas.

Det är Läkemedelsverket som är ansvarig myndighet när det gäller att bedöma om en produkt eller substans ska anses som läkemedel. Läkemedelsverket utövar även tillsyn över marknadsföring av och reklam för läkemedel. Då det finns gränsdragningsfrågor på området är det viktigt att kontrollmyndigheterna för livsmedel och läkemedel har ett bra samarbete. Livsmedelsverket och Läkemedelsverket träffas därför enligt ministern regelbundet för att diskutera dessa frågor.

Utskottets ställningstagande

Livsmedelsverket har stärkt arbetet med kontroll av e-handeln bl.a. genom att inrätta en nationell funktion för övervakning av e-handel med fokus på kosttillskottsförsäljning. Myndigheten införde i mars 2018 en skyldighet för kontrollmyndigheterna på livsmedelsområdet att ansluta sig till det nationella varningssystemet för icke säkra livsmedel och att anmäla, bevaka och återrapportera i samma system.

Livsmedelsverket har också tagit fram en plan för hur verket löpande ska ta fram maximivärden för vitaminer och mineraler. Utskottet noterar att regeringen bedömt att detta kommer att ge förutsättningar för kommunerna att göra mer enhetliga bedömningar och utföra en effektivare kontroll.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att förbättra kontrollen av kosttillskott, och utskottet är inte berett

att förorda något tillkännagivande med anledning av motionerna 2018/19:2655 (M) yrkandena 1–4 och 2018/19:2689 (KD) yrkandena 6 och 7. Yrkandena avstyrks således.

Övriga livsmedelsfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om gårdsförsäljning av livsmedel, palmolja, reglering av energidrycker, definitionen av cider och hantering av kött med anledning av torkan 2018.

Jämför reservation 30 (SD) och 31 (KD).

Motionerna

Gårdsförsäljning av livsmedel

I kommittémotion 2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 14 efterfrågas enklare regler för gårdsförsäljning av livsmedel. I dag kan man se ett växande intresse för gårdsbutiker på landsbygden med försäljning av närodlade och egenproducerade varor. Detta är viktigt för det lokala näringslivet i både liten och stor omfattning, men även för arbetsmarknaden på landsbygden. Regelverket är dock krångligt, och för att underlätta för företagen bör detta ses över. Ett liknande förslag återfinns i motion 2018/19:1818 av Jan Ericson (M) yrkande 1.

Palmolja

I motion 2018/19:349 av Markus Wiechel (SD) yrkande 1 förespråkas en översyn för minskad användning av palmolja. Palmolja innehåller flera cancerframkallande ämnen och framställs dessutom på ett sätt som drabbar naturen och djurlivet. Därför behövs en tydlig märkning av produkter med höga halter av palmolja (yrkande 2). I motionen uppmärksammas att EU visserligen inför gränsvärden för cancerframkallande ämnen i palmolja, andra oljor och bröstmjölksersättning, men att den säkerhetsmarginal som Livsmedelsverket rekommenderar kommer att införas först senare. Det innebär att livsmedel som t.ex. gröt och välling kommer att innehålla alltför höga halter under flera år framöver. Reglerna för palmolja i barnmat bör därför enligt motionens yrkande 3 skärpas. Slutligen efterfrågas mer information till konsumenter om problemen med palmolja (yrkande 4). Sedan 2004 finns det en certifiering (RSPO-certifiering) över palmoljeproduktionen för att enklare säkerställa att oljan framtagits på ett etiskt korrekt sätt. Med en större medvetenhet om problemen med palmolja skapas både en mer hållbar utveckling i världen och ett hälsosammare samhälle.

Reglering av energidrycker

I motion 2018/19:1048 av Kristina Nilsson och Jasenko Omanovic (båda S) anförs att regeringen bör överväga om det finns ett behov av en åldersgräns vid försäljning av energidrycker i dagligvaruhandeln. Motionärerna ser med oro på den ökade konsumtionen av energidrycker bland unga. Ett liknande yrkande framförs i motion 2018/19:1305 av ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S).

Enligt motion 2018/19:2342 av Pia Steensland (KD) yrkande 2 bör man utreda möjligheten att tillverkaren ska kunna påvisa att kombinationen av två eller flera ingredienser är säkra ihop för att de ska få ingå tillsammans i energi- och funktionsdrycker. Det kan uppstå synergieffekter när två eller flera ingredienser kombineras, dvs. effekten av någon ingrediens kan förstärkas.

Definitionen av cider

Enligt motion 2018/19:1698 av Edward Riedl (M) bör definitionen av cider ses över. Enligt motionären har Livsmedelsverket tyvärr valt en väldigt bred definition av vad cider får innehålla. Det gör att traditionell cider gjord från grunden definieras som samma typ av dryck som olika blandvarianter. Båda två bör självklart finnas kvar, men de bör inte lyda under samma definition. Dryckerna är ofta i helt olika prisklasser. Producenterna av traditionell cider har länge påtalat detta problem utan gehör.

Hantering av kött med anledning av torkan 2018

Enligt kommittémotion 2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 2 bör det införas en tillfällig mottagningsplikt för slakterierna med anledning av torkan 2018. Förutom det direkta finansiella stöd som riksdagen beslutat om finns ett behov av ytterligare åtgärder för att undvika nödslakt. Regeringen bör göra vad som är möjligt för att rädda det kött som riskerar att gå förlorat. Det är också angeläget att det finns fryskapacitet för allt kött, och regeringen bör säkerställa detta (yrkande 3).

Tidigare behandling och kompletterande uppgifter

Gårdsförsäljning av livsmedel

Vid försäljning i gårdsbutik av egna bearbetade livsmedel eller inköpta livsmedel gäller bl.a. kraven i förordning (EG) nr 852/2004 om livsmedelshygien och förordning (EG) nr 853/2004 om fastställande av särskilda hygienregler för livsmedel av animaliskt ursprung. Bestämmelserna i förordningarna är dock inte tillämpliga på primärproducenters leveranser av små mängder primärprodukter till konsumenter eller lokala detaljhandelsanläggningar. Primärprodukter är produkter från jorden och naturen, som grönsaker, frukt och bär, samt produkter från boskapsuppfödning, jakt och fiske. Mjolk- och äggproduktion ingår också i

begreppet primärproduktion. Enligt förordningarna ska regler för sådana verksamheter införas i medlemsstaternas nationella lagstiftning.

Nationella regler om försäljning av små mängder primärprodukter finns i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:20) om livsmedelshygien. Nya bestämmelser gäller sedan den 1 september 2016. De livsmedel som berörs av dessa regeländringar är bl.a. opastöriserad mjölk, olika sorters vilt, honung, musslor, ägg och mjölk. Även begrepp som små mängder och lokal detaljhandel definieras tydligare. För att omfattas av de nationella reglerna får man bara sälja små mängder av egna obearbetade primärprodukter t.ex. på gården eller till den lokala detaljhandeln (butik eller restaurang).

Den som regelbundet producerar och säljer sina primärprodukter till andra företag eller direkt till konsumenter ska registrera sin verksamhet hos länsstyrelsen i det län där produktionen i huvudsak bedrivs. Andra verksamheter på gården utöver primärproduktionen, t.ex. gårdsförsäljning i gårdsbutiker eller gårdsmejerier, ska i de allra flesta fall vara registrerade hos kommunen. I övrigt gäller att de produkter som säljs alltid måste vara säkra. Producenten ansvarar även för att produkter och förpackningar uppfyller kvalitetsnormerna och märkningsbestämmelserna.

Utskottet har behandlat liknande yrkanden tidigare, bl.a. i betänkande 2016/17:MJU23 En livsmedelsstrategi för Sverige. Utskottet fann inte något skäl att föreslå någon åtgärd med anledning av motionerna och avstyrkte dem. Utskottet anförde följande:

Livsmedelslagstiftningen syftar till att säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa och för konsumenternas intressen när det gäller livsmedel. Utskottet konstaterar att regelverket i hög utsträckning är gemensamt för EU:s inre marknad men att det finns undantag för t.ex. försäljning av små mängder primärprodukter på gården eller till den lokala detaljhandeln. För sådan verksamhet finns regler i vår nationella lagstiftning. Utskottet noterar att Livsmedelsverket antagit nya nationella föreskrifter om försäljning av små mängder primärprodukter som gäller sedan den 1 september 2016.

Palmolja

Europeiska livsmedels säkerhetsmyndigheten (Efsa) presenterade våren 2016 en riskvärdering av de önskade ämnen som bildas i vegetabiliska oljor, framför allt i palmolja, under raffineringssteget. Bland dessa önskade ämnen finns glycidylfettsyraer och 3-MCPD som är karcinogena. Efsa bedömde i utvärderingen att marginalen mellan intaget av dessa ämnen och den nivå när negativa hälsoeffekter kan uppstå behöver öka. Detta gällde framför allt för gruppen spädbarn som äter modersmjölksersättning och tillskottsnäring samt gruppen småbarn i åldern ett till tre år. Efsas slutsats var därför att halterna av dessa ämnen behöver sänkas framför allt i livsmedel för spädbarn och småbarn.

Med anledning av utvärderingen har kommissionen som ett första steg ändrat gränsvärdena för glycidylfettsyraer i bl.a. vegetabiliska fetter och modersmjölksersättning genom kommissionens förordning (EU) 2018/290 av

den 26 februari 2018 om ändring av förordning (EG) nr 1881/2006 vad gäller gränsvärden för glycidylfettsyrastrar i vegetabiliska oljor och fetter, modersmjölksersättning, tillskottsnäring och livsmedel för speciella medicinska ändamål avsedda för spädbarn och småbarn. Förordningen gäller för livsmedel som produceras fr.o.m. den 19 mars 2018. Den 1 juli 2019 kommer dessa gränsvärden att sänkas ytterligare när det gäller produkter till spädbarn. Enligt uppgift från Livsmedelsverket ska gränsvärden för 3-MCPD tas fram senare.

Enligt Livsmedelsverket har industrin jobbat i flera år med att sänka halterna av dessa ämnen i olja. Halterna har på några år halverats i exempelvis palmolja men den innehåller fortfarande förhöjda halter. Vidare har kommissionen haft dialog med branschorganisationer för tillverkare av oljor och matfetter om behovet av att sänka halterna av ämnena i deras produkter.

När det gäller information framgår det av de allmänna märkningsreglerna i förordningen (EU) nr 1169/2011 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna att om palmolja används som ingrediens i ett livsmedel ska den finnas deklarerad i innehållsförteckningen på förpackningen. Några ytterligare krav på märkning ställs inte för palmolja som ingrediens. Enligt förordningen (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket har verket till uppgift att i konsumenternas intresse arbeta för säkra livsmedel, redlighet i livsmedelshanteringen och bra matvanor. Livsmedelsverket ska bl.a. informera konsumenter, företag och andra intressenter i livsmedelskedjan om gällande regelverk, kostråd och andra viktiga förhållanden på livsmedelsområdet och främja konsumenternas förutsättningar att göra medvetna val av hälsosam och säker mat. Inom ramen för sitt uppdrag har Livsmedelsverket löpande informerat om oönskade ämnen i palmolja.

När det gäller de miljömässiga och sociala aspekterna av palmoljeproduktionen arbetar organisationen Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO) för att främja hållbar produktion av palmolja. Organisationen arbetar med certifiering av ansvarsfullt producerad palmolja.

Reglering av energidrycker

När det gäller frågan om åldersgräns för att köpa energidrycker fick Livsmedelsverket i sitt regleringsbrev för 2018 i uppdrag att utreda behovet av och lämna förslag på åtgärder för att begränsa tillgången på energidrycker för barn och unga, t.ex. genom att införa en åldersgräns vid försäljning av energidrycker eller andra lämpliga åtgärder. Uppdraget redovisades till Näringsdepartementet den 15 december 2018.

I Livsmedelsverkets rapport Riskhanteringsåtgärder för att hålla nere intaget av energidrycker/koffein bland barn och unga (dnr 2018/00523) redovisas att bland de ingredienser som normalt ingår i energidrycker är det koffein som kan ge akuta effekter som upplevs som obehagliga, och eventuellt kan ha negativ inverkan på hälsan. Det finns i dag ingen forskning som tyder

på att innehåll av andra ämnen som är vanliga i energidryck, t.ex. taurin eller glukuronolakton, kan skada hälsan i de halter som förekommer i energidrycker.

Livsmedelsverket bedömer att en åldersgräns på energidryck inte kommer att skydda barn och unga från överkonsumtion av koffein. Även om det inte kan uteslutas att energidrycker kan ha en negativ effekt för barn och unga framstår det inte som effektivt och proportionerligt att begränsa tillgången på just energidrycker. En åldersgräns bedöms därmed inte vara en motiverad åtgärd och skulle dessutom kunna utgöra ett otillåtet handelshinder enligt EU-rätten.

Livsmedelsverket ser mycket positivt på att branschen själv bidrar till att skapa en sund och seriös marknad genom branschöverenskommelser. Baserat på den låga konsumtion av energidrycker som finns bland barn och unga kan det antas att den frivilliga 15-årsgräns som i dag tillämpas av medlemmar i Svensk Dagligvaruhandel är ett exempel på en branschöverenskommelse som effektivt bidrar till att konsumtionen av energidrycker hålls på en relativt låg nivå. Branschöverenskommelser kan vara en effektiv väg att gå för att minska koffeinintag bland barn och unga.

Sammantaget bedömer Livsmedelsverket att det saknas behov av att vidta åtgärder för att minska tillgången på energidrycker för barn och unga. Däremot anser Livsmedelsverket att det skulle kunna vara en lämplig åtgärd att ta fram ett maximivärde för koffein i energidryck för att minska de begränsade risker som finns med energidrycker. Rapporten är nu under beredning inom Regeringskansliet.

När det gäller kombinationseffekter av ingredienser i energidrycker framgår av artikel 2 i förordning (EG) nr 178/2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet att begreppet livsmedel inbegriper drycker. Av artikel 14.1 framgår att livsmedel inte ska släppas ut på marknaden om de inte är säkra. Enligt artikel 17 är det livsmedelsföretagaren som är ansvarig för att livsmedlen uppfyller kraven i livsmedelslagstiftningen. Det är alltid den som producerar och/eller säljer en produkt som ansvarar för att den är säker.

Enligt information från Livsmedelsverket har energidrycker utretts av vetenskapliga experter i flera olika länder och Efsa. Ingen av dessa utvärderingar har visat att energidrycker är farliga vid en måttlig konsumtion.

Efsa har även i sin vetenskapliga rapport *The use of taurine and D-glucurono-gamma-lactone as constituents of the so-called "energy" drinks* (Scientific Opinion of the Panel on Food Additives and Nutrient Sources Added to Food, januari 2009) utvärderat studier som behandlar glukuronolakton, och utvärderat biologiska och toxikologiska data. Slutsatsen är att den exponering för glukuronolakton som kan uppkomma via energidrycker inte innebär någon hälsofara. Efsa drar också slutsatsen att det inte sker några samverkans effekter mellan glukuronolakton och koffein, taurin, alkohol eller effekt av fysisk aktivitet. I Efsas utvärdering av studier

som rör taurin och energidrycker är slutsatsen att taurin i de mängder som ingår i energidrycker inte innebär någon hälsofara.

När det gäller bedömningen av tillsatser i livsmedel diskuterar Efsa, som tidigare nämnts, även om det finns en hälsorisk när flera olika tillsatser används samtidigt. Enligt information från Livsmedelsverket är både de och Efsa väl medvetna om att kombinationseffekter i enstaka fall kan förekomma och arbetar aktivt för att öka kunskapen inom detta område.

Definitionen av cider

Det finns inte några EU-regler om vilka drycker som får betecknas cider. Många EU-länder har däremot infört nationella regler om cider. Svenska föreskrifter om cider antogs av Livsmedelsverket 2005 och trädde i kraft den 1 juli samma år.

Enligt 2 § Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:11) om cider avses med cider en dryck som framställts av fermenterad fruktjuice av äpple och/eller päron. Förutom tillåtna livsmedelstillsatser samt naturliga och naturidentiska aromer får även icke fermenterad fruktjuice av äpple och/eller päron, vatten och socker användas vid framställningen av cider. Alkoholen i cider får enbart härröra från fermenteringen av äppeljuice eller päronjuice, förutom den minsta mängd alkohol som varit nödvändig som lösningsmedel för tillsatser och aromer.

I svaret på en skriftlig fråga om ciderregler (fr. 2016/17:1127) i april 2017 anförde landsbygdsminister Sven-Erik Bucht bl.a. följande:

År 2005 tog Livsmedelsverket fram en föreskrift om cider (LIVSFS 2005:11) som ska tillämpas på cider som lagligen produceras och säljs i Sverige. Föreskrifterna gäller alla produkter som betecknas som äppel- eller päroncider oavsett om dryckerna innehåller alkohol eller ej. Förutom denna föreskrift gäller också t.ex. de allmänna reglerna om livsmedelsinformation till konsumenter där det bl.a. står att konsumenten inte ska bli vilseledd. För att öka förståelsen för lagstiftningens krav har Livsmedelsverket också tagit fram en vägledning till föreskrifterna om cider där det finns exempel på vad produkterna får kallas beroende på innehåll och framställningsmetod.

Att det finns producenter som inte följer föreskriften och vägledningen är självklart olyckligt. Inom den offentliga livsmedelskontrollen finns dock förutsättningar att ingripa mot producenter som bryter mot reglerna. Jag förväntar mig att Livsmedelsverket för en dialog med både branschen och behöriga kontrollmyndigheter om vilken status myndighetens föreskrifter och vägledningar har. Det är viktigt att riktlinjer och tillsyn fungerar på ett adekvat sätt utifrån gällande regelverk. Jag följer frågan noga, men ämnar inte vidta några ytterligare åtgärder i nuläget.

Ett liknande motionsyrkande har behandlats av utskottet i betänkande 2016/17:MJU23 En livsmedelsstrategi för Sverige. Utskottet avstyrkte motionen med motiveringen att det sedan 2005 finns föreskrifter som reglerar vilka drycker som i Sverige får betecknas cider och att utskottet inte var berett att föreslå en översyn av dessa.

Hantering av kött med anledning av torkan 2018

Regeringen presenterade i juli 2018 ett nationellt krispaket på drygt 1,2 miljarder kronor för att framför allt täcka upp för den foderbrist och det inkomstbortfall som uppstått hos lantbrukare på grund av torkan. I Extra ändringsbudget för 2018 – Stöd till djurägare inom lantbruket som drabbas av torkan 2018 (prop. 2017/18:301) föreslog regeringen 460 miljoner kronor för stödåtgärder till djurägare inom lantbruket som drabbats av den extrema torkan 2018. I propositionen bedömde regeringen att stödet borde inriktas mot djurägare med nötkreatur och får, eftersom dessa drabbats i särskilt stor utsträckning. Vidare föreslogs att avgifterna för den offentliga kontroll som görs vid slakterier i Sverige tillfälligt skulle sänkas i syfte att mildra de ekonomiska konsekvenserna för djurägarna. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2018/19:FiU8, rskr. 2018/19:8).

Riksdagen beslutade den 21 december 2018 om budgeten för 2019 för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel (bet. 2018/19:MJU2, rskr. 2018/19:113). Sommarens långvariga torra skapade stora problem för Sveriges lantbrukare, och för att dämpa effekterna av torkan beslutades i enlighet med utskottets förslag att 760 miljoner kronor skulle tillföras det berörda anslaget. Medlen avsattes för utgifter för ekonomiskt stöd till livsmedelsproduktionen i syfte att kompensera för inkomstbortfall i spåren av 2018 års torra.

Regeringen gav i augusti 2018 Jordbruksverket i uppdrag att föreslå inriktning och utformning av ekonomiskt stöd till lantbruksföretag som drabbades av torkan under sommaren 2018 (N2018/04319/JM). Uppdraget redovisades i slutet av oktober 2018 (Utformning krisstöd 2019 – Jordbruksverkets förslag till fördelning av stöd till lantbruket på grund av sommarens torra). Myndigheten redovisade två olika fördelningsförslag: ett baserat på historisk dieselförbrukning och ett stöd per produktionsgren.

I februari 2019 tog regeringen emot en kompletterande rapport från Jordbruksverket med anledning av det uppdrag myndigheten har haft att utforma förslag till fördelning av 760 miljoner kronor i krisstöd till Sveriges lantbrukare. Jordbruksverket föreslår ett kombinerat areal- och djurbaserat stöd där gris och fjäderfä får ett särskilt riktat stöd samt ett arealbaserat stöd till övriga produktionsgrenar. Förslaget är administrativt mer komplext att genomföra än ett renodlat arealbaserat stöd men har en bättre träffsäkerhet gentemot framför allt den spannmålsbaserade animalieproduktionen. För trädgårdsnäringen förordas en kollektiv lösning i form av ett utvecklingsprojekt. Regeringen avser nu att analysera Jordbruksverkets förslag och kommer att återkomma om den fortsatta processen. Enligt Näringsdepartementet planeras stöden att betalas ut så fort som möjligt under 2019.

Enligt information från Näringsdepartementet är jordbrukets konkurrenskraft samt förutsättningar att klara extrema situationer en mycket viktig fråga för regeringen, som avser att återkomma med ytterligare åtgärder i ett kraftfullt bondepaket inom ramen för livsmedelsstrategin. Det framgår

även av den överenskommelse som Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet ingick i januari 2019 att det svenska jordbruket ska stärkas och konkurrenskraften öka, och att ett bondepaket kommer att genomföras för att stärka likviditeten och konkurrenskraften. Till grund för detta paket ligger bl.a. nedan uppdrag som Jordbruksverket har att undersöka de långsiktiga konsekvenserna för jordbruks- och livsmedelssektorn med anledning av 2018 års torka och uppdraget om förslag till åtgärder för en framtida handlingsplan för livsmedelsstrategin som Tillväxtverket och Jordbruksverket har.

I juni 2018 fick Tillväxtverket och Jordbruksverket i uppdrag att föreslå åtgärder till en handlingsplan för arbetet med livsmedelsstrategin 2020–2022. Handlingsplanen ska bidra till att livsmedelsstrategins uppsatta mål och syfte ska uppnås, i ett fortsatt långsiktigt arbete. Tillväxtverket ansvarar för att samordna rapporteringen, och en gemensam delrapport lämnades den 27 mars 2019. Rapporten visar att det behövs satsningar inom de strategiska områdena Regler och villkor samt Konsument och marknad. Dessutom behövs tvärgående åtgärder som omfattar även det tredje och sista området Kunskap och innovation. En slutredovisning och ekonomisk redovisning av uppdraget ska lämnas senast den 19 juni 2019.

I september 2018 fick Jordbruksverket i uppdrag att analysera konsekvenser av torkan 2018 för jordbruks- och livsmedelssektorn samt föreslå åtgärder för att stärka jordbrukets motståndskraft vid extremt väder i framtiden. Torkan under 2018 innebar stora negativa effekter på jordbruksproduktionen i Sverige. Regeringen ser därför att det är av stor vikt att undersöka långsiktiga konsekvenser av torkan 2018 samt att se vilka åtgärder som företag inom jordbruks- och livsmedelssektorn kan behöva vidta för att ha bättre möjligheter att mildra konsekvenserna av eventuellt extremt väder i framtiden. Uppdraget redovisades den 27 mars 2019 och bereds nu inom Regeringskansliet.

Efter sommarens torka har regeringen och myndigheterna också arbetat för att se vilka regellättnader och undantag som skulle kunna göras för att förenkla tillvaron för lantbrukarna. Jordbruksverket har gett dispenser till ekologiska lantbrukare att använda konventionellt foder, och länsstyrelser har i flera fall erbjudit lantbrukare möjligheten att skörda vallfoder och bete i naturreservat och i nationalparker. Vidare har beslut tagits om att tillåta undantag från vissa skörderegler. Det har lett till att lantbrukare har kunnat skörda foder från mark i träda tidigare än vanligt. Lantbrukare har getts möjlighet att ha sina djur på betesmarker med lite växtlighet och använda gräs och klöver som behandlats med växtskyddsmedel som foder. Jordbruksverket har även beslutat om undantag i registreringen för foderföretagare. De som säljer mindre än tio ton torrt foder per år till lokala köpare behöver inte registrera sig som foderföretagare.

När det gäller den specifika frågan om slakt av djur är det enligt information från Jordbruksverket möjligt att slakta sina djur hemma på gården. Om djur på gården slaktas utan att en veterinär har närvarat får köttet dock bara ätas av

den som slaktat djuret och hans eller hennes hushåll. För att få sälja eller skänka köttet till andra måste man uppfylla fler regler som handlar om livsmedelshygien. Om det är långa slaktköer på närmaste slakteri går det att ansöka om undantag från transportreglerna för att transportera djur längre än åtta timmar till ett annat slakteri. Enligt reglerna får djur transporteras högst åtta timmar innan de kommer till slakteriet. I enstaka fall får transporten dock förlängas till elva timmar om transportfordonet uppfyller särskilda krav. Det finns möjlighet att ansöka om ytterligare undantag från den maximala transporttiden. För att Jordbruksverket ska kunna bevilja ett sådant undantag krävs särskilda skäl och bedömning i varje enskilt fall. Vidare arbetar Jordbruksverket med att försöka öka försäljningen av svenskt kött exempelvis genom att möjliggöra export till andra länder (se avsnittet Exportfrämjande av svenska livsmedel). Genom en ökad försäljning av svenskt kött kan slakterierna slakta fler djur och därigenom få ned slaktköerna.

Utskottets ställningstagande

Gårdsförsäljning av livsmedel

Som nämns ovan har utskottet behandlat frågor om gårdsförsäljning av livsmedel tidigare. Regelverket är i stor utsträckning gemensamt för EU:s inre marknad med några undantag för t.ex. försäljning av små mängder primärprodukter på gården eller till den lokala detaljhandeln. För dessa verksamheter finns regler i den nationella lagstiftningen. Utskottet anser att en levande landsbygd och förenklingar för landsbygdsföretagande är prioriterat. Samtidigt är det viktigt att säkerställa en hög skydds nivå för människors hälsa och för konsumenternas intressen när det gäller livsmedel, vilket livsmedelslagstiftningen syftar till. Utskottet vidhåller sin tidigare ståndpunkt och är inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motionerna 2018/19:1292 (SD) yrkande 14 och 2018/19:1818 (M) yrkande 1.

Palmolja

Utskottet noterar att det pågår arbete inom EU för successivt strängare gränsvärden för cancerframkallande ämnen i palmolja. Då det finns såväl hälsomässiga som miljömässiga problem knutna till produktion och konsumtion av palmolja välkomnar utskottet strängare regleringar. Genom de befintliga reglerna för livsmedelsmärkning där palmolja måste deklarerars på innehållsförteckningen finns möjlighet för konsumenterna att välja bort produkter med palmolja. Det finns också möjlighet att välja palmolja som är märkt med den hållbarhetsmärkning som finns på marknaden. Mot bakgrund av det anförda föreslås ingen ytterligare åtgärd med anledning av motion 2018/19:349 (SD) yrkandena 1–4.

Reglering av energidrycker

Utskottet noterar Livsmedelsverkets bedömning att en åldersgräns på energidrycker inte kommer att skydda barn och unga från överkonsumtion av koffein. Livsmedelsverket anser i stället att ett maximivärde för koffein i energidryck skulle kunna vara en lämplig åtgärd. Därmed avstyrks motionerna 2018/19:1048 (S) och 2018/19:1305 (S) som båda efterfrågar en åldersgräns på energidryck.

När det gäller kombinationseffekter av ingredienser i energidrycker har Efsa gjort studier som visar att det inte sker några samverkans effekter mellan vissa ingredienser som är vanliga i energidryck. Vidare noterar utskottet att både Efsa och Livsmedelsverket arbetar aktivt med att öka kunskapen inom området kombinationseffekter. Motion 2018/19:2342 (KD) yrkande 2 kan därmed lämnas utan vidare åtgärd.

Definitionen av cider

I likhet med tidigare konstaterar utskottet att det sedan 2005 finns föreskrifter som reglerar vilka drycker som i Sverige får betecknas cider. Utskottet vidhåller tidigare ståndpunkt och är inte berett att föreslå en översyn av föreskrifterna. Därmed avstyrks motion 2018/19:1698 (M).

Hantering av kött med anledning av torkan 2018

Torkan 2018 har fått stora konsekvenser för lantbrukarna, och åtgärder har vidtagits för att ge de svenska lantbrukarna bättre förutsättningar att hantera denna situation men även för att säkra livsmedelsförsörjningen. Utskottet konstaterar att extra resurser har tillförts ett nationellt krispaket för att täcka upp för foderbrist och ekonomisk ersättning till lantbrukare på grund av torkan. Berörda myndigheter har arbetat intensivt med att underlätta för lantbrukare med olika åtgärder och även arbetat exportfrämjande, vilket kan underlätta avsättning av svenskt kött utomlands. Utskottet välkomnar detta arbete som bidrar till ett stärkt lantbruk med ökad konkurrenskraft.

Vidare noterar utskottet att regeringen avser att återkomma med ett kraftfullt bondepaket och vill i detta sammanhang poängtera vikten av att inkludera klimatomställningens påverkan på jordbruket. Det är viktigt att jordbruks- och livsmedelssektorn har verktyg för att kunna hantera eventuellt extremväder i framtiden.

Med hänvisning till redovisningen ovan och att regeringen vidtar åtgärder för att hantera konsekvenserna av torkan 2018 anser utskottet att motion 2018/19:2736 (KD) yrkandena 2 och 3 kan lämnas utan vidare åtgärd.

Reservationer

1. Offentlig upphandling av livsmedel, punkt 1 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 12 och
avslår motionerna
2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 21,
2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 43,
2018/19:2726 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 4 och
2018/19:2732 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 16.

Ställningstagande

Medvetandegraden hos konsumenterna och viljan att köpa svenska, närproducerade och ekologiska livsmedel ökar stadigt, och en satsning bör också göras för att öka andelen närproducerade och ekologiska livsmedel i de offentliga upphandlingarna. Med en sådan politik stöder vi ett livskraftigt svenskt jordbruk som producerar högkvalitativa och trygga livsmedel för svenska konsumenter.

2. Offentlig upphandling av livsmedel, punkt 1 (C)

av Kristina Yngwe (C) och Ulrika Heie (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 43 och
avslår motionerna
2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 12,
2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 21,
2018/19:2726 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 4 och

2018/19:2732 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 16.

Ställningstagande

Vid offentlig upphandling bör varor från lokala leverantörer och producenter främjas i högre utsträckning. Att använda lokala råvaror är gynnsamt för arbetstillfällena i bygden och skapar möjligheter till besök på den lokala gården för att öka förståelsen för och kunskapen om livsmedelsproduktionen. Främjandet kan ske exempelvis genom att ansvarig myndighet tillhandahåller information om upphandlingsförfarandet eller vilka krav som förenklar för producenter att vinna upphandlingsprocesser.

3. Offentlig upphandling av livsmedel, punkt 1 (KD)

av Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2726 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 4 och avslår motionerna

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 12,

2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP) yrkande 21,

2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 43 och

2018/19:2732 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 16.

Ställningstagande

Den offentliga sektorn har en stor möjlighet att påverka utsläppen av koldioxid och miljögifter via upphandlingen av såväl tjänster som varor, inte minst upphandlingen av livsmedel. Detta gäller även villkoren för företagande på landsbygden. Genom en offentlig upphandling som drivs av värden som hållbarhet och bygger på en grundlig livscykelanalys gynnas såväl klimatet som produktkvaliteten. I den offentliga upphandlingen bör hänsyn tas till faktorer som miljö- och klimatpåverkan. Det bör också beaktas att kortare transporter minskar den negativa miljöpåverkan. Kriterierna bör i möjligaste mån utformas så att lokala företag kan delta i upphandlingen.

4. Offentlig upphandling av livsmedel enligt svenska miljö- och djurskyddskrav, punkt 2 (SD, KD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD), Staffan Eklöf (SD) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 11 och

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 20 och avslår motionerna

2018/19:778 av Sten Bergheden (M) yrkande 3,

2018/19:1697 av Edward Riedl (M) och

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 26.

Ställningstagande

Den offentliga sektorn har en stor möjlighet att påverka villkoren för företagande på landsbygden genom upphandlingen av livsmedel. Många kommuner och landsting köper i dag in livsmedel som är olagliga att producera i Sverige enligt gällande miljö- och djurskyddslagstiftning. Vi anser att samtliga livsmedel som upphandlas offentligt ska vara producerade enligt gällande svensk miljö- och djurskyddslagstiftning när det är möjligt.

I Sverige har vi höga djurskyddsnormer och regler som garanterar livsmedlens kvalitet. Det är vi stolta över, och så ska det fortsätta att vara. Men i konkurrensen på EU:s inre marknad med länder som i flera fall endast uppfyller de absoluta minimikraven för god djurhållning är det viktigt att den offentliga sektorn tar sitt ansvar och inte endast låter normen om lägsta pris få råda. De inköpsregler som den offentliga sektorn sätter upp anser vi ska gynna närproducerad mat. De krav på andel ekomärkt mat i offentliga kök som många kommuner satt upp överstiger på många håll den befintliga mängden lokalt producerad ekomärkt mat. Sverige har i flera avseenden högre minimikrav på matproduktionen enligt gällande lagstiftning än EU, och vår offentliga sektor ska i ljuset av detta inte missgynna svensk och lokal produktion.

Med en offentlig upphandling som drivs av värden om god livsmedelskvalitet, god djurhållning och liten miljöpåverkan får våra skolelever, äldre och vårdtagare en bra kost, och svenska livsmedelsföretag får bättre möjligheter till lönsamhet. Den finska regeringen beslutade nyligen att samma krav som ställs på landets bönder ska ställas vid upphandling. Sverige bör inspireras av det finska exemplet.

5. Offentlig upphandling av livsmedel enligt svenska miljö- och djurskyddskrav, punkt 2 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 26 och avslår motionerna

2018/19:778 av Sten Bergheden (M) yrkande 3,

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 11,

2018/19:1697 av Edward Riedl (M) och

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 20.

Ställningstagande

Lagstiftningen och andra regelverk innebär hårda krav när det gäller miljö och djurskydd som måste följas av svenska producenter. Samtidigt är det fortfarande vanligt att delar av offentlig sektor vid upphandling av livsmedel inte ställer motsvarande krav. I praktiken betyder det att riksdagen har stiftat lagar som svenska producenter måste följa, samtidigt som den offentligt upphandlade livsmedelskonsumtionen ofta sker utan att motsvarande krav ställs. I stället köps det in billigare och sämre alternativ, producerade i länder utan våra hårda krav.

Det är en orimlig ordning. Det är inte försvarbart att en del av offentlig sektor ställer krav i lagstiftning som en annan del av offentlig sektor inte anser sig förpliktad att följa när inköp görs.

Kommuner och landsting är stora aktörer på livsmedelsmarknaden och har därmed stora möjligheter att påverka den. Hur offentliga upphandlingar genomförs är därför viktigt för konsumenter som inte kan välja själva, såsom elever, boende i äldreomsorgen och patienter i sjukvården, som också har rätt till bra kvalitet. Upphandlingslagstiftningen ger numera goda möjligheter att ställa exempelvis miljökrav, och Upphandlingsmyndigheten tillhandahåller på sin webbplats verktyg som gör att även små upphandlingsenheter kan ställa rimliga krav utan att riskera att göra fel.

Om offentliga upphandlare i större utsträckning skulle ställa krav motsvarande svenska djurskydds- och miljökrav skulle konkurrensvillkoren bli mer likvärdiga mellan svenska och utländska producenter. Med fler smarta upphandlingar kan vi få bättre livsmedel i offentlig verksamhet och stärka

företag som producerar livsmedel under goda förutsättningar, inklusive mindre svenska företag som i dag har svårt att konkurrera i offentliga upphandlingar. Vi anser att det är rimligt att alla delar av offentlig verksamhet anstränger sig för att vid inköp följa de krav som gäller för svensk produktion. Eftersom vi värnar det kommunala självstyret måste det dock i slutändan vara respektive kommun eller landsting som avgör vilka krav man ska ställa. Vi anser att regeringen i större utsträckning bör uppmuntra och verka för att det vid offentlig upphandling ställs krav på god miljöhänsyn, bra djurskydd och låg antibiotikaanvändning.

6. Livsmedelskontroll, punkt 4 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkandena 15–18 och avslår motionerna

2018/19:196 av Johnny Skalin (SD) och

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

Riksdagen har riktat tillkännagivanden om uppdrag till Statskontoret att arbeta för att i högre grad undvika förelägganden vid livsmedelskontroller samt om att Livsmedelsverkets uppdrag borde utformas så att deras arbete också bidrar till att underlätta företagande inom livsmedelssektorn. Statskontoret inkom med sin utredning i början av 2016. Vi förutsätter att regeringen nu arbetar aktivt utifrån de beslut som riksdagen fattat.

Ansvar för livsmedelskontrollerna ligger främst på kommunal nivå. Vanligtvis betalar livsmedelsföretaget en fast avgift varje år för de kontroller kommunen ska göra. I dagsläget görs det sammantaget för få livsmedelskontroller runt om i landet. Det leder till att många livsmedelsföretag upplever att de inte får de kontroller som de betalar för, och det kan även vara ett problem för livsmedelssäkerheten gentemot konsumenten. Vi föreslår i stället en ny modell där företagen betalar en mindre, fast administrativ avgift varje år; därutöver faktureras företagen endast efter utförd kontroll. Fokus vid kontrollerna bör dessutom vara en gemensam dialog mellan inspektör och företag, där målet är att gemensamt lösa eventuella problem innan företaget får ett föreläggande. Vi föreslår därför att

Livsmedelsverket ges i uppdrag att arbeta fram en policy för livsmedelskontroll som grundar sig på dialog och en tydligare koppling mellan avgift och faktiskt utförd kontroll.

I bl.a. Danmark och Finland har man ett system med standardiserade kontrollsymboler som gör det enkelt för kunden att se hur företaget har klarat sig i livsmedelskontrollen. Det bör övervägas huruvida ett liknande system bör införas även i Sverige. Det gör det enkelt för kunden att välja säker mat, och de företag, butiker och restauranger som har en god livsmedelssäkerhet kan marknadsföra det gentemot kunderna.

Om ett livsmedelsföretag och en livsmedelsinspektör inte kan enas om ett beslut går det att överklaga till kommunen. Går det inte att hitta en lösning går ärendet vidare till högre instans, förvaltningsrätten. Det är ett krångligt och tidskrävande system. I de flesta fall fungerar livsmedelskontrollerna utmärkt, men om problem skulle uppstå måste det finnas andra vägar att gå framåt, innan en överklagandeprocess påbörjas. Därför föreslår vi att livsmedelsföretag ska ges rätt att, under vissa omständigheter, byta livsmedelsinspektör.

I vissa mindre kommuner finns bara en livsmedelsinspektör, vilket med dagens lagstiftning innebär att det inte skulle gå att byta livsmedelsinspektör. För att kunna tillgodose möjligheten att byta inspektör föreslår vi att mindre kommuner åläggs att samverka med andra kommuner och regionförbund för att kunna erbjuda möjligheten att byta livsmedelsinspektör. Genom fördjupad samverkan ökar det även möjligheten till specialisering för de olika inspektörerna, jämfört med i dag då en inspektör måste kunna allt, och ger möjlighet till generellt högre kompetens på området.

7. Livsmedelskontroll, punkt 4 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 7 och avslår motionerna

2018/19:196 av Johnny Skalin (SD) och

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkandena 15–18.

Ställningstagande

I dag har kommunerna ansvaret för livsmedelskontroll. Men det är inte ovanligt att kommuner inte klarar sitt uppdrag, och kontrollen är inte alltid

riskbaserad. Kontrollen av livsmedel fungerar olika på olika håll i landet, och resurserna för livsmedelskontroll är begränsade.

Maten måste vara säker, och staten bör därför ta ett större ansvar för en effektiv och fungerande livsmedelskontroll i hela Sverige. Länsstyrelserna kontrollerar redan i dag att kommunernas kontroll följer lagstiftningen, men om ansvaret helt överförs från kommunerna till staten behandlas livsmedels- och djurskyddskontrollen lika.

8. Livsmedelsbedrägerier, punkt 5 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 20 och avslår motionerna

2018/19:213 av Johnny Skalin (SD) och

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkandena 4–6.

Ställningstagande

Vår utgångspunkt är att det aldrig ska löna sig att fuska eller bryta mot lagen. Dessvärre kommer återkommande rapporter om livsmedelsbedrägerier och om att kriminella grupperingar runt om i Europa tjänar pengar på falska produkter, t.ex. produkter med falsk ursprungsmärkning eller felaktig innehållsdeklaration eller där datummärkningen har förfalskats. Utöver det uppenbara lurendrejeriet i att marknadsföra produkter som något annat än de egentligen är utsätts också konsumenterna för risker, vilka i värsta fall kan leda till fara för människors hälsa.

Det absolut viktigaste för att motverka livsmedelsbedrägerier är att alla länder inom EU gemensamt arbetar med denna fråga, eftersom mycket mat handlas inom EU:s inre marknad. Livsmedelsbedrägerier är också ofta kopplade till annan brottslighet, varför frågan är särskilt viktig att belysa. Därför anser vi att denna fråga ska prioriteras högre, att regeringen ska vara pådrivande på EU-nivå och att gemensamma insatser ska göras, inte minst för att fördjupa samverkan mellan EU:s medlemsstater och deras berörda myndigheter om exempelvis informationsutbyte. Samarbeten mellan myndigheter, både i och utanför Sverige, bör förbättras och göras mer strategiska och systematiska för att upptäcka livsmedelsbedrägerier.

9. Livsmedelsbedrägerier, punkt 5 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkandena 4–6 och avslår motionerna

2018/19:213 av Johnny Skalin (SD) och

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 20.

Ställningstagande

Livsmedelsfusket bedöms av Livsmedelsverket vara omfattande runt om i världen. Bedrägerier kan involvera komplicerade led av uppfödare, slakterier, charkföretag och grossister. För de flesta livsmedel, inklusive annat kött än nötkött, gäller att ursprunget ska anges om konsumenten annars blir vilseledd.

En konsument får aldrig luras att tro att ett livsmedel kommer från ett annat land, en annan stad eller en annan region än vad det faktiskt gör. För att konsumenterna ska kunna lita på en produkts innehåll och ursprung behöver arbetet med kontroller intensifieras. Vi anser därför att myndigheterna måste få mer resurser för detta ändamål. Vidare anser vi att det behövs ökade sanktionsmöjligheter mot dem som fuskar med livsmedel.

10. Exportfrämjande av svenska livsmedel, punkt 6 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 19.

Ställningstagande

De landsbygdsnära näringarna sysselsätter uppskattningsvis 400 000 personer i Sverige, och svensk livsmedelsindustri har ett beräknat exportvärde motsvarande 70 miljarder kronor. För att främja exporten av svenska

livsmedel bör arbetet med lands- och anläggningsgodkännanden prioriteras. Små och medelstora livsmedelsföretag ska få stöd i form av kompetensutveckling för att bli bättre på att exportera svenska livsmedel.

11. Hållbara och medvetna val, punkt 7 (KD)

av Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 27.

Ställningstagande

År 2030 vet vi inte hur livsmedelsproduktionen ser ut vare sig i Sverige eller i världen, än mindre vilken produktionsform som är mest attraktiv eller vilka varor konsumenterna efterfrågar. Vi vill skapa möjligheter för konsumenterna att göra medvetna val för att möta sina egna och omvärldens behov. Konsumenters efterfrågan och köpvilja är i stor grad styrande för vilka livsmedel vi i dag konsumerar och vilka som säljer bäst. Politiken ska inte tvinga konsumenten till särskilda val, men däremot säkerställa att information finns tillgänglig för dem som är engagerade och förbättra möjligheten att själva välja mat som är bra för hälsa och miljö. Detta kan exempelvis ske genom tydlig och lättillgänglig information i form av bl.a. miljömärkningar som nyckelhålet och ursprungsmärkningar, konsumentupplysningstjänster, produktinformation i butiker samt webbaserad information. Detta möjliggör för konsumenter och andra aktörer att göra ansvarsfulla och hållbara val av produkter och tjänster och att ställa om till en mer hållbar livsstil. Utbudet av livsmedel som produceras och förädlas bör motsvara det som efterfrågas av konsumenterna.

12. Ursprungsmärkning av livsmedel på restauranger, punkt 8 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:981 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 4 och
avslår motionerna
2018/19:207 av Johnny Skalin (SD),
2018/19:748 av Johan Löfstrand m.fl. (S),
2018/19:1553 av Lotta Olsson (M) och
2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 21.

Ställningstagande

Som konsument bör man ha rätt att veta vad man köper, även på restaurang. Man kan givetvis alltid fråga personalen, men det kan ibland uppfattas som omständligt, och många avstår av olika skäl. Därför bör det även framgå av menyn vilket ursprung huvudingrediensen i maträtten har, då det har avgörande betydelse för hur mycket och vilka restprodukter man kan förvänta sig att få i sig och hur villkoren ser ut för de som producerat maten.

Ett exempel där det kan skilja mycket mellan länderna är antibiotika-användningen i köttproduktionen. Regler för djurhållning, arbetsvillkor och besprutningsgrad är andra exempel på information som konsumenten kan behöva för att göra ett medvetet val. Vi anser därför att krav på ursprung även ska införas på menyer så att konsumenten får större makt över sin konsumtion.

13. Ursprungsmärkning av livsmedel på restauranger, punkt 8 (KD)

av Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 21 och
avslår motionerna
2018/19:207 av Johnny Skalin (SD),
2018/19:748 av Johan Löfstrand m.fl. (S),
2018/19:981 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 4 och
2018/19:1553 av Lotta Olsson (M).

Ställningstagande

Även konsumenter som serveras mat inom de offentliga verksamheterna, såsom skola, vård och omsorg, bör ha information om matens ursprung.

Kommuner och landsting/regioner bör därför på menyerna uppge ursprungsland för de köttråvaror som använts.

14. Ursprungsmärkning av animaliska produkter, punkt 9 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 2 och
avslår motion

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 45.

Ställningstagande

Utländsk djurhållning skiljer sig ofta från svensk när det gäller t.ex. synen på antibiotika, hormoner, djurtransporter, djurhållningsformer och slaktmetoder. Därför är det angeläget att öka konsumenternas möjlighet att göra aktiva val när de köper livsmedel.

Sedan december 2014 måste EU-länderna även märka kött av gris, får, get och fjäderfä med ursprungsland eller härkomstplats. Vi anser att det är ett steg i rätt riktning men långt ifrån tillräckligt. Sedan tidigare har riksdagen gett ett tillkännagivande till regeringen om att inom EU i alla relevanta sammanhang driva frågan om obligatorisk ursprungsmärkning av alla köttprodukter inklusive sammansatta produkter, vilket vi givetvis ställer oss bakom och förutsätter att regeringen kommer att hedra.

Vi betonar att alla animaliska produkter bör märkas med ursprung i varje led i produktionskedjan. Detta ska gälla såväl charkvaror och sammansatta produkter som mat på restauranger. Mejeriprodukter, som i dag står helt utan märkningskrav, vill vi inkludera i obligatoriska märkningssystem.

Det är viktigt med ursprungsmärkning av svenska mejeriprodukter och bättre kommunikation av svenska mervärden ut till konsumenterna. Därför ser vi positivt på Svensk märkning AB, som bildades 2015 av Svensk Dagligvaruhandel, Livsmedelsföretagen och LRF för att göra det lättare för konsumenter att hitta svensk mat i livsmedelsbutikerna, vilket ligger väl i linje med vad kunderna vill ha.

15. Ursprungsmärkning av animaliska produkter, punkt 9 (KD)

av Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 45 och avslår motion

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Bra ursprungs- och innehållsmärkning ökar konsumentmakten och ökar chanserna att göra medvetna val. Europas länder har skiftande djurskyddslagar och i de flesta avseenden har Sverige ett starkare djurskydd än övriga länder, vilket medför en högre kostnadsbild för svenska djurhållare som därmed missgynnas i den europeiska konkurrensen. Gemensamma regler för ursprungsmärkning kan leda till ökade krav på bättre djurskydd i Europa. Därför bör samma regler för ursprungsmärkning även gälla för kött från andra djurslag än nöt.

16. Kulturmärkning av livsmedel, punkt 12 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Vår mat spelar ofta en central roll i vårt leverne. Förutom att vara en nödvändig näringskälla är den också bärare av traditioner, kultur och upplevelser. Sverige har många traditionella matprodukter som är nära sammankopplade med vårt land, vår miljö och vår kulturhistoria, som förtjänar att lyftas fram. I dagsläget finns dock inga nationella regleringar för att skydda eller uppmärksamma svensk högkvalitativ mat. Mot bakgrund av ovanstående anser vi att ett

nationellt regelverk för märkning av kulturhistoriskt värdefulla svenska matprodukter behöver tas fram, vilket vi tror skulle medföra positiva effekter för både besöksnäringen och landsbygdsutvecklingen.

17. Innehållsdeklaration på förpackningar med alkoholhaltiga drycker, punkt 15 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:981 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Som konsument ska man inte bara ha rätt att veta vad man köper utan även vad man dricker och äter. Det är därför viktigt att produktens ursprungsmärkning och innehållsförteckning stämmer överens med vad konsumenten vill och behöver veta. I dag görs skillnad på kraven på innehållsförteckning beroende på produkt, och för alkohol med högre alkoholhalt än 1,2 volymprocent krävs ingen redovisning av ingredienser eller näringsdeklaration.

EU:s lagstiftning, som Sverige lyder under, tillåter t.ex. 63 olika tillsatser och processhjälpmedel vid tillverkning av vin utan att dessa på något sätt behöver deklarerats. I likhet med vad som gäller för övriga livsmedel bör konsumenterna ha rätt att få kunskap om vad vin och övriga alkoholhaltiga drycker innehåller. Därför anser vi att alla livsmedelsprodukters innehåll ska redovisas och göras tydligt för konsumenten.

18. Bästföredatum och temperaturkrav m.m., punkt 16 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2891 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkandena 7 och 8 samt

avslår motionerna

2018/19:189 av Johnny Skalin (SD),

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 8 och

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 40 och 41.

Ställningstagande

Att begränsa matsvinnet är viktigt både nationellt, inom EU och globalt. Ur ett internationellt perspektiv är en av de stora frågorna hur vi ska kunna mätta alla munnar om någon generation, när jordens befolkning förväntas ha ökat till 9 miljarder människor. Det läggs mycket tid och resurser på kampanjer om hur vi kan förändra våra matvanor, och det forskas intensivt kring odling av tåliga sädeslag, och inte minst hur man ska ta vara på vattnet mer effektivt. Samtidigt förspills ungefär en tredjedel av all mat som produceras. Det finns därför stora vinster och resursbesparingar att göra genom minskat bortfall i produktion, skörd, transport och förädling samt minskat svinn hos handlare och konsumenter.

Under alliansregeringen tilldelades Livsmedelsverket medel för att tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket arbeta för att minska matsvinnet. I uppdraget ingick bl.a. kartläggning av matavfall och matsvinn i primärproduktionen samt riktade informationsinsatser till konsumenterna. Mer kan och bör göras. Det behövs ytterligare informationsinsatser med ett positivt budskap, t.ex. om vad bästföredatumet innebär för olika livsmedel och hur livsmedlen ska förvaras. Här har sannolikt mycket kunskap gått förlorad under senare decennier. Sex av tio vet inte skillnaden mellan bästföredatumet och sista förbrukningsdag. En så enkel sak som att byta ut orden bäst före till exempelvis minst hållbar till skulle sannolikt kunna leda till mindre matsvinn och att vårt klimatavtryck blir mindre.

Regeringen och Livsmedelsverket bör dessutom verka för ett svenskt undantag från EU-reglerna om bästföredatum för ägg. Detta vore naturligt då de flesta svenska handlare och konsumenter, till skillnad från i stora delar av EU, behandlar äggen som en kylvara. Svenska ägg i kylförvaring håller mycket längre än det sista datum som EU tillåter, vilket innebär att handlare och konsumenter i onödan slänger stora mängder fullt ätbara ägg.

19. Bästföredatum och temperaturkrav m.m., punkt 16 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 8 och avslår motionerna
2018/19:189 av Johnny Skalin (SD),
2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 40 och 41 samt
2018/19:2891 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkandena 7 och 8.

Ställningstagande

Matsvinn uppstår i hela livsmedelskedjan och kan förebyggas på olika sätt. Svinnet finner man i livsmedelsindustrin, butiker, restauranger, storkök och skolkök. Vi ser även svinnet i hushållens konsumtionsmönster. Livsmedelsproducenterna och de som paketerar livsmedel är skyldiga att märka produkterna rätt med datum och förvaringstemperatur. Övergripande temperaturkrav för livsmedel ställs i det EU-gemensamma regelverket. Branschriktlinjer föreskriver vid vilken temperatur fisk och fiskprodukter ska förvaras. Produkter som köttfärs, korv och kyckling kan ha annan temperatur etc. Om producenterna valde en lägre temperatur än de föreskrivna maxtemperaturerna skulle detta också kunna medföra mindre förstörd mat och därigenom ett reducerat matsvinn. Vi vill därför att regeringen utreder möjligheten att påverka förordningarna om temperaturkrav för livsmedel samt att ställa högre krav på livsmedelsproducenter och dagligvaruhandel.

20. Bästföredatum och temperaturkrav m.m., punkt 16 (KD)

av Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 40 och 41 samt avslår motionerna
2018/19:189 av Johnny Skalin (SD),
2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 8 och
2018/19:2891 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkandena 7 och 8.

Ställningstagande

Det uppskattas att omkring en tredjedel av alla livsmedel som produceras kasseras. Samtidigt ökar trycket på vår jords resurser, vilket ställer ökade krav på oss att hushålla med både mat och jordbruksmark. Det mesta svinnet sker i hushållen men även detaljhandelsledet har ett betydande matsvinn,

ca 5 procent av den totala produktionen. Matsvinnet i butikerna motsvarar ca 1 procent av svenskarnas totala klimatpåverkan.

I dag törs inte handlare själva frysa in kylvaror innan datumen går ut. Livsmedelsverkets föreskrifter ger intrycket av att detta förfaringssätt inte är tillåtet. På Livsmedelsverkets webbplats gör man en liberal tolkning av sina egna föreskrifter och skriver att man får frysa in kylvaror. I kommunerna gör olika inspektörer olika tolkningar. Genom att frysa in kylvaror kan svinnet minskas, samtidigt som kunder med låga inkomster får en större möjlighet att köpa de frysta produkterna till ett billigare pris. Livsmedelslagen bör därför förtydligas så att det framgår att en butik får frysa in kylvaror.

Förädling är enklaste sättet att hantera köttfärs, t.ex. göra köttfärslimpa. Många butiker har en ugn och skulle kunna sälja matlådor över disk. Om butiken inte har möjlighet att förädla produkterna själva är ett samarbete med andra verksamheter som skolor och cateringfirmor ett bra alternativ. Livsmedelsverket bör därför tydliggöra för handlarna att de själva får förädla sina kylvaror, t.ex. kyckling och köttfärs.

21. Revidering av miljöbalken för nya vattenbruksverksamheter, punkt 17 (C)

av Kristina Yngwe (C) och Ulrika Heie (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 55.

Ställningstagande

Landbaserade fiskodlingar har stor potential att växa i Sverige. Jämfört med våra nordiska grannländer är fiskodling mindre vanligt i Sverige. För att möta hoten mot att världens hav utarmas på fisk kan vattenodlingen vara en lösning. Med utgångspunkt i ett miljövänligt produktionstänk, i form av slutna kretslopp och vegetarisk föda i stället för fiskmjöl, kan fiskodling bli ett hållbart sätt att producera fisk.

För att utveckla vattenbrukets konkurrenskraft nationellt och internationellt behöver skrivningarna om nya livsmedel i miljöbalken uppdateras. Eftersom vattenbruket klassas som miljöfarlig verksamhet måste företagen söka dispens för sin verksamhet och kan bara odla särskilda livsmedel. Först då regelverken i miljöbalken uppdateras möjliggörs odling av nya livsmedel såsom alger och sjöpungrar på samma villkor som gäller för musslor, kräftor och fisk. Det finns i dag ett undantag från tillståndskravet för vattenverksamhet, för de odlingar

som redan lyder under livsmedelslagstiftningen. På så sätt undviks en dubbellagstiftning om verksamheten. För att säkerställa en acceptabel miljöpåverkan planeras odlingar i förväg genom odlingstillstånd som fås från länsstyrelsen. Detta smidiga system gör det enkelt att starta musselodling i Sverige. Men för ny, innovativ akvakultur som alg- och sjöpungsodling gäller inte detta undantag i dag.

22. Nya livsmedel, punkt 18 (KD)

av Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 37.

Ställningstagande

För att jorden ska kunna föda den framtida världsbefolkningen pekar forskning på att det troligtvis blir nödvändigt att lägga om våra nuvarande kostvanor. Nya livsmedel, exempelvis alger och insekter, kommer då att spela en större roll som proteinkälla. Emellertid är det i dag inte lätt att göra rätt, vare sig vid produktion eller vid försäljning av sådan ny mat. Här måste gällande lagstiftning uppdateras till dagens förutsättningar, exempelvis gränserna för vad som räknas som livsmedel och när en produkt övergår från att vara gröda till att vara livsmedel. I Sverige har Livsmedelsverket i dag en alltför rigid syn på hur de gemensamma EU-reglerna ska tolkas, bl.a. EU:s förordning om nya livsmedel. Genom sin snäva tolkning av förordningen får svenska importörer av sådana grödor som inte salufördes i unionen före 1997 en klar konkurrensnackdel.

23. Regelverket för viltkött, punkt 19 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:1291 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 24 och

avslår motion

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 43.

Ställningstagande

Den största utmaningen för företagen inom viltnäringen är det komplicerade regelverk som gäller för att hantera produkten. Reglerna för vilthantering måste förenklas för att få ut viltköttet i handeln.

24. Regelverket för viltkött, punkt 19 (KD)

av Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 43 och avslår motion

2018/19:1291 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 24.

Ställningstagande

Kött från vilt är en högvärdig proteinkälla med mycket låg negativ miljöpåverkan. Därför är det viktigt med ett regelverk som underlättar småskalig beredning och försäljning av kött.

25. Förenklad försäljning av vildsvinskött, punkt 20 (M, SD, KD)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M), Betty Malmberg (M), Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD), Staffan Eklöf (SD) och Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:1291 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 25,

2018/19:2606 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD) yrkande 12 och

2018/19:2890 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 7 och

avslår motionerna

2018/19:251 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 1,

2018/19:470 av Lina Nordquist (L),

2018/19:1461 av Ann-Sofie Alm (M),

2018/19:1522 av Lotta Finstorp (M),

2018/19:1955 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M) yrkande 2 och

2018/19:2154 av Alexandra Anstrell (M).

Ställningstagande

I Sverige har vildsvinsstammen vuxit explosionsartat de senaste 20 åren, vilket orsakar problem för många lantbrukare som får sina jordbruksgrödor förstörda när vildsvinen bökar efter föda. I Sverige beräknas vi ha mellan 200 000 och 300 000 vildsvin. Förmodligen kommer stammen att fortsätta öka och sprida sig, och vi är bara i början av vildsvinens utbredning. Vildsvinens höga förökningstakt medför att en lokal population kan fördubblas årligen under gynnsamma förhållanden. Tack vare vildsvinens förökningstakt finns det stora möjligheter att öka avskjutningen av djuren och få ut mer kött på marknaden, men då måste det löna sig att fälla vildsvinet och sedan sälja köttet.

Om köttet är för egen konsumtion kan jägaren själv ta ett trikinprov och skicka in till ett godkänt laboratorium. Om köttet ska säljas vidare måste en vilthanteringsanläggning, dvs. slakterier för vilt som är godkända av Livsmedelsverket, hantera köttet och det måste besiktigas av legitimerade veterinärer, anställda av Livsmedelsverket, för att säkerställa att vildsvinskött som kommer ut på marknaden är fritt från trikiner.

I grunden är en säker livsmedelshantering viktig. Människor måste känna sig trygga med maten de äter. Problemet är att avsättningsmöjligheterna för vildsvinsköttet är begränsade med nuvarande krav på att köttet ska gå via en vilthanteringsanläggning, eftersom många har långt till närmsta anläggning och priset som anläggningarna betalar kan upplevas som för lågt för att skapa incitament för jakt.

Vi föreslår därför att jägare ska få sälja mindre mängder vildsvinskött direkt till konsument, i stället för som i dag då vildsvinet måste ha passerat en vilthanteringsanläggning, endast med kravet att det är testat för trikiner på samma sätt som jägare i dag själva gör för egenkonsumtion, och att de jägare som säljer kött vidare kan presentera intyg på att köttet testats för trikiner.

Eftersom jägare enligt vårt förslag endast ska få lov att sälja direkt till konsument kommer det att röra sig om småskalig försäljning, och berörda jägare kommer att kunna hållas direkt ansvariga för det kött de säljer. Det enkla provet, den låga kostnaden, småskaligheten och det direkta ansvaret talar för att jägare inte kommer att finna någon anledning att missköta sitt ansvar och inte trikintesta köttet före försäljning. Det kan dock finnas skäl att överväga huruvida jägaren måste genomgå en viltundersökningsutbildning med ett avsnitt om trikiner för att få sälja vildsvinskött för att säkerställa att

berörda jägare har den kunskap som krävs för att säkerställa en fortsatt hög livsmedelssäkerhet.

Vidare bör lokala restauranger och näringsidkare enligt tysk modell få möjlighet att köpa viltkött direkt från jägare. Detta bör tillåtas förutsatt att köttet är testat där så krävs, samt att jägare som i mindre skala önskar sälja direkt till näringsidkare och restauranger är registrerade hos den kommun där vilthantering sker för att på så vis möjliggöra förenklade kontroller.

26. Tillgängliggöra vildsvinskött, punkt 21 (M)

av Jessica Rosencrantz (M), John Widegren (M) och Betty Malmberg (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2890 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 8 och avslår motionerna

2018/19:676 av Sanne Lennström (S),

2018/19:1070 av Sanne Lennström m.fl. (S) och

2018/19:1291 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 23.

Ställningstagande

För att det ska vara möjligt att på ett bra sätt få ut mer viltkött till konsumentledet behövs en högre kapacitet för bl.a. trikestning och slakt. Vi anser att regeringen bör verka för fler vilthanteringsanläggningar i hela landet för att möta ett växande behov av säker hantering och slakt av vilt.

27. Tillgängliggöra vildsvinskött, punkt 21 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:1291 av Runar Filper m.fl. (SD) yrkande 23 och avslår motionerna

2018/19:676 av Sanne Lennström (S),

2018/19:1070 av Sanne Lennström m.fl. (S) och
2018/19:2890 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 8.

Ställningstagande

Vi vill öka tillgängligheten för att få fler att äta viltkött. Vi ser en ökad kunskap om vilt som livsmedel som ett steg i rätt riktning för att kunna marknadsföra viltkött som hälsosam mat. Viltet har stor potential att nå fler konsumenter om man lyckas förändra attityderna till jakt och viltkött. Att äta vilt ska vara en självklarhet och inte, som i dag, ett exotiskt inslag. Regeringen bör inleda arbetet med att förändra attityderna och marknadsföra vilt som en resurs.

28. Tillgång till dricksvatten, punkt 22 (C)

av Kristina Yngwe (C) och Ulrika Heie (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C) yrkande 49.

Ställningstagande

Tillgång till oändligt med rent dricksvatten har länge varit en självklarhet i Sverige. De senaste åren har dock flera delar av landet drabbats av vattenbrist sommartid. Även i år rapporteras om mycket låga grundvattennivåer. Tillgången på dricksvatten påverkas av flera faktorer: överutnyttjande, underinvestering i va-infrastruktur, förändrade flöden och förändrad nederbörd i klimatförändringarnas spår.

För att också säkerställa rent vatten i kranen behövs krafttag för att skydda tillgången till rent vatten. Med klimatförändringar och effekter som översvämningar ökar risken för jordskred och spridning av bakterier och förorenande ämnen. Vatten är ett kommunalt ansvar och ska så förbli, men staten behöver stötta kommunerna i deras arbete. Alla kommuner som inte redan gjort det bör göra upp en plan för dricksvattenförsörjningen, där risker och hot analyseras och hanteras. Tillgången till bra vatten följer inte kommungränser, och den kommunala planeringen bör också samordnas regionalt. Staten bör stödja både beredskap för akuta situationer och metoder för lokala och regionala vattenplaner. Det nationella ansvaret för vattenfrågor är i dag splittrat på flera myndigheter och behöver samordnas.

29. Kosttillskott, punkt 23 (KD)

av Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2689 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 6 och 7 samt avslår motion

2018/19:2655 av Saila Quicklund (M) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Under de senaste åren har bruket av kosttillskott, inklusive sport- och bantningsprodukter, medfört ett tiotal dopningsfall inom svensk idrott. Dopningsklassade substanser i kosttillskott är bara ett exempel på olika typer av läkemedelsliknande och potentiellt hälsovådliga ämnen som kan ingå i kosttillskott. Under hösten 2010 presenterade Malmö stad rapporten Livsmedelskontroll av kosttillskott i hälsokostbutiker m.m. Resultatet var nedslående: 21 av de 85 granskade tillskotten var att betrakta som läkemedel och borde aldrig ha marknadsförts och sålts som kosttillskott.

Kosttillskott definieras som livsmedel, och enligt dagens praxis är det upp till varje enskild kommun, inte Livsmedelsverket, att utöva tillsyn och besluta om eventuellt saluförbud mot kosttillskott. Det kan betyda att alla Sveriges kommuner måste fatta samma beslut innan en produkt helt kan stoppa – en orimlig byråkrati som innebär att illegala produkter kan finnas tillgängliga i grannkommunen. Om Livsmedelsverket centralt skulle ha befogenhet att fatta beslut om saluförbud mot hälsovådliga kosttillskott när det rör sig om produkter som är nationellt tillgängliga skulle vi mycket mer effektivt kunna minska tillgången på dessa produkter. Livsmedelsverket har tidigare betonat att det bör inrättas en nationell funktion för övervakning av e-handel, med fokus på kosttillskotts försäljning, men det verkar inte ha blivit verklighet.

Ytterligare ett sätt att skapa en tydligare reglering av kosttillskotten vore om tillverkare och distributörer av kosttillskott hade skyldighet att anmäla sina produkter till Livsmedelsverket innan de når marknaden.

30. Gårdsförsäljning av livsmedel, punkt 24 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Mats Nordberg (SD) och Staffan Eklöf (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD) yrkande 14 och
avslår motion
2018/19:1818 av Jan Ericson (M) yrkande 1.

Ställningstagande

I dag kan vi se ett växande intresse för gårdsbutiker på landsbygden, där fler vill sälja närodlade och egenproducerade varor. Detta är viktigt ur flera aspekter, dels för det lokala näringslivet i både liten och stor omfattning, dels för arbetsmarknaden på landsbygden. Dagens regelverk gör många gånger att framställning och försäljning av livsmedel blir onödigt krånglig. Här bör regeringen arbeta för enklare regler för gårdsförsäljning av livsmedel.

31. Hantering av kött med anledning av torkan 2018, punkt 28 (KD)

av Kjell-Arne Ottosson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkandena 2 och 3.

Ställningstagande

Kristdemokraterna har instämt i regeringens och riksdagens beslut om att betala ut 460 miljoner kronor ur 2018 års budget i ett första krispaket till lantbrukarna med anledning av torkan. Detta stöd riktades mot nöt- och fåruppfödningen, som är särskilt hårt drabbade.

Förutom det direkta finansiella stöd som riksdagen beslutat om finns ett behov av ytterligare åtgärder för att undvika nödslakt. Det är inte rimligt att bonden ska behöva avliva djur hemma på gården utan att köttet tas till vara.

Det handlar om tusentals ton kött som kasseras som skulle ha kunnat bli människoföda. Ekonomiskt handlar det om enorma summor som går förlorade. Regeringen bör göra vad som är möjligt för att rädda vad som räddas kan av det kött som riskerar att gå förlorat. Det bör därför snarast införas en tillfällig mottagningsplikt för slakterierna. Det är också angeläget att det finns fryskapacitet för allt kött.

Särskilt yttrande

Offentlig upphandling av livsmedel enligt svenska miljö- och djurskyddskrav, punkt 2 (V)

Elin Segerlind (V) anför:

Vänsterpartiet ställer sig bakom det som anförs i livsmedelsstrategin om att den offentliga upphandlingen av livsmedel och måltidstjänster bör användas för att bättre styra mot och motsvara samhällets ambitioner och lagar inom djurskydd och miljö. Det är viktigt att mindre och ofta lokala leverantörer ges möjlighet att delta i upphandlingen. Även om det enligt EU-lagstiftningen inte är tillåtet att ställa krav som pekar ut ett särskilt område eller land finns inget hinder mot att myndigheter ställer miljö- och djurskyddskrav som är i nivå med svenska bestämmelser. Vänsterpartiet tycker att det är bra att Upphandlingsmyndigheten har fått ett uppdrag att arbeta för ökad miljöhänsyn inom upphandling och vill också se ett aktivt arbete från myndigheten gentemot kommuner som upphandlare om deras möjligheter att utforma miljösmarta upphandlingar.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2018/19

2018/19:189 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att på ett övergripande och seriöst plan, via oberoende och statligt finansierade forskare, utreda tillsatsers effekter – i kombination eller enskilt – i livsmedel samt utifrån resultatet skyndsamt föreslå riksdagen lämpliga åtgärder och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:196 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statlig livsmedelskontroll och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:207 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en tvingande skyldighet att informera om innehållet i maten på restauranger och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:213 av Johnny Skalin (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att påtagligt stärka konsumentskyddet i fråga om märkningen med förpackningsdatum på livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:251 av Magnus Jacobsson (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över dagens lagstiftning så att det blir enklare att sälja vildsvinskött och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:349 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn för minskad användning av palmolja och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en tydlig märkning av produkter som innehåller höga halter av palmolja, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpta regler för palmolja i barnmat och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mer information till konsumenter om problemen med palmolja och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstifta om märkning av salthalt i livsmedel där halten är hög, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstifta om märkning av tillsatt socker i livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:390 av Kjell-Arne Ottosson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda frågan om ursprungsmärkningsregler för honung så att de överensstämmer med gällande EU-regler och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:470 av Lina Nordquist (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svensk lagstiftning ska möjliggöra säker handel med vildsvinskött och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:676 av Sanne Lennström (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att vildsvinskött ska bli mer tillgängligt och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:748 av Johan Löfstrand m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om obligatorisk ursprungsmärkning av kött på restauranger och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:778 av Sten Bergheden (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att livsmedel som köps in av svenska offentliga inrättningar bör uppfylla kraven i svensk lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:981 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att redovisa innehållet i alkoholhaltiga drycker och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ursprungsmärkning på menyer och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1048 av Kristina Nilsson och Jasenko Omanovic (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en åldersgräns vid försäljning av energidrycker i dagligvaruhandeln och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1070 av Sanne Lennström m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att vildsvinskött blir mer tillgängligt och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1287 av Staffan Eklöf m.fl. (SD):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja exporten av svenska livsmedel genom att prioritera arbetet med lands- och anläggningsgodkännanden och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1291 av Runar Filper m.fl. (SD):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vilt som mat och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta regelverket för vilthantering och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla reglerna kring försäljning av vildsvinskött och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1292 av Staffan Eklöf m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om obligatorisk ursprungsmärkning av animaliska produkter och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en kulturmärkning av svenska matprodukter av stort kulturhistoriskt värde och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att intensifiera arbetet med kontroller av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om intensifierad livsmedelskontroll och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka sanktionsmöjligheterna mot dem som fuskar med livsmedel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en mer effektiv och likvärdig livsmedelskontroll och tillkännager detta för regeringen.

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lägre temperaturer för hantering av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav i offentlig upphandling på livsmedel som är producerade i enlighet med svensk lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på en större andel närproducerade livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om enklare regler för gårdsförsäljning av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1305 av ClasGöran Carlsson och Monica Haider (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över åldersgränsen vid försäljning av energidrycker i dagligvaruhandeln och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1461 av Ann-Sofie Alm (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska bli enklare och mer lönsamt att sälja vildsvinskött i syfte att minska problemen på landsbygden med en alltför stor vildsvinsstam och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1522 av Lotta Finstorp (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förenkling av försäljningen av viltkött och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1553 av Lotta Olsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att införa obligatorisk ursprungsmärkning av kött på restaurang på samma sätt som i butik och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1580 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om måltider inom ramen för välfärdsverksamheterna som en del av livsmedelsstrategin och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1697 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att all offentligt driven verksamhet bör göra upphandlingar utifrån minimikraven för svensk livsmedelsproduktion och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1698 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att definitionen av cider bör ses över och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1818 av Jan Ericson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att möjliggöra gårdsförsäljning av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1955 av Ann-Charlotte Hammar Johnsson m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över de regler som omger försäljningen av vildsvinskött och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2154 av Alexandra Anstrell (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att förenkla regelverket för försäljning av vildsvinskött så att det inte behöver passera en vilthanteringsanläggning före försäljning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2315 av Maria Gardfjell m.fl. (MP):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa kraven i offentlig upphandling så att offentlig konsumtion inte leder till förlust av hotade arter, t.ex. genom avverkning av regnskogar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2342 av Pia Steensland (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att tillverkaren ska kunna påvisa att kombinationen av två eller flera ingredienser är säkra ihop för att de ska få ingå tillsammans i energi- och funktionsdrycker, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2425 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för lokala leverantörer och producenter att delta i den lokala offentliga upphandlingsprocessen av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över skrivningarna om nya livsmedel i miljöbalken och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2426 av Kristina Yngwe m.fl. (C):

49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetet med tillgången till dricksvatten ska förstärkas och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2606 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av kravet på att vildsvinskött ska passera en vilthanteringsanläggning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2655 av Sailsa Quicklund (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur Livsmedelsverket kan ta ett samlande ansvar i det fortsatta arbetet kring att förhindra farliga substanser i kosttillskott och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på tillverkare och distributörer att anmäla sina produkter till Livsmedelsverket innan de saluförs och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur Livsmedelsverket ska kunna besluta om saluförbud för hälsofarliga kosttillskott och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur Livsmedelsverket mer konsekvent ska kunna utnyttja läkemedelslagens möjligheter att klassificera läkemedelsnära substanser som läkemedel och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2689 av Pia Steensland m.fl. (KD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även Livsmedelsverket ska kunna ta beslut om saluförbud mot hälsovådliga kosttillskott när det rör sig om produkter som är nationellt tillgängliga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ställa krav på tillverkare och distributörer av kosttillskott att anmäla sina produkter till Livsmedelsverket innan de når marknaden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2726 av Kjell-Arne Ottosson m.fl. (KD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ansvarsfull offentlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2732 av Maria Ferm m.fl. (MP):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att klimatsmarta och ekologiska råvaror ska vara utgångspunkten för offentliga kök och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2736 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en tillfällig mottagningsplikt för slakterierna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa fryskapaciteten för allt kött och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ansvarsfull offentlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kommuner och landsting/regioner på måltidsmenyerna ska uppge ursprungsland för de köttråvaror som använts och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att underlätta för konsumenterna att göra hållbara medvetna val och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att uppdatera livsmedelslagstiftningen, exempelvis gränserna för vad som räknas som gröda och vad som räknas som livsmedel, och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga livsmedelslagen så att det framgår att en butik får frysa in kylvaror och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra för handlarna att de själva får förädla sina kylvaror, t.ex. kyckling och köttfärs, och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av ett regelverk som underlättar småskalig beredning och försäljning av kött och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de EU-gemensamma reglerna om ursprungsmärkning för nötkött också ska gälla för kött från andra djurslag och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2798 av Markus Wiechel och Lars Andersson (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett handlingsprogram för hälsosam kost inom den offentliga verksamheten och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om religiösa och etiska särkrav och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2800 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka medvetenheten kring riskerna med plast relaterat till förvaring och upphettning av mat och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2884 av Marie-Louise Hänel Sandström (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ställa tydligare krav på en enkel innehållsdeklaration på livsmedelsförpackningar och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2890 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förenklingar för försäljning av viltkött och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för fler inlämningsställen och vilthanteringsanläggningar och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2891 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av datummärkningen av livsmedel i syfte att minska matsvinnet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för ett svenskt undantag från EU-reglerna vad gäller bästföredatum för ägg och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2896 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Livsmedelsverket i uppdrag att arbeta fram en ny policy för livsmedelskontroller och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om standardiserade kontrollsymboler i samband med livsmedelskontroll och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att livsmedelsföretag under vissa förutsättningar ska kunna byta livsmedelsinspektör och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att mindre kommuner vid behov bör samverka med andra kommuner för att säkerställa relevant kompetens vid livsmedelskontroller och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör vara drivande för att EU i större utsträckning ska prioritera frågan om livsmedelsbedrägerier och tillkännager detta för regeringen.

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppmuntra till att vid offentlig upphandling ställa krav på gott djurskydd, god miljöhänsyn och låg antibiotikaanvändning och tillkännager detta för regeringen.